

Planinski vestnik

10

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1981

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

oktober 1981

10

letnik LXXXI izhaja od leta 1895

vsebina

	Množic v planinah se ne smemo bati	453
Božo Jordan	Utrinki z »D« poti	455
	Poletni pogovor	458
Janko Ferlinc	Po Slovenskih goricah: Od Lenarta na Zavrh	461
	Tri povedke o iskalcih zlata v Bogatinu	466
Peter Vovk	Fridrihštajnska pot	470
Matej Šurc	Zdaj pa sem ...	473
Nada Kostanjevic	Jezensko doživetje	475
Dipl. ing. Dušan Krapeš	Nanos—Pleša (1261 m)	477
Stanko Sreš	Stol in »Brátonska smer«	478
	Problemi v oskrbovanju planinskih koč: Transport	480
	Nekaj podatkov o planinskih kočah na tujem in o težavah pri oskrbovanju	482
	Društvene novice	484
	Iz planinske literature	492
	Varstvo narave	494
	Alpinistične novice	497
	Na kratko	504

Naslovna stran:

Pot na Kočno — Avtor Franc Mihelič

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marjan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelink, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50105-678-47046, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (28 \$). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Bodo še kdaj »planinci« živele ... Motiv s Konjščice

Foto Dokumentacija PV

MNOŽIC V PLANINAH SE NE SMEMO BATI

Iz govora Martina Koširja, člana Izvršnega sveta Skupščine SR Slovenije in republiškega sekretarja za ljudsko obrambo ob Dnevu planincev 13. septembra t. l. na Krvavcu

Tovarišice in tovariši, planinke in planinci, prijatelji!

Zbrali smo se, da počastimo naš tradicionalni praznik, Dan planincev. Praznujemo ga v letu, ko slavimo 40-letnico vstaje slovenskega naroda in vseh narodov in narodnosti Jugoslavije; ko so naši ljudje z zvezo komunistov na čelu, s puško v roki, začeli boj za svojo svobodo, za svojo samobitnost, za družbo, v kateri ima delovni človek odločujoč politični in gospodarski položaj. Zato je naše srečanje še slovesnejše.

Planinska organizacija je postala izredno pomembna družbena sila, ki v 170 društvih združuje več kot 100 000 organiziranih članov. Z uresničevanjem temeljnih ciljev organizacije, vzgajati in navajati svoje člane za življenje v gorah in v naravi, omogočati množično rekreativno dejavnost, razvijati ustrezno urejenost gorskega sveta, utrjevati in širiti tovarišstvo, socialistično samoupravno zavest, bratstvo in enotnost in drugih ciljev, se na najbolj neposreden način združujejo velike množice naših delovnih ljudi in občanov. Delavci, študentje, intelektualci — gore nas zbližujejo in povezujejo kot tovariše, prijatelje in soustvarjalce našega družbenega razvoja. Tej veliki in številčno močni organizaciji se

pridružuje še brez števila sopotnikov, ki skupno z nami v gorah in v naravi iščejo moči za nov delovni polet. Če so morda nekateri v tistih najbolj usodnih dneh naše zgodovine rekli: »V te težke gore pa ne pridemo več!« so te besede kmalu pozabili. Prihajajo in z njimi prihajajo nove mlajše generacije; tiste, ki bodo jutri kovale našo samoupravno socialistično prihodnost.

Zlasti nam Slovencem so bile gore vedno blizu. Skozi vso našo burno preteklost je pomenil planinski svet zatočišče pred sovražniki. V obdobju, ko so zatirali narodni duh in so se širili germanski in druge vrste pritiski, je bilo prav planinstvo tisto, ki je še kako prispevalo k prosvetljenstvu in budilo našo narodno zavest. V zadnji vojni vihri so bili predeli, ki so hriboviti, manj naseljeni in teže dostopni in ki obsegajo okoli tretjine našega ozemlja tisti, v katerih je razplamteval odpor proti okupatorju. Tudi žrtve planincev, ki jih je naš narod, ki so jih naši narodi in narodnosti dali za svobodo, za današnji in jutrišnji dan, so bile velike.

Tovariši planinci! Dosedanji razvoj slovenskega planinstva najbolj prepričljivo potrjuje, da so sile, ki jih spodbuja isti interes; ljubezen do narave, do gora, tisti temelj, na katerem moramo graditi tudi prihodnje delovanje naše organizacije ob ustrezni družbeni podpori. Zavzeti se moramo za še hitrejšo povezovanje naših vrst in izkušnje prenašati tudi drugim, zlasti v okviru naše Jugoslavije, pa tudi zunaj njenih meja. Stališča, sprejeta na nedavi problemski razpravi v Socialistični zvezi delovnih ljudi, so pomembna usmeritev, še posebej glede na smotno in aktivno porabo prostega časa, saj zagotavljajo, da se z uveljavljanjem interesov posameznikov v različnih družbenih organizacijah uveljavlja tudi splošni družbeni interes. Množičnost, povezana z že preizkušenimi cilji, je naša osnovna usmeritev! Sodoben svet, avtomatizacija in hiter tek današnjega časa spodbuja človeka, da išče trenutke sprostitve v kar najbolj prvobitni naravi. Da se vključuje v dejavnosti, ki krepijo njegov duh, voljo in telo. In te vrednote v veliki meri omogoča prav organizirano planiranje.

Množic v naših planinah se ne smemo bati! Brez ljudi so planine mrtva lepota. Narava sicer plačuje naši blaginji davek in vse več je prizadetih predelov ne le v planinskem območju, ampak tudi v ravnini, ob vodah in drugod. Ob širši družbeni podpori smo v zadnjih letih zavarovali nekatere dele naše prelepe domovine, med njimi tudi Triglavski park in druge. Pri tem se moramo z vsemi močmi zavzemati za saniranje vseh virov onesnaževanja narave in seveda za tisto, kar je najvažnejše — za vzgojo naših ljudi, ki prihajajo v naravo, v planine. Razvijati moramo njihovo zavest, da prihajajo v naravo kot njeni največji prijatelji in občudovalci.

Ustrezni in premišljeni posegi v naravno okolje narave ne skrunijo, povečujejo pa število njenih obiskovalcev in omogočajo tudi uresničevanje gospodarskih koristi. Zato pozdravljamo tudi dosedanja in nadaljnja prizadevanja vseh, ki težijo za tem, da se Kravcev razvije v pomemben rekreacijski center, ki bo nudil vse možnosti rekreacije delovnih ljudi in občanov v zimski in letni sezoni. Sedanji poseg v naravo bo investitor in izvajalec del saniral v največji možni meri tako, kot je to storil že pred leti na samem Kravcu in na Kržišu.

Uspehi, ki smo jih dosegli na področju množičnosti, vzgoje mladih, pri razvijanju in ohranjanju tradicij NOB, pri zaščiti planinskega sveta, gradnji in vzdrževanju planinskih postojank ob vsestranski podpori drugih družbenih sil, so najtrdnjše poročila, da bomo lahko uspešni pri naših prizadevanjih tudi v prihodnje. Pri tem so nam v ponos in spodbudo prav misli o pomenu množičnega organiziranega planinstva, ki sta jih tolikokrat izrekla največja sinova naše preteklosti in sedanjosti: Tito in Kardelj, oba zavzeta občudovalca gora.

Tovarišice in tovariši! Svet okoli nas ni svet miru. Kljub neprestanemu širjenju naprednih, demokratičnih in miroljubnih sil, se povečujejo napetosti, ki ogrožajo mir in varnost. Nesluteno se povečuje vojaški potencial, pot razoroževanja je polna ovir, širijo se žarišča napetosti in odkritih spopadov. Interesi velikih se uveljavljajo na račun tretjih, največkrat nerazvityh držav. Vse te napetosti, pogojene z globokimi ekonomskimi nasprotji današnjega sveta, nas še ostro opozarjajo, da svoboda, mir in druge vrednote dela in človeka niso darilo. To nam dokazuje tudi proces stabilizacije razmer nastalih v avtonomni pokrajini Kosovo, kjer se kaže trdovratnost in upornost sovražnih sil. Kaj lahko iz tega zaključimo? To, da je naš boj za vse temeljne vrednote v socialistični samoupravni družbi, za mir, za varnost, naša vsakdanja naloga. To, da je revolucionarna kontinuiteta rdeča nit, ki povezuje včerajšnje, današnje in jutrišnje naše delo. Ne le sovražne sile in napetosti v svetu, pač pa tudi nevarnosti, vse od naravnih nesreč pa do požarov, prometnih nesreč in drugih, so tiste, ki zmanjšujejo rezultate našega dela. Zato moramo še več storiti za krepitev varnostnih, zaščitnih in obrambnih dejavnosti naše skupnosti. Odveč je govoriti o uspehih vajah, o visoki doseženi stopnji uresničevanja splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite in drugih uspehih, ko pa nam požari kot po neki zakonitosti goltajo kar cele tovarniške obrate, ko se povečuje škoda in krvni davek na cestah, nedisciplina in podobno. Uspešnost odvratanja in preprečevanja teh škodljivih dejanj je edino merilo naših prizadevanj na tem področju.

S tem se posredno potrjuje pomen in nujnost razvijanja dejavnosti tudi vseh tistih družbenih interesnih organizacij, ki prispevajo in povečujejo zaščitne in obrambne sposobnosti človeka-delavca. Planinstvo ima pri tem eno najpomembnejših mest. Vendar tudi naše gore še zahtevajo svoje žrtve, največkrat prav zaradi neizkušenosti. Tudi premagovanja elementarnih razmer v naravi, v gorah, se je treba naučiti. S podpiranjem vseh že uveljavljenih oblik usposabljanja moramo razviti še nove; zlasti mlade moramo neprestano usposablјati in načrtno vključevati v naše vrste.

Z uresničitvijo jasno opredeljenih usmeritev razvoja naše organizacije v tem srednjeročnem obdobju bomo povečali urejenost gorskega sveta, z gradnjo in vzdrževanjem planinskih postojank, poti in z drugimi aktivnostmi bomo neposredno prispevali k povečanju naše celotne obrambne pripravljenosti. Planinska organizacija, planinci, moramo dati svoj prispevek tudi v naporih naše družbene skupnosti za ohranjanje in spodbujanje kmetijstva in drugih dejavnosti v planinskih predelih, kot je ovčereja, planšarstvo, kmečki turizem in drugih. S takim usmerjanjem naših aktivnosti bomo učinkovito podprli splošne družbene interese.

V tem trenutku je, tovarišice in tovariši, naša najpomembnejša naloga uresničiti naloge na gospodarskem področju. Odveč bi bilo govoriti o težavah, s katerimi se spopadamo. Odveč je tudi iskati vzroke zanje le v ekonomski krizi, ki pretresa svet. Tako ravnanje je kratkotrajno slepilo. Mislim, da moramo zelo jasno reči, da je stabilizacija, da borba za večjo produktivnost, za večji izvoz, za omejitve investicijske porabe in druge naloge ne pomeni le pretiti drugim in kazati na njihove napake. V prvi vrsti to pomeni, da moramo te naloge izvršiti vsak zase, vsak v svoji organizaciji, pri svojem delu. Tudi tisto, češ bo že kako, mora izginiti iz naših razmišljanj. Samo trdo delo, ob polnem in do kraja odgovornem izvrševanju vseh sprejetih dogovorov je pot, ki resnično drži k trdnemu in stabilnemu gospodarjenju.

Tovariši planinci!

V teh dneh hitijo naši planinci po planinskih poteh na vrhove, prelaze, k postojankam, da tudi tako prispevajo za letošnji praznik naše organizacije. Ob tem prazniku vsem iskreno čestitam z željo, da se obogateni z novimi močmi vrnemo v dolino trdno odločeni, da prispevamo k celotnim družbenim prizadevanjem, da bomo prihodnje leto še močnejši s toplo zavestjo, da smo delo opravili dobro.

UTRINKI Z »D« POTI

BOŽO JORDAN

*Moči okrepljene v planini,
moči podarjene domovini.*

Pri nas imamo že dosti planinskih poti, ki so razpoteegnjene po določenem območju, in ta območja tudi prečkajo. To so naše krožne in vezne planinske poti. Med eno najmlajših sodi krožna Pot spominov NOB občine Domžale. V vodniku je zapisano: »Pot je primerna za mlajšo in starejšo generacijo ter je prirejena za enodnevne ali večdnevne izlete, predvsem pa za šolske ekskurzije. Na tej poti se boste, dragi popotniki, tudi utrjevali, ko boste hodili po hribih, gričih in dolinah, od koder se odpira pogled in odkriva toliko prelepih gora Kamniških in Julijskih Alp, Karavank, Zasavskega pogorja in Dolomitov. Spoznali boste, da je Pot spominov NOB občine Domžale tudi izredna priložnost za preizkus fizičnih sposobnosti slehernega potnika in poznejšega planinca. Ta pot drži mimo pomnikov naše revolucije, po tistih predelih domžalske občine, kjer so padale žrtve za našo svobodo in kjer so se odvijali najhujši boji. Ob tem sem prepričan, da ni nikogar, ki bi si želel pridobiti le spominsko značko, temveč da vse vodi na pot želja, da bi hodili po poteh borcev in aktivistov. Draga mladina, ko prideš do spomenika, se za trenutek ustavi, prečitaj, kaj se je zgodilo na tem mestu ter si obogati svoje znanje o revolucionarnem narodnoosvobodilnem boju. Tako bo pohod po Poti spominov NOB občine Domžale dosegel svoj poglobitveni namen, ki je razvijanje in negovanje revo-

trigonometrijska koza. Slaba steza je do vrha pa naprej tudi. Na sedlu Na koči (873 m) boš našel še znamenje — leseni križ z zbledelo napisno tablo. Slediti je možno po slemenu še dokaj dober kolovoz, ki preide v stezo in narobe, pa tudi visoke trave je dovolj za jutranjo močo. Če temu natančno slediš čez Reznarco in Javorje, boš prišel na Trojane. In če ti bo v pomoč stara topografska karta, ne boš našel nikjer Špilka, ampak Šipek (956 m). Na novejši karti pa je mogoče že najti Špilka. Kakega vrha na novi karti z imenom Šipek ni, to je ime za celotno področje. Kaj je prav? Vprašati bi bilo treba domačine ali pa počakati na letos objavljeni dogovor o meritvah višinskih točk in novo topografsko karto. Pri Bezovljaku (Bezlovvlaku) na južnem pobočju Reznarce nad Prvinami so nama povedali, da je po slemenu še pot, saj lovci hodijo tod. Hoja je zanimiva, orientacijsko pa zahtevna.

S senožeti, kjer so spravljali seno in ga je traktor vozil v Gabrje, verjetno do Poglednika, sva za njim počasi hodila in opazovala mikavne kamnine. Potem sva se tu ločila od markirane poti in zavila desno po prvem dobrem kolovozu v gozd. Dobro je oskrbovan do peskokopa, dalje še do izvira Belega studenca, potem pa je tu in tam zaraščen. Če te opeče kopriva, nič hudega, saj moraš malce v breg. Tam na vrhu je razpotje in manjši pašnik, stan. Onstran izvira Nevljica. Skoraj severno od tu je približno dobre pol ure hoda oddaljeni Kozjak. Držala sva se bolj levo in sva bila kmalu pri samotni domačiji. Pod njo je dobra studenčnica. Še malo in že sva bila v Poljani na označeni poti.

Markirana pot se spusti mimo domačije na dobro vozno pot mimo Jasnerja in naprej čez Jelšo navzdol v Lukovico (dostop). V zavoju moramo desno na dober kolovoz, ki kdaj pa kdaj odpre pogled čez dolino na Golčaj (Videti je le zvonike na cerkvi sv. Nežke iz začetka 15. stol., mali zvon je bil vlit v Benetkah 1423 l. To samotno naselje je zdaj opuščeno, ime je dobilo po goličavah — posekah.) in Limbarsko goro. Tudi ko sva hodila onstran Črnega grabna, je s pogledi enako. Morda je prav zato bolje na pot jeseni ali spomladi, ko gozd še ni zelen. Toda od Golčaja naprej ne boš videl zlatega jabolka in cvetočega kostanja. Ta skoraj vodoravna, malce vijugasta pot nas pripelje v Selce (699 m), ki leži na sončnem pobočju pod Riglem (876 m) in malo naprej v Poljane (704 m). Tu nas loči samo še pol kilometra poti čez Hrbavško grapo, po kateri teče hudournik Poljanščica, z »razkošnim odlagališčem« (beri: divje smetišče, ki naj ga voda počasi odnaša v dolino!) do ceste z Blagovice do Češnjic (736 m). V hiši pod cerkvijo si bomo odtisnili žig. Češnjice so strnjeno naselje v pobočni prisojni legi severno pod Rakitovcem (899 m). Tu so imeli leseni vodovod že leta 1897 do vaškega napajališča. Prvotna Marijina cerkev je bila obdana v času turških vpadov s taborskim obzidjem. Sedanja je bila zgrajena 1755 in je bila znana božja pot, saj je vas imela kar ducat gostiln. V cerkvi so štiri Layerjeve slike in ena M. Koželja (1892). Nekoč so Češnjice imele pravico do treh sejmov, zaradi premajhnega obiska pa so to pravico kmalu zgubile. Potem gremo pogumno v breg mimo Peskarja do križišča. Cesta navzgor drži v Mali in Veliki Rakitovec. Prišli smo v Laseno, ki obsega le tri kmetije, pa je vendarle bila pri Ogradarju v začetku decembra 1943 podoficirska šola. Prišli smo v Pšajnovico (659 m), staro vas, ki jo omenjajo že leta 1400. Hrib Grmada nad njo spominja na turške čase. Počasi napredujemo, pazimo, da pridemo do spomenika pod Brezovico. Od njega smo spet na cesti in kmalu v Zlatem polju (680 m), strnjenem naselju na skrilastih tleh, v zavetju pod strmim pobočjem kraške malolašenske planote. Zlatopoljsko področje je zibelka NOB za Črni graben. Čez Podgoro (550 m) v Trnovče, razloženo v naselje na najnižjem nivoju, ki spremlja Črni graben. Vas je bila požgana že leta 1942. Žig dobimo v novi hiši; otroka sta ga prinesla z velikim veseljem na stol pred njo. Čez Obrše (547 m) do križišča za Preserje in Veliko Lašno, naprej po gozdni cesti po severnem pobočju Straškega vrha (635 m), kjer so nabirali borovnice, in južnem pobočju Rohata v Dupeljne do Jazbečeve domačije. Kako blizu od tu se vidi TV stolp in kako daleč so Julijci! Dupeljne omenja že Valvazor in vaščane kot ljudi s počasno govorico, ker vsako misel dobro preudarijo. Je to naselje raztresenih domačij pod Velikim vrhom (638 m). Smerna tabla nas opozori, da moramo zaviti navzdol za bolnico. To Lukovo bolnišnico Triglav so oskrbovali domačini. Maketa stoji nad Ronto v Kolovškem grabnu, malo stran od spomenika.

Pot nadaljujemo po dolini potočka v Kolovec, mimo ruševin gradu Kolovec. Ta kolovški grad je znan iz rokovnjaških časov. Nad njim je opuščena kmetija Čeh, znana kot Mozo-lovina v Jurčič—Kersnikovih Rokovnjačih. Še više je kmetija Paleževina, katere lastnik je bil rokovnjaški glavar Grogga (ok. 1810). Grajski park z dragocenim drevjem je le delno ohranjen. Zato pa jo lahko sam ubereš po žig v Rudniku, v Arboretumu ali pa kar naravnost v Radomlje po »skriti žig«. Le s težavo ga je trenutno mogoče najti, ker je bližnji dostop za mostom ograjen. Pripravljajo se, da bodo dostop uredili, brž ko bodo končali križišče in obelisk onstran mostu. Od tu naprej čez Homški hrib in polje v Mengeš, do planinske koče. Ob ponedeljkih je zaprto! Pa srečno pot!

POLETNI POGOVOR

(Intervju z gospodom Frederikom Goodingom, vodjo članov kluba Sierra iz Amerike in z načelnikom komisije za stike s tujino Mirkom Fetihom dne 13. 7. 1981 v hotelu Union; razgovor sta vodila Alenka Höferle in Marijan Krišelj.)

PV:

Na PZS deluje že vrsto let komisija za stike s tujino, tako se namreč uradno imenuje, vodite pa jo vi, tovariš Fetih, tudi že nekaj let. Ta komisija je v svojem delovnem konceptu imela vrsto akcij, ki so se pokazale uspešne tudi v tem pogledu, da je odšel glas o slovenskih gorah, o Sloveniji, Jugoslaviji daleč po svetu. V izmenjavi številnih planincev, turistov ali pohodnikov ali pa samo izletnikov je prav vaša komisija odigrala v Sloveniji pomembno vlogo, poleg tega, da je tudi številne slovenske planince in ljubitelje gora povedla v mnoga gorstva po svetu. Kot dolgoletni vodja te komisije imate prav gotovo dovolj izkušenj, ki ste si jih nabrali pri tem delu, in prepričani smo, da je med njimi dosti tudi takih, ki bi jim z zanimanjem prisluhnili tudi bralci PV.

Mirko Fetih:

Širše planinsko občinstvo nas pozna bolj po tem, da organiziramo izlete v zamejske planine. Tako smo bili že v Tatrah, v Dolomitih, na Korziki in pa v gorah na slovenskem Koroškem. Prav tu smo bili res dostikrat. Organizirali smo več kot sto izletov v zadnjih devetih, desetih letih, menim pa, da je za komisijo in za naše planinstvo pomembnejši drugi del naše dejavnosti oziroma aktivnosti — to je pomoč pri organiziranju planinskih izletov za inozemske planince. Med njimi naj omenim planince iz Amerike, člane znanega kluba Sierra, ki prihajajo sem v Slovenijo že šestič. Taki izleti nimajo samo tega namena, da tako širimo planinsko idejo na splošno, temveč ne smemo pri tem prezreti posebnega poudarka, da se naša planinska misel širi na področju, ki je planinsko izredno dobro organiziran in razvit, konkretno mislim na področje ZDA; (tu ne mislim zgolj planinskih dejavnosti, ampak tudi na odprte možnosti, prikazovati našo družbeno resnico, družbeno stvarnost v pravi luči). Ti ljudje, ki hodijo k nam že od leta 1971, so prav gotovo dosti pripomogli, da je sredina, v kateri živijo, spoznala našo domovino, tako kot v resnici je. To nam dokazujejo različna dejstva, med katera štejem to, da hodijo vsako drugo

Pogovor v Unionu

Foto Dokumentacija PV

G. Gooding in A. Höferle

Foto Dokumentacija PV

leto v naše gore, pa tudi to, da na PZS dobivajo vsako leto na desetine in desetine pisem posameznikov, ki se zanimajo za naše gore, ko prosijo za podatke, za programe in za druge potrebne reči, ki so v tesni zvezi s takimi potovanji.

PV:

Zdi se, da je ta obisk, ki je povezan s klubom Sierra iz Amerike, natančneje — iz Kalifornije, povezan obenem tudi z enim vaših večjih uspehov v delu na tem področju.

Mirko Fetiš:

Lahko trdim, da je to eden večjih uspehov, sicer ne bi bil letos že šesti izlet te vrste. Posamezne organizacije iz zamejstva oziroma iz drugih držav prihajajo občasno, vsakih nekaj let ali pa samo enkrat, potem pa o njih ne slišimo nič več. Prav ti, o katerih teče beseda, pa se radi vračajo.

PV:

Iz razgovora, ki smo ga priključili tej vsebini in v katerem sodeluje gospod Frederik Gooding, vodja skupine Sierra kluba, lahko razberemo posebno naklonjenost do naše domovine, do naših gora in sploh do ljudi v Sloveniji. Ali je ta naklonjenost res pristna ali pa je to morda le nekakšna poslovna prijaznost.

Mirko Fetiš:

Mislim, da v tem primeru ne gre za poslovno prijaznost, ampak za resničen planinski odnos, za pristrčno doživetje, za prvinski človeški stik z naravo, enkratno in lepo, kakršna je pri nas. Torej se ta prijaznost ne kaže dovolj zgolj ob prijetnih okoliščinah, temveč tudi tedaj, ko nastopijo hudi trenutki. Tako ne morem mimo sožalnega pisma, ki nam ga je ob smrti tovariša Tita poslal predsednik Sierra kluba gospod dr. Kimball, ki je tako globoko, tako čustveno izrazil našemu planinstvu, naši jugoslovanski javnosti svoje sožalje, kot da bi mu umrl najbližji sorodnik.

PV:

Bi morda kakšno podrobnost izluščili iz svoje vreče izkušenj o delu, o katerem zdajle teče pogovor.

Mirko Fetih:

Ravno o prvem izletu članov Sierra kluba lahko povem tole: Vsi so bili tedaj opremljeni z nekakšnimi krošnjami. Mi smo jih tedaj gledali nekako začudeno, zakaj pravzaprav tovorijo tako velike kovčke na svojih hrbtih. Kmalu pa smo spoznali, da je to zelo praktična zadeva in ko smo jih povprašali, kje bi lahko take krošnje naročili, so nam jih preprosto poslali kar deset primerkov. To so bile prve krošnje v naši planinski opremi in smo jih seveda takoj namenili najbolj zahtevnim turam — to je naši himalajski odpravi leta 1971.

PV:

Ugotovili smo že, da vi že vrsto leto vodite to komisijo, koliko konkretno?

Mirko Fetih:

Pravzaprav tudi jaz težko konkretiziram to vprašanje, ker sem pač že od leta 1948 nepretrgoma v izvršnem odboru naše zveze in sem več funkcij med tem časom izmenjal. No, približno dvanajst let pa res delam na tem področju.

PV:

Dvanajst let — to je kar lepa doba za tako delo na planinskem področju. Kakšne načrte pa imate za delo v prihodnje?

Mirko Fetih:

Kot povsod je seveda tudi pri nas pri planincih treba razmišljati o možnosti, da postopoma prevzemajo od nas starejših naloge mlajši člani in tako bom tudi sam počasi »izpregel« in ostal mlajšim ob strani samo še z nasveti, aktivno delo pa bom njim prepustil.

PV:

Torej za dosedanje delo, vsekakor dovolj uspešno in brez dvoma tudi toliko vredno, da zasluži to pozornost, se v svojem imenu in prav gotovo tudi v imenu vseh tistih, ki so kdajkoli že šli »skozi vaše roke« pa v imenu planincev lepo zahvaljujem za pogovor.

* * *

Takoj na začetku gospod Fred Gooding vam in skupini, s katero prihajate — izrekamo dobrodošlico.

Nam lahko poveste, od kod prihajate?

— Iz Marylanda, nedaleč od Washingtona.

Je skupina, s katero ste prišli, številna?

— Tu v Jugoslaviji je zdajle dvajset ljudi. Sem so prišli, da bi napravili nekaj izletov po Karavankah in Julijskih Alpah.

Nam lahko poveste kaj o klubu, ki mu pripadate?

— Ta organizacija se imenuje Sierra Club in šteje 150 000 članov. Ustanovljen je bil konec 19. stoletja; ustanovitvi je botrovala želja, da bi pomagali ohranjati naravne lepote v Kaliforniji in sploh na ameriškem zahodu. To je še danes osnovni cilj našega kluba. Eden od načinov doseganja tega cilja je seveda organiziranje izletov po Združenih državah in drugod, tako da ljudje spoznavajo naravne lepote in se jih naučijo bolj ceniti, s tem pa tudi ohranjati — zase in za svoje otroke.

Združuje člane kluba poleg istega interesa morda tudi isti poklic ali paj podobnega?

— Ne, člani kluba so z različnih koncev ZDA in imajo različne poklice. Le njihov cilj, interes, je — kot rečeno — isti.

Zakaj pa ste si izbrali prav Jugoslavijo, da jo obiščete?

— Bili smo že v Švici, v Avstriji, potem pa so nam nekateri naši člani povedali, da so pri vas v Sloveniji lepe ture, dobro zarisane poti, prijetne kočje, kjer je mogoče prenočiti. Tedaj smo ravno iskali nova področja, kamor bi lahko še šli in tako sta leta 1970 prišla sem dva naša člana in si ogledala nekaj področij s pomočjo članov Planinske zveze Slovenije. Postal je jasno, da je zamisel — priti v Jugoslavijo in organizirati izlet po slovenskih gorah — dobra. Začeli smo leta 1971 in nato prihajali k vam redno vsaki dve leti. Bili smo v gorah, potem pa smo organizirali izlet z avtobusom v Plitvice in navadno šli še kam na jug in obiskali nekaj lepih krajev ob Jadranskem morju, na primer Split, Dubrovnik.

Je program ob vsakem obisku enak?

— Ne, letos smo se omejili le na obisk slovenskih hribov, na morje pa ne gremo.

Kako se vaši ljudje počutijo tukaj?

— Zelo radi prihajajo k vam; sploh imam občutek, da so zelo zadovoljni tukaj. Všeč jim je tukajšnji gorski svet, naravne lepote; to lahko trdim tudi zase. Tudi se je lepo pogo-

varjati z vašimi ljudmi, jih spoznavati. Izjemno so prijazni, vedno pripravljeni pomagati, sodelovati.

Skoraj vsi so prišli dovolj zgodaj, da so si vsaj malo ogledali Ljubljano in okolico.

Kdaj se vračate?

— V soboto, 25. julija se bo naš izlet končal spet tule v Ljubljani, kjer se je začel. Potem jih bo še nekaj ostalo tu, v Jugoslaviji, nekateri gredo po Evropi, drugi pa naravnost domov, v ZDA. Takile izleti trajajo navadno po dva tedna, največ dva tedna in pol. Kam pa nameravate prihodnje leto?

— Jaz bom vodil podoben izlet v Dolomite, v Italijo. Leta 1983, torej čez dve leti pa upam, da se bomo spet vrnili v Jugoslavijo. Organizacija izleta namreč vzame kako pol-drugo leto časa, zato jih načrtujemo dve leti vnaprej.

Gospod Gooding, vam in udeležencem izleta želimo prijetno v Jugoslaviji in srečno vrnitev v domovino.

PO SLOVENSKIH GORICAH: OD LENARTA NA ZAVRH

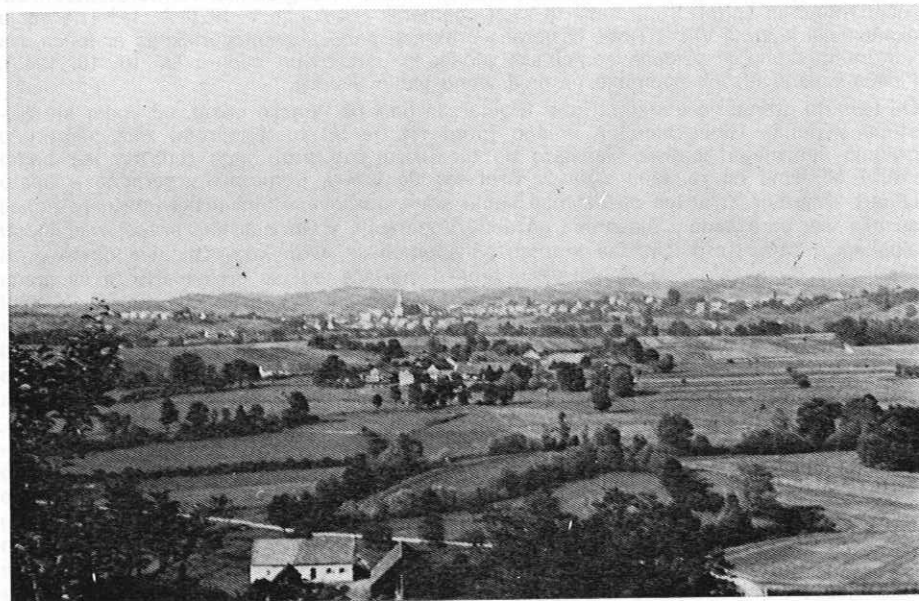
JANKO FERLING

Spomladi in jeseni, ko večina planincev ne obiskuje visokih gora v Alpah, lahko hodimo in delamo krajše popotniške ture širom po Sloveniji. Med zanimive, za planince in turiste manj znane pokrajine, spada tudi osrednji del Slovenskih goric. Na enodnevnem izletu okrog Lenarta bomo spoznali mnogo čarov in posebnosti gričevja. Do Lenarta se peljemo z avtom ali avtobusom, nato gremo lahko na opisano pot; pešačili bomo štiri ure ali več, če želimo natančneje spoznati nove kraje in se kaj prijetnega pogovoriti z domačini.

Lenart v Slovenskih goricah se zadnjih 15 let z razvojem industrije (Klemos, Livarna, TAM, Kristal, PIK, Marles, Centrovod, Unior) hitro širi in oblikuje v manjše mesto. V zgodovini se kraj prvič omenja 1196. leta, že pred 650 leti pa je verjetno postal trg

Lormanje in Lenart iz Strme gore

Foto J. Ferling

Grad Hrastovec

Foto J. Ferlinc

(pred 1332 l.), ki je imel svojega sodnika za izvrševanje upravne in sodne oblasti, tržane in več obrtnikov. Tu je bilo križišče cest proti Mariboru, Cmureku, Radgoni in Ptujju ter ugoden prostor za trgovanje s kmetijskimi pridelki in obrtniškimi izdelki. Trg in cerkev s taborskim obzidjem so 1531. l. požgali Turki. Blizu Lenarta v Radehovi je imela sekta skakačev (novi štiftarji, bičarji) po letu 1600 leseno kapelo, ki so jo protireformacijske komisije večkrat porušile. Pred I. svetovno vojno so bili pri Lenartu značilni narodnostni in politični boji med Slovenci in Nemci. Najstarejše stavbe v trgu so: umetnostni spomenik poznogotska cerkev sv. Lenarta (z baročnimi oltarji mariborskega kiparja Holzingerja, s sliko Kremser-Schmidta in z grobnico Herbersteinov), baročni rotovž in špital. Sredi Lenarta stoji spomenik revolucije iz 1976. l.; izdelala ga je akademska kiparka Vlasti Tihec iz betona v okrastri barvi slovenjegoriškega apnenca. Na kulturnem domu je vzidana spominska plošča o ustanovitvi odbora OF (6. 10. 1943). Plošča v osnovni šoli spominja na med vojno padle učence.

Od Lenarta gremo po markirani poti (Pomurska pot) na Ptujsko cesto, od koder se spustimo v dolino Globovnice na Poleno (pred leti je bil tu hipodrom, zdaj načrtujejo gradnjo športnega centra). Namesto po markirani poti proti jugu (od tam se bomo vrnili) odidemo na zahodno stran v Črni les do jezera Komarnik vzporedno s cesto Lenart—Maribor. Črni les spada med večje stare gozdove v Slovenskih goricah; nekoč so bile vse poraščene z mešanimi gozdovi. Vegetacija v Goricah ima precej značilnosti alpskega rastja. Gozd Črni les je znan po spomeniku »Črni križ« (tik nad cesto proti Mariboru). Tu je bilo v srednjem veku žensko morišče, saj so pri Lenartu in na gradu Hrastovec izvajali krvno sodstvo (kazniva dejanja). Moške hudodelce pa so obešali na drugi strani Lenarta ob potoku Velka. Nekdanji lenarški sodnik, krajevni zgodovinar in pisec zgodovinskih povesti Ožbe Ilauinig (tu živel od 1908 do 1944 leta) je napisal povest Črni križ pri Hrastovcu; opisuje grajsko življenje, nesrečno ljubezen in obsodbo čarovnice. Pozneje so povest priredili za igro, predramatizirala jo je Tanja Ješovnik za knjižico z naslovom Spomenik pri Hrastovcu v založbi KUD Čermljenšak 1953. leta. Po slikovitem Črnem lesu se sprehajamo od akumulacijskega jezera Komarnik — nekdanjega hrastovskega ribnika, kjer je bilo že v srednjem veku razvito donosno ribogojništvo. Komarnik so zdaj predlagali za naravni rezervat, saj najdemo tam redke vodne rastline in živali ter gnezdišča vodnih ptic. Na južni strani jezera gremo ob izlivu do regulirane rečice Pesnice, po nasipu pa do Hrastovca. Pri prvi kmetiji lahko zavijemo čez brv na cesto, ob kateri vidimo predvojni bunker in pridemo tudi do Hrastovca. Na območju, kjer se Pesniška dolina začne dvigati, je pred II. svetovno vojno jugoslovanska

vojska pripravljala obrambno fronto proti Nemcem. Zgradili so precej bunkerjev okrog Hrastovca, Štrme gore, Gočove idr., jih opremili z orožjem in ga po kapitulaciji kar tu pustili. Zavedni domačini so nekaj orožja poskrili in ga kasneje dali partizanom. Še zdaj nekatere bunkerje ljudje uporabljajo za kleti.

Pod Hrastovcem so še trije ribniki in služijo svojemu namenu. Grad Hrastovec se omenja v 13. stol.; v današnji obliki ga je dal pozidati med leti 1655—1666 graščak Jurij Gunter Herberstein; gradnjo je vodil arhitekt Domenico Torre. Ta grajska arhitektura je bila v 17. stol. ena najizrazitejših rezidenc na Slovenskem s slikovito ohranjenim videzom gradu; značilna so baročna kamnita stopnišča, nekaj ohranjenih štukaturnih stropov in poslikana viteška dvorana. Grad je bil prenovljen še v 19. stol., ko je imel bogato opremljenih 64 soban. V Hrastovec je prihajal vipavski rojak, avstrijski diplomat in učenjak Sigismund Herberstein (1486—1566), pisec prve knjige o Rusiji — RERUM MOSCOVITARUM COMENTARII iz leta 1549. Knjigo imamo tudi v slovenščini. Zdaj grad dobro vzdržujejo, v njem je zdravstveni zavod za duševno in živčno bolne.

Iz Hrastovca nadaljujemo pot po kolovozu proti jugu v hrib in na z gozdom poraslo apnenčasto planoto Hrastovnjak. Po gozdu je precej kolovozov in pešpoti, po vsaki pridemo na Presko goro in nato proti jugovzhodu v Sp. Voličino. V hrastovškem gozdu opazimo nekaj velikih vrtač, ki so se izoblikovale v debelejših plasteh litavskega apnenca. Domačini vedo povedati, da je v Preski gori celo manjša kraška jama z zasutim vhom. Takšnih jam je bilo verjetno še več, kajti ljudje si pripovedujejo zgodbe o pod-

Spomenik »Črni križ«
v Črnem lesu

Foto J. Ferlinč

Pogled na Lenart z vzhoda čez dolino potoka Velka

Foto Janko Ferlinc

zemeljskem rovu med gradovima Hrastovec in Vurberg. Rov bi naj bil tako velik, da bi skozenj lahko jezdili konje!?

Središče razloženih naselij Zg. in SP. Voličine je gručasta vas Voličina, postavljena okrog cerkve sv. Ruperta in se prvič omenja leta 1443. Cerkev je umetnostni spomenik in spada v slovenskogoriško poznogotsko arhitekturno skupino iz prve polovice 16. stoletja. Zanimivi so oltarji in prižnica; vse je izdelal poznobaročni kipar Jozef Holzinger. Nad Voličino je stal manjši grad Štralek; zdaj je tam kmetija s poznogotskimi portali v kleti (ostanek gradu). V Voličini in okolici je bilo med vojno eno izmed središč odpora proti okupatorju v Slovenskih goricah, na kar nas spominja lep spomenik sredi vasi.

Iz Voličine pridemo v pol ure po Pomurski poti na Zavrh (358 m), ki je bil znan po razglednem Maistrovem stolpu. Stolp je porušila nevihta, zdaj nameravajo postaviti železnega. Z Zavrha vidimo velik del Slovenskih goric in bližnje gore; razgledujemo se lahko v krogu z 72 km dolgim polmerom. Na Zavrhu, v vili nekdanjega lenarškega notarja Štupice, je preživel oddih pesnik, general in borec za severno slovensko mejo Rudolf Maister; lepote Slovenskih goric je opeval v svojih pesmih, izmed katerih sta najbolj znani: Završki fantje (za moški zbor jo je uglasbil E. Adamič) in Oj, Slovenske ve gorice.

Oj, Slovenske ve gorice, sonca božjega bogate,
ve ste kakor bajke zlate, kakor pesmi v himno zlite.

Vaše šumice košate in bahate mlade trate
v zelen žamet so povite.

In na gričih hrami beli,
kakor beli golobiči,
ki so v polje seli.

Z Zavrha in s Strme gore pa klopotci resni
skoz od zore, skoz do zore skladajo vesele pesmi,
polne sončne poezije.

Voličina v Slovenskih goricah

Foto J. Ferlinc

Grad štralek (najstarejša upodobitev Voličine in Lenarta) reprodukcija iz knjige G. Vischer: Topographija Ducatus Stiriae, Gradec 1681

Notarjev gost na Zavrhu je bil tudi Ivan Cankar (glej PV 1980, str. 338). Letos mineva 10 let, odkar so ljubitelji umetnosti ustanovili leta 1971 slikarsko kolonijo Zavrh, v kateri vsako leto oktobra sodelujejo slikarji amaterji iz vse Slovenije in upodabljajo kraje in ljudi v občini Lenart. Zavrh je znan tudi po vinogradih v vinorodnem okolišu — Srednje Slovenske gorice in po sadovnjakih, ki jih je največ v bližnjih Selcih, kjer agrokombinat prideluje breskve, jabolke in hruške v sodobnih nasadih. 2. maja 1976 smo planinci na Zavrhu odprli nov del Pomurske poti; podaljšali smo jo za dobrih 50 km po najlepših značilnih krajih osrednjih Slovenskih goric. Žig Pomurske poti je pri družini Krajnc (druga hiša proti vzhodu od bifeja in trgovine). Gorniki radi hodimo na Zavrh še po krajši poti skozi gozd Jaušje in mimo vasi Šetarova (1 ura od Lenarta) ter prirejamo vsako leto na Dan osvobodilne fronte trimsko hojo po raznih poteh na Zavrhu. Lenarški planinci so pogosto vzpenjamo na »znamenito goro Zavrh«, tako kot gorohodci skoraj v vsakem slovenskem mestu množično obiskujejo kakšen bližnji hrib. Z Zavrha odidemo nazaj v Voličino, od tam pa po Pomurski poti mimo pokopališča na Strmo goro. Po grebenu Strme gore hodimo počasi, kajti odpira se čudovit pogled na Lenart, široko Pesniško dolino, Gradišče, Cerkvenjak in druge kraje. Na Strmi gori lahko obiščemo odprte kope starih komnolomov (litavski apnenec) in še vedno uporaben peskokop. Kamen in doma žgano živo apno so nekoč prodajali in z volovskimi vpregami vozili po vseh Slovenskih gorica. Preden se strmo spustimo do rečice Pesnice, še vidimo v sadovnjaku s slamo pokrito Muršakovo klučanje, kjer so se med vojno zbirali partizani.

S Strme gore hitro pridemo na gmajno v vasi Lormanje. Gmajna je pašnik, na katerem se pase živina vseh vaščanov (»kolektivna lastnina«). Lormanska gmajna je posebej znamenita po slatinskem vrelcu, ki se ne uporablja več in je zanemarjen; kljub temu se odžejamo z dobro naravno mineralno vodo, ki teče iz pred leti narejene nove vrtine. Nad gmajno raste mogočen hrast (v obsegu meri 450 cm). Slatina in hrast sta spomenika narave.

Iz Lormanja odidemo po pešpoti mimo velike agrokombinatove njive, kjer so našli ostanke antičnih stavb (villa rustica), v bližnjem Črnem lesu pa rimske gomile. Še skok čez regulirano Globovnico pa pridemo na Poleno, od koder smo odšli na enodnevno popotovanje po osrednjih Slovenskih gorica.

TRI POVEDKE O ISKALCIH ZLATA V BOGATINU

Tolminsko ljudsko izročilo

Kaj je doživel v Bogatinu oglar Šrauf

Če prideš kdaj k izviru Tolminke, boš zagledal nad sabo mogočen hrib — Bogatin se mu pravi. V Bogatinu, so včasih pravili, je skrito zlato. Mnogi so ga hodili kopat, najbolj vnet pa je bil oglar Šrauf iz Zadlaza. Kadar ni kuhal ogelnice, je hodil kopat v Bogatin tja, kjer se je kamenje luskalo. Svetleče se kamne je dajal tistim, ki so hodili v Videm v Furlaniji, da jih prodajo zlatarjem. Zlatarji so seveda takoj ugotovili, da je to le železov kršec, vendar so za pridnega kopača dali nekaj drobiža. Šrauf pa je le verjel, da koplje zlato rudo, in nanosil jo je celo v posteljo toliko, da se mu je podrla.

Nekega dne je spet vrgel v svoj oprtnik plevelnico pa nekaj za pod zob, si ga zadel in jo mahnil skozi Čadrg v Bogatin. Kopal je na enem kraju, kopal na drugem, o zlatu pa nič sledu. Ko se je utrudil, se je usedel in poiskal v oprtniku južino. Ko je južinal, je daleč doli videl, da gre iz doline proti njemu več ljudi, nekateri celo v gosposki obleki. »Kam pa gredo tile gospodje?« si je mislil Šrauf in nehal jesti. »Pa če gredo zlato iskat? Ja, tole moram pa videti, po kaj so prišli?«

Šrauf se je skril v ruševje in čakal, da so tisti ljudje prišli visoko gori v Bogatin. Potlej se je pa skrivši prifulil prav blizu njih. Tedaj jih je šele spoznal: Furlani so — tudi njih je zlato privabilo sem gor; pa še mogoče je, da oni vedo, kje je zlato. Zdaj bom videl, kje bodo kopali; če bodo kaj našli, bom potlej tam še jaz nabasal oprtnik.

Furlani so se izgubili za brdo, Šrauf pa za njimi! Ko je zavil okrog brda, je padel ravno mednje. Takrat ni bilo več časa uteči, Furlani so ga že zagledali. In kaj je zagledal Šrauf?

Furlani so stali pred neko jamo, v jami se je pa vse luskalo, strašno zlata je bilo. In je kar gledal in gledal, kaj je to: Ali snivam, ali je res?! Šele potem se je ovedel, ko je nekdo dejal:

»Kaj naj naredimo z njim? Ali naj ga ubijemo?«

»A, pustimo ga!« je odločil tretji, »saj vidite, kakšen revež je. Še on naj malo zlata nabaše, saj bo pozabil, kje ga je dobil!«

Ko je Šrauf spoznal, da so mu prizanesli, si ni nabasal zlata, temveč jo je ucvril doli proti planini Pod osojnico. Za seboj je slišal nekakšno vpitje, zato jo je brisal čez Prode in naprej skozi Čadrg, kolikor hitro so ga nesle cokle. Čadržani so se spogledali, češ kam se Šraufu danes tako mudi. Pa ja ni res kaj našel?! Vprašali so ga: »Kam pa kam tako hitro?«

»Zdaj pa naj rase gejdá v Zadlazu al ne — jaz sem ušabal zlate kamerje!«

je zaklical Šrauf in jo brisal proti Zadlazu, kot bi gorelo za njim. Tam je povedal sovaščanom, kaj je videl.

Drugega dne so Zadlaščani zgodaj vstali in se namerili z oprtniki na Bogatin, Šrauf jih je pa vodil. Ko so prišli na tisti kraj, kjer je Šrauf prejšnji dan videl zlato, so kar zazijali. Nikjer ni bilo ne jame ne zlata! Le trava in rušje sta rasla tam...

Zadlaščani so grebli malo tu, malo tam, a nikjer nič! Furlani so nazaj zacoprili zlato tako, da ga ni mogel nobeden več najti. Ko so Šrauf in njegovi spremljevalci videli, da ne bo nič, so počakali, da se znoči. Potlej so šele odšli domov, to pa zato, da jih ne bi kdo videl, da se vračajo s praznimi oprtniki.

Kako so Čadržani šli v Bogatin po zlato

Kadar se je kaj pravilo o Bogatinu, je dejal Ton Pajštvar (to ime je dobil, ker je živel v neki pajštvi) Žefu Križarju in Jevanu Madrjanu:

»Jaz vem za eno jamo v Bogatinu. V njej bo gvišno zlato, zato bo treba iti ponj. Ti, Žef, boš vzel dolgo vrv s seboj, da se bomo po njej spustili v jamo; ti, Jevan, boš pa vzel še kalamona s sabo, če drugače ne bomo mogli najti zlata!«

Drugega dne so šli vsi trije Čadržani na Bogatin k tisti jami. Res so jo kmalu našli.

»Ti, Ton, ti boš šel notri, midva bova pa zlato ven vlekla,« sta dejala Križar in Madrjan. Pajštvar je vzel plevenico, žakelj in kalamon ter se spustil po vrvi v jamo. Nekaj časa je zgredal po jami — samo kamenje, samo zlata nikoder! Ko je videl, da tako ne bo nič, je vzel kalamon in začel brati:

»Šperkmandi, a boš dal zlato, če ne, bova mašvala!«

Ko sta ona dva slišala, koga Pajštvar kliče, ju je postalo strah. Križar je zaklical Pajštvarju:

»Ton, le z bogcem, le z bogcem!«

Madrjan pa je zavpil: »Ton, pridi ven!«

A Ton je kot gluh kar naprej klical in rotil gorskega škrate in vse hudiče. Ko je pa videl, da vse nič ne pomaga, je končno pustil, da sta ga potegnili iz jame. Potlej so šli vsi poklapani domov.

Kako jo je Strojč iz Kanala skupil v Bogatinu

Enkrat smo v čadrških senožetih sekli travo, pa pride sem po poti nek človek. Gledal je nad pot in pod njo. Ko je prišel do mene, me je vprašal:

»A ne rase tu roža regina?«

»Ne, nisem je še videl v teh krajih,« sem mu odgovoril.

Potlej se je mož zagledal v Bogatin in vprašal: »Kam pa drži ta pot, ki gre v ridah tja gor!«

»Gor na Bogatin gre,« sem mu povedal.

»A tisto je Bogatin? Aha, tja gor so šli naši Kanalci po zlato!« Potem mi je povedal tole zgodbo:

V Kanalu je živel Strojč, ki je strojil kože za usnje. Živela sta sama z ženo, otrok nista imela. Šlo jima je kar dobro, dokler ju ni doletela nesreča. Ko je namakal kože v Soči, je ponoči voda narasla in mu jih odnesla. Ljudem je seveda moral kože plačati in tako je obubožal.

Nekega dne je šel v oštarijo. Tam je v kotu za neko mizo sedelo več Kanalcev in skrivši so se nekaj menáli. Ko so ga zagledali, so ga poklicali k mizi.

»A pojdeš z nami?«

»Kam pa?«

»A veš kam? Na Bogatin bomo šli!«

»Pa kaj bomo delali na Bogatinu?«

»Zlato bomo kopali!« so mu skrivnostno povedali.

Beseda »zlato« je Strojca koj pritegnila. Hitro je bil za to, da se jim pridruži. Potlej so se še dolgo menáli, kako in kaj. Domov je prišel ves vesel.

»Jutri gremo!« je dejal ženi.

»Kam boš šel? Beži spat, saj vidim, da si se ga nalezal danes!«

Komaj je ženi dopovedal, da ni pijan in da gre z drugimi po zlato v Bogatin. Potlej sta se še dolgo menála, kako bo, ko bosta bogata.

»Čez tri dni bomo nazaj.« je rekel ženi. »Če boš videla, da kaj peljemo proti naši hiši, boš vedela, da peljemo zlato. Takrat zmetaj vse tele obtočene krepe iz hiše, saj bova vse novo kupila!«

Kanalci so res šli na Bogatin in iskali po njem zlato, vendar zastonj. Ko so videli, da ne bo nič, so sklenili, da se vrnejo domov. A nesreča nikoli ne počiva in tudi tisti dan ni. Zares. Stroj je padel čez neki skok in si zlomil nogo. Spremljevalci so naredili nekakšna nosila in ga nosili skozi Zagreben v Zatolmin. Tam pa so najeli voznika, da je ponesrečenca peljal v Kanal.

Ko so prišli v Kanal in se bližali Strojcevi hiši, so pričeli frleti iz hiše proti Soči lonci, ponve, padele in vse take reči. Strojc vplje:

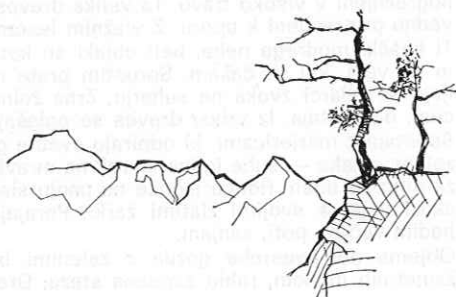
»Gejni, žena, saj sem le jaz!«

Ko so prišli bliže, je žena šele spoznala, da so ji namesto zlata pripeljali polomljenega moža. Tako je namesto bogastva prišlo k Strojcu še večje siromaštvo.

(Po pripovedi Antona Rutarja, Ivancetovega očeta z Ozidja pri Čadrgu, priredil za objavo Janez Dolenc, ilustrirala pa Jana Dolenc.)

Manj znane tolminske besede:

frleti	leteti po zraku
gejda	ajda
gejni	nehaj
gvišno	gotovo
Jevan	Ivan
kalamon	knjiga zarotitev Kolomonov žegen
kamerje	podzemski prostori, kamre
krepe	kuhinjska posoda
luskati se	lesketati se
mašvati	spoprijeti se
menáti se	meniti se
ogelnica	oglarska kopa
oprtnik	koš
padela	skleda
pajštva	sušilnica za sadje
plevenica	motika
prifuliti se	prithotapiti se, prikraati se
ride	ovinki
roža regina	roža kraljica (roža mogota)
seči travo	kositi
skok	manjša stena, ki se da preskočiti
snivati	sanjati
strojc	strojar usnja
šperkmandi	gorski možic (škrat)
Ton	Anton
ušabati	dobiti, najti
uteči	zbežati
Žef	Jožef

FRIDRIHŠTAJNSKA POT

PETER VOVK

Ta stara a še privlačna, razmetana skalnata pot. Ta pot, obdana z drevesi, grmi in skalami. Pohlevna se mi zdi, da je in taka me je sprejela v svoj zeleni objem. Vzpenjal sem se po njej v svet tišine in miru. Ogledoval sem znana drevesa in mahovnate skale, kako je vse to prihajalo in je spet odhajalo. Počasi sem hodil po tej poti in se tako približal prvi cesti. Se pognal naprej, prečkal še drugo cesto in spet sem bil na bližnjici, ki je držala navzgor. Zasledoval sem vsak gib živali in ptic, puščal za seboj sledi svojih nog.

Pogled se mi je ustavljal na starih drevesih, grmih in skalah. Od časa do časa sem obstal, zasopel in znojen. Si z robcem brisal čelo in se zravnal. S polnimi pljuči sem vdihoval čist gozdni zrak in pokrtil usta s prsti. Nekaj mi šumi v ušesu, pritisk zraka na bobnič, vedno na istem mestu. To je pomenilo, da sem že visoko v hribu. Srce močno razbija, a se počasi umirja. Z odprtimi usti zajemam zrak, da bi ga zajel čim več.

Sem sem hodil poslušat in gledat, kako dežuje, sneži, občudovat ivje. Kako se topi slana v soncu jeseni. Potrpežljiva skalnata pot me je čakala ob mojem času, ob sobotah popoldne in ob nedeljah zvečer. Počakala je, da sem se najedel, napolnil nahrbtnik, vzel palico v roke, klobuk s kljuko in šel na pot.

V gozdu je bilo mirno, spokojno in temno. Od časa do časa so se oglašale sove in luna je kukala skozi drevje. Čudne sence dreves so poplesavale okoli mene. Zdelo se mi je, da vse spi. Kot hajduki v zasedi so čakali rokomavhi, potuhnjena božanstva noči. Mlada smreka je za trenutek umolknila, ni se drgnila ob bukev. Nad menoj so se prižgale zvezde, ko sem slovesno vstopil skozi obokana vrata košate bukve. Nese me tja, kjer zvečer posedam ob ognju, brez mestnega prahu, daleč od asfaltne džungle. Pred menoj so spet sledi živali in ptic. Pomiril sem se, ko sem zaslišal glas velike uhariče in drevesne žabe. Srečen sem tu, med visokimi stožci jelk in smrek, med zaobljenimi vrhovi bukev in javorjev.

Gledam, kako se začenja slavje noči, kako uhaja dan. To je tisti čas, ko sedim ob ognju, ko se mrači in se poraja noč. Poslušam skrivnostno šumenje dreves, poplesavanje netopirjev, komarjev, muh, mušic. Srne počivajo pod molkom dreves in grmov. Od daleč se oglašajo zvon; iz bron utit glas.

Sam sem, prav sam. Tako mi je dobro in tako mi je prav. Cvetlice, trave in svetle zvezde so z menoj.

Nekje globoko v meni se skriva Jelenov studenec in siva koča iz brun. Nenehno se vračam v pravljичni svet pod Mestnim vrhom, po nezmotljivi poti, ki me vedno pripelje v varno zavetje. Po utrujenem spominu se plazijo imena postaj ob fridrihštajnski poti. Čudovita imena za mojo planinsko dušo. Kakor sence dreves in grmov so temne slike na tleh. Nihče mojih korakov ne sliši, prepustim se poti. Nese me naprej, v svet pravljic.

Vseeno mi je, ali prihajam ali odhajam po razmetanih skalah. Pot pa ponuja vse polno doživetij. Pernate blazine ptičjih gnezd molčijo. V prah odete besede prijateljev, ki jih ni več, so oživele. Obrazi, polni smeha, capljajo navzgor. Zro name z obtožujočimi očmi. Ni jih več, vzel jih je zob časa. Med zelenimi listi begajo njihove motne oči. Ležim na mahu ob ognju, z lesom pod glavo. Rdeče rane v vejah nemo tožijo. Krompir je pečen, kot topel kruh zadiši na mizi.

Popoldan je deževalo, gozd je opran in svež. Še polno kapljic dežja je po listih in iglicah. Pokošeno seno okoli koče polni nos in omamlja glavo. Diši po jelkah, umirajočih cveticah in travah.

Vesel sem, da sem tu pri tebi, Jelenov studenec, in siva koča iz brun. Kako lepa je ta dolinica. Ta drevesa in grmovje, ko te objemajo veje. Pot, ki se vleče v senci dreves. Skale, pokrite z mahom so kot bogomilski grobovi. Ti stari panji, spomeniki preteklosti, pogreznjeni v visoko travo. Ta velika drevesa, ki segajo v globine neba; so kot uporniki, vedno pripravljeni k upor. Z vlažnim lesom, ki se poti na žerjavici.

Ti koščki modrega neba, beli oblaki so kot gore. Z odprtimi ušesi poslušam petje ptic in ne vem, kaj še čakam. Sprostim prste na bosih nogah; tipljejo zametni mah. Izgublja se udarci zvoka na suharju, črna žolna dolbe les, išče ličinke. Tišina nad studencem, dan vstaja. Iz vrhov dreves se oglašajo ptiči pevci.

Šepetam z marjeticami, ki odpirajo cvetne glavice. Gozdne mravlje so že na delu, nosijo zelene zidake — suhe iglice smrek na mravljišče. Mali hrošček prileti na preperelo mizo, za njim še eden. Rdeče jagode na panju sladkajo moja usta. Rumena kroglja sonca tiplje skozi veje, s svojimi zlatimi žarki. Porajajo se prve sence smrek, jelk in bukev. Ne hodim več po poti, sanjam.

Objema me zvestoba gozda z zelenimi barvami. Okamenela lepota skal, pokritih z zametnim mahom, rahlo zarisana steza. Drevje šepče počasi in se pusti božati rahlim

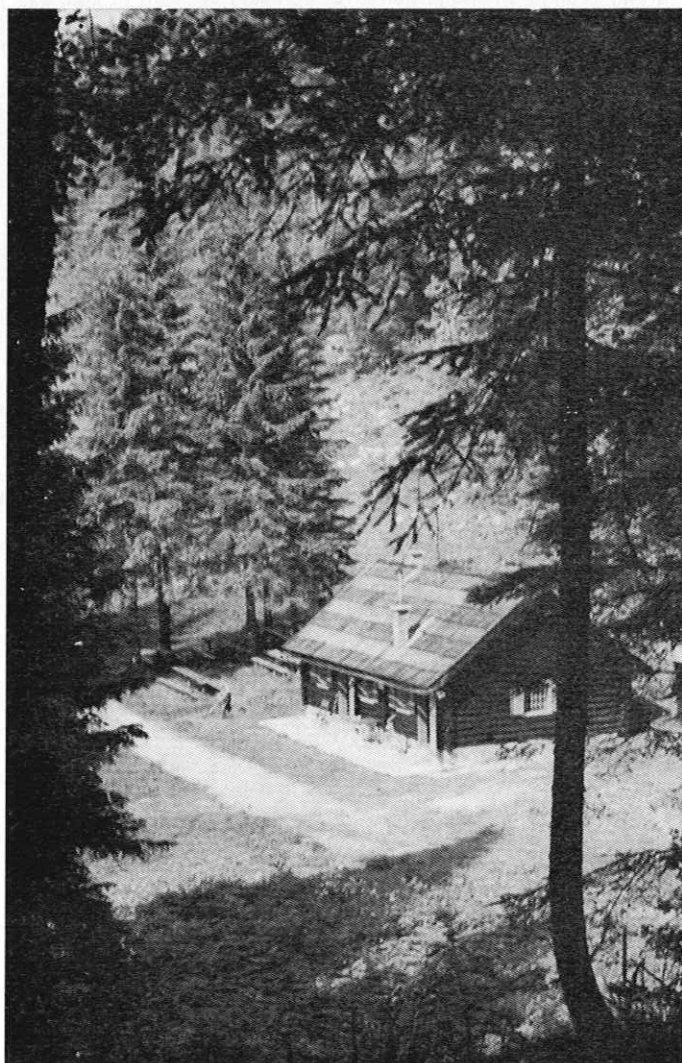
poletnim sapam. Starega suharja že mah načenja in bršljan se ovija. Sive brade vise iz vej marmornatosivih bukev. Oči iščejo viseče storže smrek, ki vise kot lestenci Pokončni storži jelk pa so podobni svečnikom.

Neko novo življenjsko moč sem dobil pri tebi, Jelenov studenec; spet sem zdrav. Zate sem našel prostor v svojem srcu. Čas hiti in mineva, pogled, ki ga spet doživljam pa mi vedno znova prevzame.

Dan je tako lep, tako do kraja je izpolnjena vsaka moja želja. Premišljam, ali bi se sploh vrnil domov. Dišeča jutra, polna vonja jelk in smrek, v prsih tlé in kopnijo. Vzela so ure, dneve in leta. Preštevajoč letne čase, kaj je že prešlo in kaj je še ostalo, je le še malo sledi mojih misli in nog. Od dobrih bukovih drva na zaraščnem ognjišču je ostal le pepel.

Neprestano priteka voda, četudi po kapljicah, v moj bistri studenec. Mrzel in tih. Priteka iz dreves po listih, vejicah navzdol. Mimo skal in kamnov, po dobri gozdni zemlji, čez nešteto ovir. Plasti puhlice, preperelih listov in vejic.

Nosi s seboj iglice jelk in smrek, drobne ostanke živalic, koščke preperelega lesa. In rine skozi travo, do svojega cilja, ki zmeraj ni tako blizu. Jelenov studenec, miren in tih, zveni iz globin in čaka na živali in ptice, da se bodo ob njem odžejale. Pa tudi name, da se bom odžejal, napil vode. Skuhal hrano, da ne bi bil lačen. In opral posodo, sebe.

Koča pri Jelenovem studencu

Foto Peter Vovk

Ob tebi poganjajo zlatice, počasi se razpihujejo v rumen cvet, a še je zaprt. Sedim ob tebi brez besed. Lépo je tvoje okolje, bujna rast cvetlic in mladih trav. Kdaj pa kdaj kaj rečem, da vzpodbudim besedo, ko sem sam ob tebi. In nihče nič ne reče, nihče nič ne vpraša, nihče o meni ne šepeta.

Zakoračil sem proti starosti. Pričakal si me neštetokrat prej s svojo čisto mrzlo vodo. Odkrival sem tvojo lepoto, mehki dih tvoje vode. Čistost studenca me je vedno znova prevzemala.

Tvoja podoba ostaja v moji stari glavi. Ne gre iz oči in nimam pravice, da te ne bi več obiskal. Moram se spet napiti tvoje čiste mrzle vode in si ohladiti obraz. Nič me ne ozdravi tvojih spominov. Vztrajno slačijo dušo do gole bolečine.

Moj je ta svet. Vpijam roso in sončno svetlobo. Spreminjam se v svojo senco. Tiho capljam po zaraščeni stezi, kot da potrebujem njen mir. Kot slabo izrezljan mož, stoji bukov suhar ob veliki skali. Kot polodprta dobrotna vrata je obok javorja. Je kot star berač, zakrpan do tal. Veje dreves in debela so ovešena z mahovi in lišaji. Goba pisanka na starem panju ima na sebi za cel semenj barv. Kot drobni stihi kitic se iz vrhov dreves oglašajo ptiči. Velika črna mravlja nese slamico, petkrat večjo od sebe. Odtisi medvedjih tac v mehki zemlji so dobro vidni. Mavrične kapljice rose se prelivajo druga v drugo in polzijo po stebelcih.

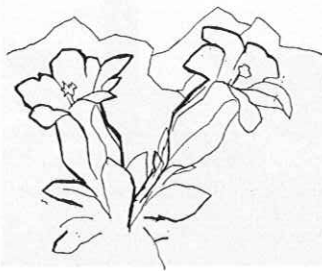
Poplah med mravljinici, odmrta veja javorja je padla na mravljišče. Nobene praznine ni več med vejami, svetlikajoče niti plavajo po toplem zraku. Prileti bukov kozliček v satenastem plaščku, dolge tipalke krase glavo. Zabava me glas drozga na mladi smreki; prelepe melodije ubira. Ne vprašam se, kam in kod, vse je tako domače.

Čutim korake jelena, kjer stopa, pušča sledi za seboj. Gledam rdečo čašo divjega maka v zeleni travi. V belem cvetju šepeta v rahli sapi jerebika, podobna je nevesti. Razklana smreka, udarila jo je strela, je zdaj kot velik bel cvet.

Ležim pri ognju sam, z mravljinici si delim mah in suhe iglice smrek. Rad bi ohranil samo to malo v sebi, kar je najbolj moje. Kot letnice starega panja sem, krogi, letnice minljivih let. Čas, ki sem ga dolgo skrival v sebi, je le prišel. Jezik se mi je zataknil. Hočem izreči besedo, ki je ni več. Ugaslo ognjišče išče dim, da bo nekdo prinesel novih vej. Razmetana skalnata pot išče moje izgubljene podplate. Izrezljano srce na bukvi je prebodeno z nožem, rdečebela markacija še kaže pot med skalami in debli. Nihajoče veje dreves iščejo mojo senco.

Na dnu studenca leži moj obraz, čudno dolg in zveržen. Odšel je in pustil spomin, se oglašja ciciban. Ne živi več v krhki skupini skal za Mestnim vrhom. Trepetlika trepeta, kot bi se bala, da me ne izgubi steza. Zrak se mi zdi, je še napet od glasov, ki so pravkar odšli. Stopinje se izgublajo, rahla poletna sapa raznaša duh po človeku.

Dolgo sem nosil ogenj iz ognjišča v sebi, zdaj pa je ugasnil. K skalam in kamnom, pokritim z mahom, sem hodil po pogum. K sivim bradam na jelkah in bukvah po razumevanje. Ali bo še prišel k Jelenovem studencu, se oglašja pisana šoja. Nobeden od ptičev ne ve, koliko časa bom še hodil k tebi, Jelenov studenec in siva kočja iz brun. Odprl sem vrata kočje, skril ključ in začutil nekdanjost. V nemi samoti slišim nežne barvne zvoke rdeče taščice. Drozg še gnezdi vsako leto na mladi smreki. Star suhar — spomenik tišine, še stojim na svojem mestu. Vse, kar čutim, kar vidim, je hladna jesen. Usta, vsa tiha molčijo, oči so polne pepela, ki je ostal na starem ognjišču.

ZDAJ PA SEM . . .

MATEJ ŠURC

Napisal bi nekaj malega, kar gori v meni. Napisal bi nekaj toplega, nepomembnega, kot je nepomemben hrib, ki se pne nad Srednjo vasjo. Rudnica — skrivnosten svet skal, groze in sonca, pa temnozelenih mahov, strahu in drobnih zvezd, ki hočejo prodreti skozi goste krošnje dreves in dati veličastni divjini čaroben sijaj.

Rad bi zbral na bel papir nekaj zanimivega, veselega, romantičnega, da bi za hip pozabil resničnost, da bi se morda spomnil na pota, ki vodijo . . .

Za hip bom odložil ta moj stokrat pregriznjeni svinčnik . . . Ležim na produ ob jezeru. Z zlatimi žarki prebadam prste na roki, igram se s tisočermi mavricami, ki mi jih med priprte oči riše sonce. Iz nevidnih atomov neba sestavljam ptico, ki me bo z velikimi krili ponesla v brezkončnost. Lahen vetrič in tiho šumenje jezerskih valov me zaziblje v lahen sen, ki ga vznemirja le zvon svetega Martina.

Veliki in mali zvon sta udarila skupaj, žalost se je naselila v srca vaščanov. Nadeji so črna oblačila in se zbrali pred sosedovo hišo, da bi gospodarja ponesli tja gor na hrib k cerkvi in ga položili k večnemu počitku. Takrat sem zasovražil solze, vonj nageljnov in sveč. Smrti nisem poznal. Zdela se mi je čudna, samo tesnobno sem se počutil — bil sem še otrok. Da ne bi razmišljal o tem, sem zavil med polja, med cvetoče travnike, prepojene z življenjem v zeleni pomladi. Povzpel sem se na senožeti in pri zadnjih svisljih zabredel v gosto grmovje — v pobočje Rudnice. Preveč sem bil zavzet z iskanjem prehodov med skalami in strmimi pobočji, da bi pogledal v nebo, ki je počasi temnelo. Na zahodu so se zbirali temni oblaki, čar sončne svetlobe je tonil v njihovem črnem objemu. Drevesni vrhovi so se izgubljali v megli, ki se je spuščala med spolzke skale, izrasle z odpadnega listja in nemo zagozdene med debela strašljivo skrivenčenih dreves. Veter je zatulil in se zapodil čez mrke vršake; nosil je s seboj debele kaplje, katerih vsebina je bila motna, umazana, njih prejšnja svežina pa se je spremenila v mlačno soparo, ki je napolnila zrak. Gosti črni oblaki so napravili gozd, v katerega sem bil ujet, še mračnejši. Za trenutek je svet postal svetlejši, nebo so razparale tanke niti iz zlata in potem je oglušujoče zabobnelo. Zatisnil sem oči in si z rokami pokrtil ušesa. Potne srage, solze in tople dežne kaplje so močile moje telo, ki je brez volje in moči, otrpelo od groze in utrujenosti, slonelo ob razpadlem štoru. Poražen sem čakal, da me objame hudournik razbesnelih voda in me trešči z drugo nesnago vred na dno pretečega brezna. Skozi deževno zaveso sem, tik nad sabo, pod vrhom hriba, zagledal temno votlino. S soljo prepojene trepalnice so se razlepile in ko sem na široko razprl oči, se je v njih zasvetilo upanje. Pognal sem se v skoraj navpično pobočje blata in krušljivega kamenja ter se z vsem telesom prisestal nanj. Z rokami, v katerih so se zbrali vsi razpoložljivi naboji moči, sem toliko časa kopal skozi žilavo prst, dokler nisem našel dovolj močne korenine razpadlega drevesa in se potegnil višje. Noge so mi kmalu postale svinčeno težke in sem jih kot neuporabno, mrtvo gmoto vlekel za seboj.

Prerinil sem se do vitke smrečice, rastoče iz ozke gredice nad previsom. Z obema rokama sem se srdito oklenil debela in se prekobilil čez krušljiv skok. Spotoma sem z glavo odkrhnul pomol, sestavljen iz ostrih kamnov, ki so mi na čelu urezali skelečo prasko, potem pa se sesuli v globino.

Prožno drevesce mi je še vedno nudilo edini močni oprimek. Ko sem se z največjim naporom stegnil kvišku, sem lahko s prvimi členki prstov leve roke dosegel ostre skale pred votlino. V silovitem zagonu sem z levico izpusstil drevo in se oprjel za rob. Pusta pokrajina mi je zanihala pred očmi, trenuten val moči se je vdal nemoči. Brez volje sem nihal nad praznino, v glavo so mi butnili mravljinci otopelosti, ki so me predejali v varljiv občutek čudovitih neresničnih podob, a jim nisem dojel prave oblike. Žgoča bolečina mi je vila roke v strašnih krčih. Le-to me je zbudilo, da sem v paničnem strahu zagostil koleno globoko v razpoko. Napetost v rokah je za hip popustila. Zapeto nogo sem stegnil do skrajnosti in se s komolci naslonil na polico pred votlino. Iz krvo- ločne čeljusti dveh skal sem potegnil zmrcvarjeno nogo in se nerodno prekobilil v varno notranjost. Obleka je bila raztrgana, koža pomazana s sluzastim mahom, kri na ranah je bila strnjena in pomešana z drobnim peskom in prstjo.

Brez misli, brez občutka zmage sem se zavalil v moreče spanje, spanje.

Nisem več čul grmenja, ki se je z vsakim trenutkom oddaljevalo. Nisem vedel, da se je razbesnela reka svinčenih oblakov pomaknila proti vzhodu, se trgala in zvijala v silnih sunkih viharjev, potem pa se porazgubila po širokem svodu nad deželo. Na zemljo je prišel nov čas, modrina je prevladala nad sivino, tam na zahodu se je bleščalo. Vedno lepše se je zlatilo nebo, katerega globina je nenadoma zasijala v škrlatu, spre-

minjajočem se v nešteti odtenkih. Na srebrne pajčevinaste niti pred vhodom v votlino so se obesile dežne kapljice, v katere se je naselilo sonce in njih bleščeča svetloba me je prebudila.

Morda je v tem trenutku vstal drugačen človek, ki se je sprl z žalostjo in se zatekel v lepoto narave. Prehodil sem senčne gozdove na vrhu Rudnice in obstal na jasi. Pogled mi je splaval med bele vrhove, med stene, ožarjen z zahajajočim soncem in škrlatno lučjo; polne so bile lepote in neizmerljivega veselja. Oči so se ozrle nad tiho dolino, iz katere se je sukljala bela meglica in se izgubljala med pisano preprogo travnikov, razprostrtih pod menoj.

Je to kraj, ki sem ga vedno iskal, sanjal s čudovitimi sanjami pod srebrno mesečino? Morda sem ga samo slutil, imel skritega globoko v podzavesti. Zdaj se je v meni prebudil čut, ki je znal risati sence in sonce, barvati nebo in zemljo, poljubovati temno jezero, da se je le-to zbleščalo v krasoti svoje globine. Nevidna roka je nežno pobožala pečine Komarče, Pršivca, ki so odsevale od biserno čiste jezerske gladine. Dolgo, še dolgo sem kot omamljen zrl v ta konec bohinjkega kota. Ujela me je noč in komaj sem našel pot do doma.

»Si nor, ali pa ne veš, da je prav na Rudnici največ kač!« mi je rekel Marko.

Od takrat naprej sem zahajal tja samo še pozimi. Vedno, ko sem prišel gor na mojo jaso, sem v mogočno lipo urezal črtico — kot nekakšno trofejo. Z užitek sem potem zavijugal skozi Zavaze proti dolini. Celo s tekaškimi smučmi sem nekoč prilezel sem. Pusta megla je tokrat segala do tal in se zlivala z mokrim snegom v pozni jeseni. Z nebo je začelo rositi, ko sem si na vrhu ves oznojen in vroč pripeljal smuči. Mrtvaško tišino je zmotil rahel pok suhe vejice in tedaj mi pade, ne vem odkod, v glavo misel o krvoločnem, o tistem pravem bohinskem medvedu. Pograbil me je paničen strah. Le palice sem vzel v roke in se zagnal v brezupen beg. Medved je skočil za mano, ne eden, več jih je bilo. Iz pritlikavih smrečic so vstajale hudobne zveri, za vsakim drevesom se je skrival kosmatinec in s težkimi šapami segal po meni. Še na jasi si nisem upal pogledati nazaj. Cel kup lačnih brundačev se je vsulo za menoj. Nikoli, tudi s pravimi smučmi, nisem tako divjal. Svisli, rovti, grmovja in breze so v divjem ritmu bežali mimo mene. Ustavil sem se šele na ravnem, pri Matijevih svislih, kjer je stari Franc spokojno nalagal rjuhe sena na sani.

»Bohdej! Prmejduš si pa zagnan!«

(Ko pa me je videl takole na smrt prestrašenega z velikimi očmi, izmučenega in mrtvaško bledega, se je takoj zresnil.)

»Meedveeed!«

»Kaaj?«

»Ja, res, še več jih je bilo!«

(Nejevoljno me je pogledal.)

»No, eden je bil.«

»Kje pa je zdaj, hudiča?«

(Živčno se je popraskal za ušesi.)

»Hmm, ne vem. Ampak zgoraj v gozdu je nekaj zarenčalo! Mislim, skoraj prepričan sem ... eee ...!«

»Ooo! Ti hudič, ti si sam en medved,« se je zarežal in pomenljivo zmajal z glavo.

Jaz butec, zakaj nisem bolje pogledal. O medvedu sem modro molčal, pa tudi Matijovcu se ni zdelo vredno govoriti o tem.

Polje je prekrivala bela odeja. Težki snežni kosmi so se vsipali z neba, megla je prekrila tihe gozdove na Rudnici in svetle poljane njenih pobočij, na katere sem se navezal z vso dušo, z vsem srcem.

Brezciljno sem gazil sneg v sivo jutro, le v daljavi sta zamolklo pela zvonova, ki sta mi edina pričala resnico. Jaz, naivnež, sem tako slepo veroval v zmago življenja. Stvarnosti še nisem mogel, ali hotel verjeti. Omamljeno sem se predal nepotešljivi želji, da bi videl jaso, pokrito z bleščečimi kristalčki, da bi videl lepo, njeno široko krošnjo in sokola, ki je poletel visoko pod nebo. Da bi videl igro oblakov in sonca in čiste bohinske gore, temno, žametno jezero ... Odločil sem se, da grem. (Sploh si nisem mogel zamišljati sebe, da bi ostal tu spodaj.)

S smučmi na rami sem zagazil v globok sneg. Skoraj tekel sem. Včasih se mi je noga udrila do kopnega, da sem zdrsnil na spolzki skali. Še večkrat pa so se mi smuči zataknille v gosto vejevje in me zaustavile, kot bi me hotele opozoriti: Ne nori, vrni se. Nisem odnehal. Še bolj odločno sem rinil navzgor. Grlo mi je bilo izsušeno, v prsih me je peklo, v sencih mi je divje razbijalo. Vroči potni curki so predrli obrvi in se mi stekali v oči, da so me neusmiljeno žgale.

Strmina je popustila.

»Še malo, pa bom na vrhu,« sem pomislil.

A snega je bilo vedno več. Zdaj se mi je vdiral skoraj že do pasu. Z neba pa je padalo, padalo ...

Zaskrbljeno sem strmel v divji ples snežink in gazil, gazil vedno težje. Na lepem me je noga v kolku zaskalela. Nisem je mogel več potegniti iz stopnje. Poskusil sem še enkrat, pa še dvakrat, trikrat. Ni šlo. Noge me niso več ubogale. Je to konec?

Obupane misli so nemirno begale po možganih. Niso se mogle zbrati v treznem duhu nemoči, razkrojile so se med sivkasto meglo in tavale z njenimi hlapi v brezkončnost. Po telesu so me spreleteli ledeni mravljinci. Zazeblo me je. Vročo glavo sem zaril v temo in roke so krčevito zgrabile za prod.

Za prod! Skočil sem pokonci. Vse naokoli je bilo temno in spokojno. Čutil sem lahen vetrič in slišal sem tiho šumenje jezerskih valov. Mar sanjam ...

Na Rudnici sem omagal, ZDAJ PA SEM ...

Kje?

V daljavi sem zaslišal nekoga govoriti nemško, potem so se prikazale avtomobilske luči in osvetlile šotore v kampu ob bohinjskem jezeru.

»Aha, zdaj sem si na jasnem,« sem rekel na glas, se butnil s pestjo po glavi in odskočil vratil skozi noč po samotni poti za jezerom.

JESENSKA DOŽIVETJA

NADA KOSTANJEVIC

Teja, Marjetka in jaz smo se le pogledale, ko je zdrvel avtobus, s katerim smo name-ravale na Limbarsko goro, mimo nas. Pa ustavimo koga. Pri črpalki nas je vzel na tovor-njak neki zamejski Slovenec, možakar starejših let; všeč mu je bilo, da smo po planin-sko opremljene, kajti tudi sam je navdušen planinec. Tja do Postojne nas je kratkočasil s planinskimi zgodbicami, me smo prikimavale, omotične od vonja pralnega praška, ki ga je možakar prevažal. Ko nas je »odložil«, nam je bilo takoj jasno, da bomo v Ljubljano prišle pozno popoldne. Še za Šmarno goro bo prepozno! »Na Rožnik vaju popeljem, dekleti! Zvečer pa še na razstavo ptic, gob in cvetja. Velja?« »V teh kvedrovcih pa že ne grem na razstavo!« Nekje na Viču smo izstopile. Najprej smo šle skozi študentsko naselje; zdelo se nam je, da je kar lepo urejeno. Prijazna dekleta so nam pokazale, kod je treba na Rožnik. Prečkale smo cesto in se znašle v objemu lepega, gostega gozda. Ponujajo se nam jesenske cvetice pa tudi gobe. Tam, kjer se je dalo kaj videti, smo se razgledovale po megljeni asfaltni džungli, na osamljenih »trim stezah« smo preizku-šale svoje moči. Poti je tukaj mnogo, zato smo seveda zašle. Znašle smo se pred neprijaznim opozorilom, ki je prav tako neprijazno vabilo, naj se obrnemo in gremo, odkoder smo prišle. Spet smo hodile kar na pamet. Od Mosteca sem zaslišimo hrup, kot da bi bila tekma. Veselo hodimo in pridemo do Drenikovega vrha, od tam vidimo tudi naš cilj: Cankarjev Rožnik! Še kratek sprehod po jesenskem gozdu — in smo že pred gostilno. Čeprav smo lačne, smo rekle: najprej poezija, to je kultura, potem pa proza, to je vsakdanjost. Vstopile smo v spominsko sobo. Sobico s starosvetno opravo in deli nesmrtnega pisatelja nas je prevzela. Potem smo zavile v gostilno, kjer ravno jezljiva »oštirka« ošteva jezиковo in suhljato dekletce, mlad domišljav natakak pa obe posmehljivo opazuje. Kot da so tudi ti ostali iz Cankarjevih časov! Tu drugega ni bilo dobiti kot »bobi palčke in čaj«, za nas je bila dobra tudi kokta.

Kmalu smo se znašle na strmi poti, ki drži do živalskega vrta. Vstopile smo. Tudi živali so lepo razporejene v urejenih bivališčih. Mimo hodijo obiskovalci, vsak s svojo kulturo. To dokazujejo številne odvržene polivinilaste vrečke, v katerih so prinesli hrano za živali. Očitno je, da delavci le stežka zmorejo ta »polivinilasti naval«.

Komaj sem odrgala dekleta od zanimivih prizorov, ki jih kazijo le smeti prenekaterih nemarnih obiskovalcev ... Zanimala nas je zdaj Ljubljana.

Najprej seveda hrupno Gospodarsko razstavišče. Le-to je podobno Dantejevemu peklu, ima sedem krogov in vsak ima svojega vratarja, vsakemu moraš plačati vstopnino.

Kaj lahko vse tu vidiš! Parkovne rastline, cvetje, gobe, ptice, ribe, kakteje, pogrinjke. Res, veliko zanimivega. Še Vipavca lahko tu srečaš. Res, vse je tu! Pa tudi mnogo ljubezni do teh rož, teh živali.

Zadnji hip smo prišle še na avtobus. Prav tja do Vipave pa so nas spremljale živali, ribe, ptice, rože, mešanica vtisov, ki jih porodi v podeželjskih glavah — veliko mesto.

— — —
Nato je napočila tista slovit in znamenita, vedno stara in vedno nova vipavska jesen. Podobna je bila nekakšnim nenavadnim vajam za NNP.

Najprej je bila »Vipavska trgatev«, turistično-folklorna prireditve. Ne sprašujte me, kako je potekala. Mi planinci smo skrbeli za obiranje občanov. Prevzeli smo prodajo vstopnic, s plezalnimi vrvmi smo zvozili vse možne dostope na glavni trg, h zapornicam postavili energične planince in prikupne planinke, moja malenkost pa je v podobi planinske mame nosila tistim, ki so ves dan prodajali vstopnice, klobase in sadni sok, da pri svojem trudopolnem delu ne bi omagali. Tako smo nekako okrepili naše planinske finance. Nato je, v deževnem jesenskem vremenu, nastopila prava in »ta zaresna« trgatev. To so bili šele manevari! Gospodarij so nas z avti in traktorji razvozili po blatnih vinogradih. Komaj smo se postavili h trtu, že se je usula ploha; komaj smo se skrili pod voz, že je posvetilo sonce; komaj smo se lotili trtja, že je zagrmelo — in strela je udarila ne daleč od nas. Kdo je tedaj v Vipavi kuhal in kdo »opravljal« živino, mi ni jasno. Kdor ni bil ravno v službi, je bil v svojem ali sosedovem vinogradu, zvečer pa se je krog štedilnikov trlo ljudi in mokrih oblačil...

Včasih so rekli, da kdor do Šmona (28. oktobra) ne pospravi koruze, ne sme na sejum. Tokrat pa še grozdja do takrat nismo pobrali, koruze pa se živ krst v naši dolini še lotil ni. Pač, pozna pomlad, deževno poletje, mrzla jesen...

Tistikrat so se fantje pripravljali za nabor. Mnogo skrbi mora tedaj nabornik razrešiti pa sam s tovariši, in bog ne daj, da bi mu pri tem pomagali starši. Tako je po starih šegah in navadah.

Vsaka vas mora za svoje nabornike dobiti voz, najraje tak s konji; če voza ni, je pa dober traktor. Če je pa nabornikov malo, se pa spravijo kar v fička. Nabornik pa ne sme voziti naborniškega vozila. Fantje si morajo priskrbeti voznika, starejšega, treznega, veselega možakarja. Za nadomestilo, ker je bil izgubil dan, morajo na njegovi njivi opraviti dnino, obirati grozdje in pobrati koroze. Tudi godca morajo sami poiskati. Na goro morajo peš po smrečje, s katerim potem okrase vozilo pa tudi avto. Izdelati morajo tablo z imenom vasi in letnico nabornikov. Nabornik mora imeti klobuk, poln pisanih trakcev. S trakci ovešajo tudi voz.

Na naborni dan, v zgodnjih jutranjih urah, se zbere vsaka vas pri svojem vozu. Zaslišijo se vriski, zaigra godba, konji potegnejo in odpeljejo »tovor« na trg pred Dom JLA. Po trgu odmeva pesem in godba in ko je nabora konec, imajo skupno kosilo v Domu JLA. Potem pa posedejo naborniki vsak na svoj voz in začno krožiti po vsej dolini. Tega se vesele tudi otroci, trgajo z vozov trake in tekajo z njimi po cestah. Vozovi se ustavijo najprej pred osnovno šolo; naborniki vstopijo v šolo in v veži zapojejo. Iz razredov pridejo učitelji, iz kuhinje kuharice. Zapoje z njimi. Potem hodijo po trgovinah in delovnih organizacijah in povsod prepevajo in se tako postavljajo: »Glejte, potrjeni smo za vojake!« Potem pa se naborniške skupine porazgube po gostilnah, prepevajo in plešejo, če pa se stepo, se tudi kmalu pobotajo.

Drugi dan v vasi ne potegne noben konj, noben traktor pa tudi nabornik ni za nobeno rabo... Pa mine tudi ta praznik kot vsak drugi.

Pospravljanje koruze pa je bilo še bolj živahno... To delo je popestril še sneg. Potem je pa prišel še plaz. Plaz? Ja, seveda. Gori nad Budanjami je cesto odneslo in če ste hoteli čez Col v Ajdovščino, so vas obrnili... Vsi smo šli gledat tja. Groza te je, ko gledaš staro cesto, ki so jo gradili Rimljani, jo tudi pozneje utrjevali, dokler je niso utrdili. Pa je prišla tista novembrska noč, ko so se na njej pojavile nenavadne razpoke. Pa je začela drseti, za sabo je potegnila gozdiček, daljnovid in šele gori nad Dolgo poljano si lahko videl, da je pred tabo lep kos manjka. Zemlja kaže globoke, ozke, skrivnostne razpoke kot na kakšnem gorskem ledeniku... Z Gore hodijo zdaj v dolino čez Vrhpolje po tistem zaniknem kolovozu ali pa čez Predmejo. Vrhpoljci pa mislijo: Morda bodo zdaj le tisti kolovoz na Col popravili! Kdaj pa se bo ta plaz, ki drsi tam nad Dolgo poljano, ustavil, pa seveda nihče ne ve...

Do Šmona koruze torej nismo pobrali, do Republike smo jo pa. Zdaj imamo pa pravico do poštenega potepa. Kam? Ne vidite, da je spet sneg. Sneg, dež in burja. Pa nič za to. Zbrali smo se na avtobusni postaji. Gremo na Rašico. Morda nas tam ne bo zamedlo. Bilo nas je deset. Trije otroci železničarja Lovrenca, nagajivi Ervin, dva pubertetnika, ena pubertetnica, dve starejši dekleti in moja malenkost. Naleteli smo na prazen avtobus, njegov sprevodnik najbrž prevažja samo »angele«. Nismo smeli spregovoriti niti se ganiti, kaj šele zapeti, takoj se je sprickal z nami. Dve uri dolgo, prav do Ljubljane, smo držali »na vrvi« otroke in se končno le oddahnili.

V nabitem »zelencu« so bili do nas mnogo bolj strpni. Na Ježici smo izstopili pa ne le mi, dosti drugih ljudi je imelo prav tak namen kot mi. Tam, za mostom, nam je lep načrt razkazal pot. Zasnežen, romantičen gozd. Sonce, medlo in mrzlo, se nam ponuja, osvetljuje beli sneg, sneženo ljubljansko ravan. Škriplje nam pod nogami. Otroci so živahni. Prav vsako drevo nam morajo otresti na glavo! Kmalu smo se spremenili v brigado potujočih sneženih mož. Padamo po spolzki poti, smejemo se, se srečujemo s tistimi, ki se že vračajo. Kmalu zaslišimo pasji lajež, zagledamo gričevje in končno še vas. Prišli smo iz gozda. Pred nami v snegu, na pobočju gore leži lepa vas. Po cesti hite avtomobili, tam na travniku pa pomaga mestnim smučarjem v njihovem zimskem uživanju — vlečnica.

Najprej je seveda na vrsti gostilna. Otroci prosijo: »Tu bomo ostali, ne bomo šli na vrh, radi bi se odpočili in osušili!« V prepolni gostilni le dobimo prostor za otroke, le Martina, najstarejša med njimi, bo šla z nami na vrh. Spravimo jih k peči, naročimo jim juho in bilo je vse v redu. Mi pa smo šli po Partizanski poti na vrh. Pot je zložna in — neprevozna. Še ljudje, ki jih srečujemo, se nam zdijo bolj naravni, bolj planinski. Pri koči se nismo ustavljali, šli smo na vrh, k razglednemu stolpu. Nekam šibak je, pa smo se kljub temu povzpeli nanj. Razgled je res lep, čeprav se podijo po vršaci megle. Občudujemo bližnjo Šmarno goro, Alpe, Kamniške, ugibamo imena mest in naselij. S stolpa nas kmalu prežene mraz. Hiteli smo v kočo. Urejena je in lepa, kljub velikemu obisku. Za nas so skrbeli trije mladi fantje, najbrž prostovoljci. Prijazni so, veseli vsakega, še tako skromnega obiskovalca in še tako skromnega naročila. Posedemo in popijemo čaj. Martinka sedi pri mizi in nekaj zapisuje. »Pišeš popotni dnevnik?« »Kje neki, teta! Pišem popotni obračun! Vsak od mojih varovancev ima svoj denar in če bo kaj narobe, bo hudo!« Dvanajstletna deklica skrbi kot mamica za svoje otročaje, ki so jih ji bili zaupali, zraven pa je vesela in pripravljena na kakršnokoli potegavščino ali planinsko pustolovščino.

Na »stenčasu« v koči je zapisana zgodovina Rašiške čete pa tudi slike požiga Rašice in slike borcev so zraven. Da, tudi to si Martinka vse zapiše. Za šolo je rekla.

Skrbi nas za malčke, ki so ostali sami v vasi, zato hitimo dol. Dobimo jih pri gostilni, pri »rekreativnem« počitku. Valjajo se po snegu, pretepajo se na mile viže med seboj in z domačimi otroki, vmes pa nanašajo sneg na poševno desko za drsalnico in se drsajo po njej, nabirajo buške in sploh se hudo koristno udeležujejo. Vsa ta otročad je zavita v skoraj enake vetrovke in rute, da iz tega otroškega direndaja komaj izkopljeemo svoje tri! Za zaključek se z domačimi vrstniki še nekajkrat popeljejo po drsalnici. Zamenjajo si še nekaj kep in se prav pristrčno poslovimo. Tokrat bomo šli na Gameljne.

Ko smo prišli v Gameljne, je bilo še pol ure časa do avtobusa. »Se lal'ko kepamo, teta?« Z grozo pogledam tja proti zastekleni »Samopostrežni«. »Ne otroci! Najprej bomo pogledali tisto zanimivo fresko na gasilskem domu, potem se bomo pa lotili snežaka!« Pa so se ga res lotili. Naredili so sneženo Formo vivo in to prav pred trgovino; najbrž v reklamne namene! Prišel je »zelenec« in nas popeljal do Ljubljane; bilo nas je le še šest. Drugi so šli k sorodnikom. Potem smo se do Vipave gnetli, kljub temu pa smo bili veseli, da smo spoznali Ljubljano in njeno okolico.

NANOS — PLEŠA (1261m)

DIPLOM. ING. DUŠAN KRAPEŠ

Če bi me kdo vprašal, kaj je Nanos, bi mu verjetno odvrnil takole: Nanos je gorska planota, ki se zajeda — kot široka ladja — med pivško porečje (Nanoščica!) in Vipavsko dolino, katere kljun — Pleša — štrli strmo nad Razdrtim. Da, povsem pravilno v geografskem pogledu. Toda Nanos je zame dosti več. Je nekak moj stari intimni prijatelj, ki je tako rekoč povezan z mojo rodbino, oziroma z mojimi predniki. Na severovzhodnem pobočju je trgal hlače moj ded, na jugozahodnem pobočju, ki ga imenujejo Rebernice, pa moj očka. Vsak po svoje sta preživljala veselje in grenke urice svojega otroštva.

Z mojo teto pa se je nekoč prav grdo pošalil. Ta »nos« (Pleša) izziva poglede daleč naokrog. Pa smo si nekoč rekli — pojdemo »na nos«. Pa menda nisem dregnil v tvoj etimološki problem? Ne prehitro, ne prepočasi, smo po zložnejši poti iz Razdrtega vsi preznojeni — mama, teta, znanec in jaz, pobič, prikolovratili do cerkvice sv. Jeronima. Tam nekje se je tetina popotna palica nekam čudno zapletla med rok, noge in tetino krilo in prav hudobno je ročaj tresnil po njeni spodnji čeljusti. Na mestu je bila olajšana menda za dva zoba, drugi pa so se močno razmajali. Še dolgo po tistem je bila vsa otečena...

Na svojih plečih nosiš, žal, že močno razpadajočo cerkvico, ki ji pravijo domačini: »svet'Jerumen«. Pred desetletji in stoletji si vsako leto na novo pobeljena kazala mor narjem varno pot v tržaški zaliv. Dandanes opravljajo take reči radar, pa elektronsko krmiljen svetilnik, računalnik in morda še kaj. Ti »svet'Jerumen« pa kar lepo počivaj, kakor pač veš in znaš.

Dragi Nanos! Kje so danes tvoje ovce? Kako je bil dober ovčji sir, kraški pršut, doma v krušni peči pečen kruh z debelo hrustajočo skorjo in kozarec terana. Vidiš, kadar te zagledam, se mi celo sline nabere v ustih.

Na tvoji Pleši je tudi radio-televizijska postaja z visokim antenskim stolpom. Vidiš in ravno te naprave sem po službeni dolžnosti večkrat obiskal, seveda tebe tudi mimo-grede. Obiskovali smo te v snegu, v žgoči poletni pripeki in po nevihti. Po svoje si vedno zanimiv.

V snegu zameti tu, zameti tam, pa dosti golega. Zares idealni smuški tereni, ki jim manjka le — snega. Vpliv morja je le premočan.

Obiskali smo te tudi v žgočem poletju, ko vse puhti, ko so ljudje lenobni in se jim komaj da premikati noge. Zelenje tedaj ni več zeleno, ampak sivorjavnasto prašno — ožgano. Takrat košenine še za žival niso mikavne.

Vse kaj drugega pa je po nevihti. Takrat si umit, počesan in praznično oblečen; kot ženin na svatbi. Takrat smo uživali vsi, ki smo to doživeli. Travniki so živo zeleni vmes pa štrle modrikasto-sive skale v širokih barvnih odtenkih. Narava je pričarala v igri svetlobe in senc pravicato barvno simfonijo. Tak doživljaj je nepozaben.

Kako pa je tedaj, ko se Perun razbesni nad teboj. Tedaj trepeče vse, kar je živega na tebi in ob tebi. In ker so nevihte kar pogostne in za dragoceno opremo na televizijskem stolpu in ob njem tudi nevarne, sva prišla v stik po »službeni liniji«.

Na antenski stolp smo montirali večkrat na pomlad magnetne paličke, na jesen pa smo jih snemali. Terminološko pravilno jim pravimo: magnetni indikatorji tokov strele. Z njimi smo s $\pm 20\%$ natančnostjo ugotovili nekoč celo toke 186 A (186 000 amperov — tok 0,050 A pa je že smrten!). Da je ta strela napravila velikansko škodo je razumljivo. O tem sem poročal tudi na mednarodnem kongresu za geoelektriko in strelovodne naprave v Budimpešti leta 1969. Tako močni udarni tokovi strele, tudi v svetovnem merilu, so vzbudili med strokovnjaki precej pozornosti. Iz tega se je razvil celo analitični problem, kako zajeti »sosedske« odnose razcepljenih tokov po predalčnem ogrodju stolpa. Po teh ugotovitvah smo kasneje svetovali določene tehnične ukrepe, ki so zmanjšali nevarnost zaradi udarov strele na minimum. Vse kaže, da je bil ta poseg uspešen. Takrat sem te, dragi Nanos, vzljubil še po tej plati.

Ko se vozim tja proti Primorski, te oči vedno željno iščejo. Takrat, oprosti iz egocentričnih nagibov, presojam, ali imaš kapo ali je nimaš. Saj si tudi vremenski prerok. V mislih pa se nato zavrti film, v katerem nastopajo dedek, očka, ovce, magnetne paličke, strele, pršut in nagajiva tetina palica.

Vsa ta doživetja so povezana z mojim Nanosom.

STOL IN »BRÁTONSKA SMER«

STANKO SREŠ

Zbudila sva se ob treh. Lepa mesečna noč je bila in Stol je bil ves srebrn in naju je vabil.

»Greva gor,« je silil Vanek.

»Ne vem, kaj naj napravim,« sem se izmikal. Nisva bila sama. Z nama so bile še štirje in dve izmed njih se nista počutili dobro. Prejšnji dan smo bili na Golici in pot mimo Doma na Pristavi do Valvazorja je kar dolga. Že zvečer se nismo mogli zediniti. Midva z Vanekom sva bila za to, da gremo gor. Marija bi tudi rada šla, Mojco in Zlatko pa je dolga pot izčrpala. Želeli sta počivati. In tako je bila zjutraj pred nama težka odločitev.

»Šel bom gor, ker me tja gor vleče in lepo vreme bo,« se je Vanek odločil.

»Dobro, pa bova šla,« sem se mu pridružil. Šla sva po nahrbtnike. Mariji sva še rekla: »V Ljubljani na svidenje,« in šla sva v lepo planinsko jutro.

Čudovit vzpon je bil to. Najprej je bilo položno, potem pa se je pot vse bolj strmo vila skozi gozd. Počivala sva šele, ko sva minila gozd in sva že globoko pod nama zagledala dom.

»Spijo še, dekleta,« sva se šalila.

Dvigala sva se višje in višje in vse lepše je postajalo jutro. Ko sva se že bližala Prešernovi koči, je Vanek vključil svoj radio, zaslišala sva Gregorčičevo »Zakrivljeno palico v roki«. Obsedela sva in zamaknjeno poslušala. Kmalu sva bila pri koči. Oskrbnika sva našla pri globokem snegu — naravnem hladilniku.

V koči pa naju je dobrovoljno sprejela gospodinja. Res, lep dan se je obetal. Nisva se dolgo mudila v koči, vleklo naju je na sonce in na vrh. Še nekaj korakov po sedlu, potem pa naju je čakal izreden razgled. »Škoda, da so dekleta zbolela,« žal nama je bilo za Marijo. Dolgo sva sedela na vrhu. Kar nisva mogla naprej na Zelenico. Planince, ki so prihajali od tam, sem vprašal za pot. Pa so odgovorili, naj hodiva kar na slepo pa bova že prišla na Zelenico.

Tako sva potem tudi hodila. Naenkrat sva se znašla pred precej strmim žlebom, ki se je iztekel na široko melišče. Odločno sva se spustila vanj, saj se je zdelo, da drži čez melišče pot. Žleb je bil vedno bolj strm pa precej zasnežen. Dobro, da je vroče in je sneg mehak; srečno sva se prebila do gruča. Precej izmučena sva obsedela. Ogle- dovala sva skalovje, po katerem sva se spustila. Vanek se je zasmeljal: »Zdaj pa imava svojo smer. Ker sva iz Brátonec, bo to 'Brátonska smer'.«

Strinjam se, čeprav bi se v teh skalah lahko zaplezala. Vesel sem bil, da sva to doži- vela. Spustila sva se po gruču v gozd, sedla v senco in šele tam sva opazila, da sva v brezpotju. Kaj pa zdaj?

»Šla bova levo in se počasi spuščala, ker vem kam bova tako prišla,« sem predlagal potem, ko sva dolgo časa pregledovala zemljevid. Nekako se mi je dozdevalo, da bi tako prišla do križpotja pri Tinčkovi lovski koči, od tam pa ne bo težko priti na Zelenico.

Vendar sva še precej časa hodila po gozdu, preden sva prišla na dobro shojeno pot ob suhi strugi in se po njej kar hitro spustila do počitniškega naselja.

Doživetje je bilo torej za nama — hoja po brezpotju in spust po strmem žlebu. Zato sva srečna šla po prijetni poti skozi gozd na Smokuško planino in naprej med strmimi vrhovi proti Domu na Zelenici.

Dom na Zelenici

Dom na Zelenici v ozračju

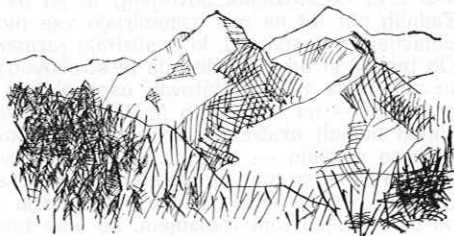
PROBLEMI V OSKRBOVANJU PLANINSKIH KOČ: TRANSPORT

Planinske koče so v našem gozdnem okolju zelo pomembne. Njihova vloga je večplastna. So točke, kjer se srečajo različni interesi: turizma, športa, naravne dediščine, kmetijske dejavnosti. Vse to pomeni, da koče morajo biti dobro opremljene in dostopne. Vendar je pri njihovi oskrbi največji problem transport. Koče so pogosto oddaljene od glavnih cest, kar pomeni, da je prevoz materiala in hrane zelo težaven. To je tudi vzrok za visoke stroške oskrbe, kar pa seveda odraža na ceni nočišča za goste.

Ena od glavnih težav pri transportu na planinske koče je prevoz gradbenih materialov in opreme. To je še posebej težavno pri obnovi ali razširitvi koče. Včasih se uporablja lokalna sila, vendar to ni vedno dovolj. Pogosto je potrebno najeti strojno opremo in strokovnjake, kar znatno poveča stroške. Poleg tega je tudi prevoz hrane in drugih potrošnih materialov zelo težaven, saj morajo biti koče dovolj opremljene, da lahko gostje preživijo tudi v slabih vremenskih pogojih.

Druga pomembna težava je prevoz odpadkov. Na planinskih kočah se nabirajo odpadki, ki jih je potrebno pravilno odstraniti. To je še posebej težavno v zimskem času, ko so poti zelo nevarne. Včasih se odpadki prevažajo s posebnimi vozili, vendar to ni vedno mogoče. Zato je zelo pomembno, da se na kočah vzpostavi sistem za zbiranje odpadkov, ki bi omogočal njihovo pravilno odstranitev.

Na koncu je treba poudariti, da je oskrba planinskih koč zelo kompleksna naloga. Zahteva skladen delo različnih strok in veliko finančnih virov. Vendar je to tudi ena izmed glavnih pogojev za razvoj turizma v planinskih predelih. Če bomo uspešno rešili probleme s transportom, bomo lahko koče bolj privlačne za goste in s tem prispevali k razvoju lokalne ekonomije. Zato je potrebno nadalje raziskovati nove rešitve in metode za izboljšanje pogojev za oskrbo planinskih koč.

Dom planincev PD Celje v Logarski dolini

Foto Arhiv Fotolik

PROBLEMI V OSKRBOVANJU PLANINSKIH KOČ: TRANSPORT

Oskrbovanje planinskih koč je še vedno eno prvih vprašanj gospodarskih odsekov PD, ki morajo zagotavljati, da so postojanke založene z blagom za nemoteno oskrbovanje in z materialom za vzdrževanje. Še najbolj je znano klasično oskrbovanje s konji, ki je poleti, ko ni snega, zanesljivo, ga pa moderne rešitve že izpodrivajo, še bolj pa cena in pa — počasnost.

Tovorne žičnice predstavljajo tehnološki »podaljšek« iz prve svetovne vojne; še danes pa tehnologije nismo osvojili in smo vezani na uvoz (na primer iz Avstrije, na specializirano beljaško firmo Hinteregger). Pri tem se redno pojavlja problem varstva narave, pa težavnost vzdrževanja, problemi, ki jih povzročajo velike letne in zimske temperaturne in vremenske razlike, še posebej pa težava obratovanja v vetru ali snegu, pa možnost strele itd.

Problem, ki napenja ceno obratovanja, je vsekakor tudi nadelava in vzdrževanje dostopnih cest; te so skoraj vsako leto nekajkrat izpostavljene nalivom, ki jih deloma ali pa tudi povsem uničijo. Skratka, pri tem moramo upoštevati, da idealnih rešitev ni in tako lahko trdimo, da so tovarne žičnice pravzaprav velika improvizacija (razen ene, obratujejo vse brez obratovalnih dovoljenj) in so na plečih odgovornosti predstavnikov društev. Zadnjih pet let pa nas vznemirjajo vse mogoče modrosti in odločitve, ko se čez noč pojavljajo znanstveniki, ki analizirajo razmere, delajo študije, seveda za sila drag denar. Ob tem bi si dovolil trditi, da je strokovnost pri tem delu, povezana z izkušnjami nujna in naj bi se teh del lotevali usposobljeni ljudje. Sam sem sodeloval pri dveh takih gradnjah — na Kališču in na Ledinah (tovarna žičnica na Ledine je prav gotovo ena izmed najbolj ekstremnih žičnic z višinsko razliko, relativno višino in najdaljšo medstebno razdaljo — 1500 m). Vse te zahteve smo tehnično strokovno res dobro rešili, celo za šolski primer. Uporabili smo krožni sistem, pogonski sistem je na spodnji postaji (zaradi servisa, lažje je dobiti žičničarja z izpitom kot oskrbnika-žičničarja). Vendar pa bi se, kljub tem izkušnjam, ko smo prevozili že več kot 10 000 ton materiala brez

ene same tehnične motnje s tovrstnim transportom, takoj odločili za helikopterske usluge, ki bi posodobile in pocenile obratovanje.

Novo obdobje, ki mnoge vznemirja prav zavoljo teh odločanj, sloni pač na tem, da se je času treba prilagoditi, treba se je zavedati dejstva, da nazadujemo, če ne napredujemo. Vsa stvar sloni namreč samo na tako imenovanem helikopterskem transportu, v organizaciji in tudi pripravljanju »mini kontejnerskih paketov«, kar praktično predstavlja problem drugega pomena; glavni problem je namreč še vedno samo v miselnosti in v odločanju za take rešitve.

Tu gre tudi za usposabljanje pilotov za alpski svet, kajti trenaža pilota za gore je strožja in zahtevnejša kot trenaža za dolinsko letenje. Potrebno pa bo izkoristiti tudi posadko helikopterja, če je usposobljena za gorske reševalne akcije, ko bi omogočili tudi komercialne prelete in bi se lahko piloti za akcije še bolj izurili in bi oskrbovalne polete lahko združevali s trenažnimi.

Prav glede na dejstva, ko na primer helikopter prevaža oskrbnika že blizu deset let (Angela, Vodnikov dom), oskrbuje meteorologe na Kredarici, dostavlja gradbeni material na Špiček, na bivak pod Skuto, jeklenico na Ledine, oskrbuje Korošico, lahko upoštevamo, da bi z zračnim oskrbovanjem razrešili problem oskrbovanja za celotno planinsko področje, seveda pa bi morali upoštevati še ureditev zvez, cenejšo pa morda poenoteno prehrano v planinskih kočah, kar bi v marsičem poenostavilo in pocenilo upravljanje in omogočalo tudi enotnejše cene v novih objektih.

Kar pa zadeva nabavo, sofinanciranje helikopterja pa je jasno, da bi morali združiti več interesentov, ko bi morali pri tem upoštevati deset do petnajst tovornih žičnic s tekočim obratovalnim dovoljenjem, amortizacijo, da bi bili stroški v ravnotežju. Zanesljivo pa lahko trdimo, da bi tako planinski svet še najmanj okrnili in se izognili marsikateremu posegu v že tako preobčutljivo gorsko naravo.

NEKAJ PODATKOV O PLANINSKIH KOČAH NA TUJEM IN O TEŽAVAH PRI OSKRBOVANJU

Avstrijsko planinsko društvo premore v letu 1981 278 koč in bivakov, v katerih je 13 800 ležišč, od tega 3950 postelj, 1150 pa zasilnih ležišč. Za goste je v teh kočah na voljo 14 000 sedežev v dnevnih prostorih.

Najstarejša koča je Stüdlhütte, ki stoji že od leta 1868, največja pa Rudolfshütte, katere prostornina meri kar 20 000 m³.

Največ koč je v višini med 1500 m in 2000 m — 122, med 2000 m in 2500 m je 48 koč, med 2500 m in 3000 m 12 koč ter 2 koči oziroma bivaka nad 3000 m.

Po letu 1945 so zgradili 76 koč, več kot 80 let je starih 54 koč, 50 let 98 koč, od 30 do 50 let pa 52 koč. ÖAV ocenjuje, da je 83 koč zelo dobro ohranjenih, 83 koč dobro, 70 koč je zadovoljivo ohranjenih, 19 koč pa je zelo slabih.

Z nosači oskrbujejo 53 koč, s tovornimi živalmi 13 koč, z žičnico 62 koč, z vozili 128 koč in 30 koč dodatno še s helikopterji.

V 54 kočah imajo dieselske agregate, na električno omrežje je priključenih 69 koč, 15 koč ima lastno elektrarno, tri koče napajajo z generatorji na veter. Plinsko razsvetljavo ima 70 koč; z drvmi, svečami in petrolejem si pomagajo v 45 kočah.

Odpadke odvaža v dolino 167 koč, v 40 kočah jih hranijo na posebej zato namenjenih mestnih (depojih), 49 koč pa tega problema še ni rešilo. Podobno je z odpadnimi vodami: v 80 kočah jih odvajajo skozi pesek, 61 koč pa problema ni zadovoljivo rešilo.

Pa še o prometu! V letu 1980 naj bi dnevni promet znašal 60 milijonov šilingov, nočnine 65 milijonov in takse za prenočevanje 15 milijonov. Društvo s sekcijami je v koče vložilo v obdobju 1970—1980 polnih 250 milijonov šilingov, od tega sekcije 160 milijonov. Zakonca Bitterling, nekdanja oskrbnika planinskega doma Watzmannhaus, sta v pomenku o problemih oskrbovanja dala nekaj zanimivih podatkov iz katerih povzemamo bistvene misli.

Nekdanja oskrbnika o odnosih najemnik — oskrbnik — planinsko društvo nimata posebno bleščečega mnenja.

Menita, da ni dovolj, če tu in tam kak oskrbnik dobi besedo v planinskem glasilu, saj je to večidel tedaj, ko se mora braniti pred očitki. Po drugi strani stališča, predlogi in prošnje oskrbnikov na funkcionarje društva navadno nimajo nobenega učinka in ima človek občutek, da ga imajo za cepca, ki ga ni vredno poslušati in s katerim se ne splača pogovarjati. Družabništvo med oskrbnikom in društvom, o katerem je bilo pred leti dosti govora v Salzburgu, je še daleč od uresničitve. Alpenverein je v tem smislu še zelo starokopiten in vzdržuje z oskrbniki in najemniki svojih koč tipično razmerje nadrejenega s podrejenim.

Bitterlingova menita, da oskrbnikom niti ne gre za soodločanje, vendar pa bi društvo moralo najemnikom omogočiti, da lahko kdaj tudi po svoje mislijo in da so soodgovorni, saj končno varujejo interese društva in to delo večinoma opravljajo tudi iz prepričanja. Pogost očitek društva je namerjen v poslovno, pridobitniško dejavnost oskrbnika oziroma najemnika koče. Bivša oskrbnika menita, da tako stališče ni pravično, saj delo ni neka postranska dejavnost, ampak služba od zore do mraka, od katere prizadeti pač živijo. Prepričana sta, da planinska koča ni objekt, kjer bi se dalo hitro in veliko zaslužiti v kratkem času. Kdor gre na delo v koče s takimi nameni, se navadno hitro naveliča. Odločitve društva, ki zadevajo delo v kočah, bi torej kazalo poprej uskladiti z izvajalci, tem pa naj bi priznali vsaj posvetovalno pravico. To je želja, ki pa je — vsaj na območju nemškega planinskega društva — naletela na gluha ušesa.

V zelo simpatičnem in s precej humorja napisanega članka v Obvestilih Avstrijskega planinskega društva (Mitteilungen 1981, zvezek 3) beremo o poplavi pritožb in nasvetov, ki vsako jesen zasujejo AV. Člankar ugotavlja, da je nekaj teh že povsem tipičnih in da se ponavljajo redno, pogosto jih tudi pošiljajo iste osebe na teme, kako je bilo v dobrih starih časih vedno mogoče dobiti prostor za spanje, pa da oskrbnik članu ni dodelil ležišča že ob 12. uri in spet, kako da je v današnjih kočah vse preveč izumetničeno, preveč udobja in da so gorske steze že prava promenada.

Pisec navaja za zgled kočo Rudolfshütte, ki je tja do leta 1880 beležila letno kvečjemu 100 obiskovalcev. Zdaj pa obiskovalcev sploh ne štejejo več, nočitev pa je v enem letu dosti čez 25 000!

K resnim pripombam šteje komentar tiste, ki tarnajo, kako oskrbniki dajejo prednost obiskovalcem, ki imajo pod palcem dosti denarja, zanemarjajo pa skromne člane AV. V to zvrst šteje še kaljenje nočnega miru, nedoslednost pri pobiranju prispevka za pota

in kočje, hudo motijo tudi oskrbniki, ki obiskovalcu po obračunu storitve ne postrežejo s potrdilom. Pripomb vseh vrst, upravičenih in neupravičenih, bi lahko našteali še mnogo, zapisati pa velja, da kočje v Avstriji delijo v tri kategorije. V 1. sodijo kočje, ki imajo značaj pravih, starih oporišč za planince. Te so in ostanejo skromne, dosegljive peš. V to zvrst sodijo oskrbovane in neoskrbovane kočje pa tudi bivaki. V 2. kategorijo sodijo planinske kočje, ki so oporišča za ture v predelih, ki jih obiskuje mnogo planincev. Koče morajo biti nekoliko bolj opremljene, na voljo imajo večjo izbiro hrane ter nudijo tudi možnost daljšega bivanja za posameznike, skupine in družine. Praviloma je do teh koč mogoče tudi s prevoznim sredstvom, odprte pa so navadno skozi vse leto. Koče 3. kategorije so dosegljive s transparentnimi sredstvi in predstavljajo cilj za enodnevni obisk. Hrana ustreza ponudbi, ki je v navadi na območju, kjer je kočja. Hkrati z opredelitvijo in razvrstitvijo koč v kategorije obetajo strožje izvajanje pravil. V kočah 1. kategorije se mora vsak gost obvezno vpisati v knjigo, popust dobe samo člani s plačano članarino, člani imajo prednost pred nečlani, ki dobe ležišča šele po 17. uri. Prostor lahko rezervirajo samo člani, polovica ležišč pa mora ostati prosta in jih ni mogoče rezervirati. Cene za nočišče nečlanov morajo biti dva- do trikrat višje od cen, ki veljajo za člane, prispevek mladincev znaša tretjino do polovice prispevka za člane. Vsi obiskovalci plačajo vstopnino in prispevek za pota. Hrano, pijačo in vodo za čaj dajejo v teh kočah samo članom. Prostor za samooskrbo je na voljo le članom. Po 22. uri mora biti v koči mir, kar velja tudi za društvene funkcionarje! In končno še — za kadilce je na voljo poseben prostor.

Ing. Pavle Šegula

Začetek del na Kredarici . . .

Foto Franc Sluga

društvene novice

SPOMINI NA PONESREČENE TOVARIŠE!

Zadnje nedeljo v juniju smo se že petič zbrali na Ledinah in sicer na dan, ko se je pripetila prva helikopterska gorska reševalna nesreča pri nas in v kateri sta izgubila življenje zdravnik Gorazd Zavrnik in pilot Franc Štajer, oba člana postaje GRS Kranj.

Letos poteka že šesto leto od tragičnega junijskega trenutka, ko zdaj že lahko ocenimo, kako to tehnično dopolnilno letalsko reševanje v gorah dobiva vse večji pomen in aktualnost.

Ob skromni, intimni slovesnosti je bilo rečeno, da ta nesreča reševalce še bolj obvezuje v plemenitem razvoju aktivnosti v gorskem reševanju med mlajšimi in starejšimi reševalci. Prav zaradi tega je to tudi priložnost, ko se srečajo reševalci, alpinisti in planinci na Ledinah, da združijo srečanje z obujanjem spominov, pa tudi s koristnim delom, saj so v tem času gorski reševalci iz Kranja zgradili nov helidrom ob Skutinem ledeniku, ker pristanjane z velikim helikopterjem na strehi

»Kranjske koč« še ni preverjeno (predvsem zavoljo pločevinaste obloge).

Spominskega srečanja se je udeležilo več planincev, ki so organizirano prišli na Ledinah: člani PM in UJV Kranj, helikopterske enote RSNZ in predstavniki družbenopolitičnih organizacij z Jezerskega, svojci in številni taki, ki so ponesrečene gorske reševalce poznali in jih cenili.

Govornik ob tem srečanju je bil predsednik PD Kranj Franci Ekar.

F. E.

ZAHVALA

Iskrena zahvala vsem prijateljem in znanecem, ki so se udeležili proslave ob otvoritvi spominskega parka ponesrečenih planincev v Kamniških planinah in odkritju spominske plošče Milanu Ciglarju v Kamniški Bistrici, dne 4. julija 1981.

Posebna zahvala gre neutrudnim gozdarskim in planinskim delavcem in Milanovim prijateljem v stroki in ljubiteljstvu; vsem tistim, ki so dali svoj prispevek k temu obsežnemu in nam dragemu delu.

Kot pobudniku za odkritje spominske plošče našemu očetu in možu se še posebej zahvaljujemo Inštitutu za gozdno in lesno gospodarstvo v Ljubljani, vsemu njegovemu osebju in Planinski zvezi Slovenije, kot enemu od pobudnikov.

Zahvaljujemo se PD Kamnik, ki je skrbel za proslavo, vsem govornikom za lepe besede, pevskemu društvu »Lira« iz Kamnika ter učencem osnovne šole za lepe pesmi in recitale.

Hvala vsem, ki ste ga imeli radi in se ga spominjate.

Hvaležna družina Ciglar
zanjo Justi Ciglar

PŠ NA VRŠIČU

Komisija za vzgojo in izobraževanje (KVIZ) pri PZS se je odločila, da razpiše in organizira planinsko šolo (PŠ). Na prvi razpis se je prijavilo malo kandidatov. Šele drugi razpis je dal zadovoljiv rezultat.

Prijavilo se je več kandidatov; prišlo pa jih je le 12 iz 6 različnih PD. Skoraj polovica jih je bilo s Savinjske doline; če prištejemo še najstarejšega tečajnika (52 let!) iz Maribora, je bilo polovico Štajercev. PŠ je vodila Marinka Koželj, član KVIZ, v Poštarskem domu na Vršiču. Sodelovali so Danilo Škerbinek, Franček Vogelnik, dr.

Florjan Terčelj, dr. France Bernot in Božo Jordan.

Tečajniki so se povzpeli po brezpotju do Vratc (opravili so vaje — spust ob vrvi) in po Hanzovi poti na Malo Mojstrovko. Tu je sodeloval tudi Stane Kofler. Bili so tudi v Mlinarici, na Slemenu pa so se seznanili z orientacijo.

Skupina — po številu skromna — je bila za dobro in varno terensko delo dovolj velika. Če bi jih bilo več, bi potrebovali več instruktorskega kadra, ki so si jih pridobili, kažejo, da je treba to delo nadaljevati. Žal slone vse te obveznosti na amaterskem kadru, ko posamezniki žrtvujejo svoj dopust, kar je vredno pohvale, saj tako pomagajo pri vzgoji mladih planincev.

B. J.

29. ZBOR PLANINCEV PTT JUGOSLAVIJE

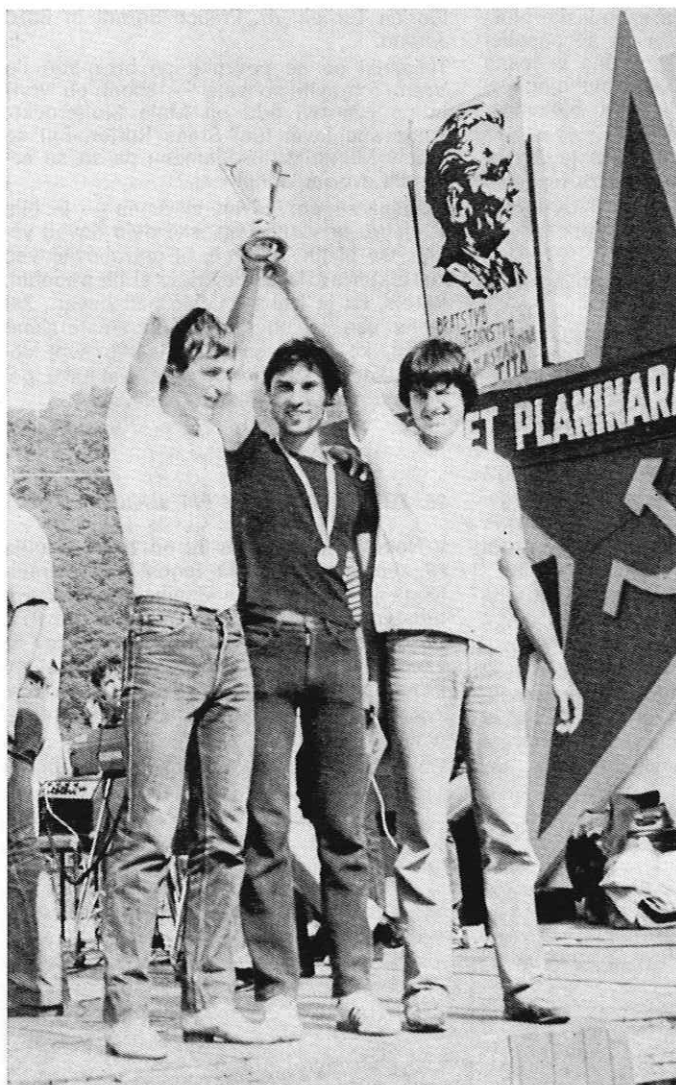
V Nemili pri Zenici je bil od 2. do 5. julija 29. zbor planincev PTT Jugoslavije. Priredilo ga je PD »Poštar« Zenica pod pokroviteljstvom Skupnosti jugoslovanskih PTT. Udeležilo se ga je nad 400 planincev iz vseh 15 planinskih društev, ki delujejo v PTT organizacijah, od tega 95 iz Slovenije. Zbor je imel manifestativno, delovno in planinsko obeležje.

Ob otvoritvi zbora so počastili Dan borca

Planinska šola, Sleme, 10. junija 1981

Foto B. Jordan

Ekipe PD PTT Ljubljana je v orientacijskem tekmovanju dosegla prvo mesto

Foto J. Dobnik

in 40-letnico vstaje. Govorniki so podčrtali družbeni pomen planinstva, predvsem v zvezi s splošnim ljudskim odporom in družbeno samozaščito, poudarili pa so tudi, da so planinci zvesti glasniki Titovega naročila o bratstvu in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi. Izredno lep kulturni program so pripravila kulturno-umetniška društva iz Zenice in drugih krajev; posebej so navdušili folklorni plesi.

Na meddruštveni seji PD PTT Jugoslavije so delegati obravnavali probleme PD, delo z mladimi ptt delavci, vključevanje v telesnokulturne skupnosti, financiranje planinske dejavnosti itd. Sprejeli so nov pravilnik za orientacijska tekmovanja ptt planincev in program 29. partizanskega marša

planincev PTT Jugoslavije, ki ga bo od 17. do 20. septembra 1981 priredilo PD »Poštar« Zenica po planinskih območjih med Zenico in Žepčami na obeh bregovih reke Bosne. Potrdili so kandidature PD PTT »Sljeme« Zagreb za organizatorja 30. zbora v prihodnjem letu in PD PTT Niš za 31. zbor leta 1983. Za novega predsednika MDO PD PTT Jugoslavije za naslednji dve leti so izvolili Žarka Draškovića, predsednika PD PTT Sarajevo.

Planinci so se pomerili tudi v tradicionalnih tekmovanjih v streljanju z zračno puško in v orientaciji. Te dejavnosti gojijo ptt planinci zato, da bi bili kar najbolj uspešni v nalogah splošnega ljudskega odpora, na zborih planincev PTT Jugoslavije pa potem

Ekipa PD PTT Ljubljana je v orientacijskem tekmo-
vanju dosegla 1. mesto

Foto J. Dobnik

primerjajo znanje in vzdržljivost. V streljanju z zračno puško je v moški in ženski konkurenci doseglo najboljše rezultate PD »Poštar« Zenica. PD PTT iz Slovenije so se med moškimi ekipami uvrstila takole: Ljubljana na tretje, Maribor na četrto in Celje na osmo mesto, med ženskimi ekipami pa Ljubljana na drugo, Maribor na četrto in Celje na šesto mesto. V orientacijskem tekmovalstvu je moška ekipa PD PTT Ljubljana, ki je edina našla vse kontrolne točke in je imela tudi najkrajši čas v hoji, osvojila prvo mesto, Celje je bilo osmo, Maribor pa deseti. Med ženskimi ekipami je zmagalo PD PTT »Sljeme«, Zagreb, PD PTT Ljubljana se je uvrstilo na tretje mesto (uvrstitev na drugo in tretje mesto je bila določena z žrebom, ker sta imeli ekipi enak rezultat). PD PTT Celje in Maribor v ženskem orientacijskem tekmovalstvu nista sodelovali.

Lepi in prijetni so bili večeri. Ob tabornem ognju so borci — domačini — pripovedovali o partizanskih bojih na tem območju, borec zaščitnega bataljona Vrhovnega štaba pa je obudil spomine na vrhovnega komandanta Tita in na dneve, ki jih je preživel ob njem na planinskem območju nad

Zenico. Manjkalo tudi ni planinskega veselja, šal, pesmi, pripovedovanja o planinskih, delovnih in osebnih doživetjih itd.

Lepo doživetje je bil tudi izlet na Vlašić, na prostrani planinski svet nad Travnikom in dolino reke Lašve z najvišjim vrhom Vlašić (1919 m) in lepim, obširnim letnim in zimskim rekreacijskim centrom Babanovec (1600 m). Škoda le, da zavoljo megle ni bilo razgleda. Tu si podajata roke turizem in planinstvo, ki najdeti na obširnih prostranstvih z mnogimi vrhovi, planinskimi pašniki in v gozdovih dovolj prostora za svoje delovanje.

V nedeljo dopoldne so na sklepni slovesnosti prejele najboljše ekipe in posamezniki od organizatorja zbora pokale in diplome, PD PTT Ljubljana pa še prehodni pokal generalnega direktorja Skupnosti JPPT za najboljši dosežek v orientaciji. Vseh 15 planinskih društev pa je prejelo v spomin na 29. zbor spominske plakete. PD PTT »Sljeme« Zagreb je prevzelo zbornu zastavo, ki bo vihrala na prihodnjem zboru nekje pri Gospiću pod Velebitom. Predstavniki vseh društev so se zahvalili domačemu PD »Poštar« Zenica za dobro organizacijo zbora in za gostoljubnost. Pe-

29. zbor planincev PTT Jugoslavije pozdravlja Marko Mateček iz Zagreba

Foto J. Dobnik

sem »Druže Tito, mi ti se kunemo« in »Kozaračko kolo«, ki so jo ob koncu zapeli in zaplesali udeleženci zbora, pa sta vnovič potrdili bratstvo in in enotnost med vsemi planinci PTT Jugoslavije.

Jože Dobnik

TRIJE PRAZNIKI — TRIJE DOGODKI

V PV malo pišemo o delu in življenju rogaških planincev, čeprav to ne pomeni, da ne delajo. Letni program so dokaj uspešno opravili, čeprav ne gre vse tako, kot bi želeli. Ob pogovorih s predstavniki drugih društev ugotavljajo, da so težave povsod. »1. maj« je bil za rogaške planince prekratek, zato so dodali dan, da so lahko obiskali goro bogov Olimp v Grčiji. »Na pot smo šli 29. aprila. Po dolgotrajni in mučni vožnji smo prišli v Lihohorn, ki leži na obali Egejskega morja; od tu smo nadaljevali pot na vrh Olimpa. Peš smo šli od mesteca Prioni, vendar pa smo že na začetku imeli smolo, ko nismo dobili vodiča, za katerega smo se v slabi angleščini, oziroma nemščini dogovorili z gorsko policijo, ki nerada pušča same planince po grških gorah, še posebej ne na Olimp. Ob dogovarjanju smo pozabili, da je pri njih čas za dve uri naprej. Tako smo se dogovorili, da bo vodič na določenem mestu ob 4.00 zjutraj, ta pa je bil tam dve uri prej, pač po njihovem času. Šli smo torej brez vodiča k prvi planinski koči; bila pa je zaprta. Po poti smo ugotovili, da oznak skoraj ni, smerne table so redke; vse do vrha Mitikaza sta bili samo dve. Naša vztrajnost in

dobra volja, ki nas kljub težavam nista zapustili, pa sta nas pripeljala na vrh Olimpa. Bila je gosta megla, proti vrhu pa je začelo snežiti. Na vrh Olimpa so 2. maja 1981 razen enega prišli vsi udeleženci te ture.« Na Dan borca pa so se spomnili padlih borcev in gornikov. Tako so 4. julija obiskali spomenike pri planinskem domu na Boču, bolnici na Formilah in na Plešivcu pri Lovskem domu in na ta obeležja položili vence in cvetje.

Dan vstaje slovenskega naroda in 40-letnice OF pa so proslavili na Knežcu pred muzejem dr. Franceta in Borisa Kidriča. Na tej skromni planinski proslavi se je zbralo kar precej planincev in občanov; tako so skupaj obudili spomin na pokojnega revolucionarja in borca Borisa Kidriča. Člani PD so položili venec, zapeli pa so tudi nekaj partizanskih pesmi.

Franc Komerički

OB 20-LETNICI PD GORNJA RADGONA

Čeprav v sredstvih javnega obveščanja, niti v našem planinskem glasilu, doslej še nismo zasledili nič o delu PD v Gornji Radgoni, to še ne pomeni, da radgonski planinci životarijo, spijo. So pač taki, da o svojem delu ne govorijo radi, raje izkoriščajo te priložnosti za pohode v gore, kajti le še dober mesec dni je od slovesa od visokogorskega sveta. Ko bo čez vinorodne radgonske gričke zaplavala pesem klopotcev, se bodo planinske kočice, vrhovi in grebeni tiho ogrinjali v bleščečo belino novega snega.

Planinska bilanca radgonskih planincev je letos prav zadovoljiva, čeprav leto in z njim pohodi še niso končani. Jesenski čas bodo izrabili za pohode na »ta nižje hribe«. Letos so začeli že v januarju z zares množično udeležbo pri pohodu po »Poteh Pohorskega bataljona«, enako množično pa so sodelovali pri pohodu po poteh Prešernove brigade, v zimskih razmerah pa so zmogli tudi Peco.

Številne skupine so se letos odpravljale predvsem v Julijce, o čemer govorijo vpisi na Prisojniku, Mojstrovki, Špiku, Kanjavcu, Krnu, Rodici, Jalovcu, Bovškem Grintavcu in še drugod. Na temenu očaka Triglava pa je bila letos tudi skupina 40 Radgončanov. Posebej je treba pohvaliti delavnost šolske mladine, saj toliko pohodov mladinskih skupin doslej PD še ni beležilo v eni sami sezoni.

Za zaključek je pred radgonskimi planinci še letošnja zadnja visokogorska tura, ko se bodo iz Logarske doline podali na proslavo Dneva slovenskih planincev na Krvavec. PD Gornja Radgona je junija s proslavo dneva pomurskih planincev pri Blaguškem jezeru skromno slavilo tudi svojo dvajsetletnico obstoja. Kljub skrbni in dobro pripravljeni prireditvi in ugodnemu vremenu pa je bila udeležba žal zelo skromna.

Predsednik MDO
Ivan Bombek

POHODI IN SPOMINI — DAN KOKRSKEGA ODREDA IN POHODI NA KALIŠČE

Planinci, ki se udeležujejo akcij, manifestacij, so tudi pobudniki idej, ki so povezane z ohranjanjem izročila in tradicij NOB, kar seveda velja predvsem za mladi planinski rod.

Tudi ideja o vsakoletnem pohodu na Kališče vsebuje to obveznost, saj se iz leta v leto teh pohodov udeležuje vse več mladih planincev. Tudi letošnji sedmi pohod je izpričal veliko zanimanje za pohodništvo na področja, ki so znana iz NOB. Za prvi pohod na Kališče so se odločili leta 1972/73, ko so kranjski planinci začeli iskati možnosti, ki bi program dela obogatili. Že tedaj so sklenili, da bodo v to akcijo šli, vanjo pa bodo vključili še tabornike TO Kranj, Tržič, še posebej pa borce Kokrskega odreda.

Kališče je znano iz NOB, saj so prav tu ustanovili 4. bataljon Kokrskega odreda; na tem področju je padlo tudi nekaj borcev, posebej omenjamo Borisa Ručigaja, zglednega športnika, smučarja, atleta in planinca.

Prvi pohod so izvedli leta 1973 v velikem neurju, ko se je v Planinskem domu na Kališču znašlo v soboto kar precej udeležencev, borcev Kokrskega odreda, med njimi tudi nekdanji komandant tega odreda Stane Prezelj, Miloš Rutar, komisar in Dušan

Feldin, borec; od članov Upravnega odbora PD Kranj pa so bili navzoči Janez Zajc, Vlado Bizjak in Franc Ekar ter odred TO iz Tržiča, ki nosi ime po Kokrskem odredu. To je bila prva peščica udeležencev, ki je na soboto pred tem dnevom pripravila partizanski večer, ko so se dogovorili tudi o prvih osnovah za nadaljnje pohode. In odtlej se ti pohodi z udeleženci iz vrst planincev, tabornikov, lovcev, krajanov in vojakov odvijajo vsako leto tako, da je ta pohod postal tradicionalen, saj želi po svojem osnovnem konceptu privabiti kar največ šolske mladine pa tudi čimveč odraslih občanov. V tem smislu je potekal tudi letošnji pohod, saj so doslej porazdelili že več kot 7000 kontrolnih kartonov.

F. E.

OBCNI ZBOR PD LOGATEC

Planinci in alpinisti iz Logatca so na rednem letnem občnem zboru ugotavljali in ocenjevali uspehe pa tudi neuspehe v minulem letu. Poročilo je prebral namestnik predsednika (predsednik je tik pred občnim zborom odstopil). Delo društva je bilo v minulem letu nekoliko okrnjeno zavoljo nezadostne delovne vneme izvršnega odbora. Kljub temu pa je bil program delno realiziran, za kar gre zasluga nekaterim vestnim planincem, ki so se trudili, da ohranijo delovno kontinuiteto društva do prihodnjih volitev izvršnega odbora.

Na zboru so kritično obravnavali delavnost nekaterih članov, saj so zavoljo tega tudi nekatere komisije pokazale slabše delovne rezultate v minulem letu.

Najbolj delaven je bil alpinistični odsek, saj so svoj program v celoti realizirali in ga celo presegli. Pod vodstvom načelnika AO Vinka Mlinarja so lani opravili 84 plezalnih vzponov različnih ocen, 17 pristopov na vrhove nad 2000 m, 10 turnih smukov ter 111 različnih pohodov na gore. AO združuje 16 alpinistov, enega alpinističnega inštruktorja, enega gorskega vodnika in dva gorska reševalca. Poleg plezalne aktivnosti področju. Priredili so samostojno alpinistično šolo, več seminarjev in predavanj ter več plezalnih treningov. S svojimi člani so se udeležili tudi alpinističnih tečajev v republiškem merilu. Pohvalo je prejel tudi MO, ki je, čeprav so ga šele pred kratkim ustanovili, pokazal veliko dobre volje za delo v planinstvu. Dobro so opravili srečanje planinske mladine Primorske in Notrajske na Kališah ob Dnevu mladosti, ko so priredili tudi kulturni program. Razvili so tudi svoj mladinski planinski prapor. Mladim bo treba v prihodnje še več pomoči. Logaški planinci so tudi lani posvečali pozornost izletništvu. Udeležili so se množičnih pohodov na Blegoš, Stol, Porezen, Snežnik, pohoda ob žici okupirane Ljubljane, srečanja mladih planincev na Kališah, X. planinskega tabora na Šmarni gori. Ob

Dnevu borca organizirajo vsako leto srečanje notranjskih planincev in borcev NOV občine Logatec na Kališah, udeležijo se pohoda »sto družin na Nanos«, spominskega pohoda na Javornik, pohoda na Slavnik in Snežnik in obiskujejo vrhove v Julijskih in Kamniških Alpah.

Markacisti niso v celoti izpolnili svojega programa. Popravili in markirali so Notranjsko planinsko pot, vendar ne v celoti. Manj uspeha je imela tudi komisija za propagando in za varstvo narave. Skrbeli so za čistočo v okolici Logatca, očistili so nekatere planinske poti, udeležili so se tudi akcije čiščenja poti na Triglav in pa seminarjev o varstvu narave in gorske straže.

Občni zbor je temeljito obravnaval predlagane kandidate za novi društveni odbor. Med nalogami, ki čakajo novi odbor, najdemo predvsem obnovo in temeljito ureitev Notranjske planinske poti, pa tudi vzgojno delo v okviru planinske šole med mladimi planinci. V KS, kjer še ni planinskih skupin, bodo le-te skušali ustanoviti. Več pozornosti bodo posvetili organiziranju izletov, še naprej pa bodo množili članstvo, saj je od 9000 občanov, kolikor jih je v občini Logatec, 318 vpisanih planincev, le preskromno število. Izvolili so nov upravni odbor; predsednik je Janez Čanžek, ki so ga lani imenovali za častnega predsednika, pa zaradi bolezni ni mogel opravljati funkcije v društvu.

PD Logatec

SREČANJE MLADIH PLANINCEV NA KALIŠAH

Ob Dnevu mladosti je PD Logatec organiziralo srečanje mladih planincev na Kališah pri Logatcu. Na srečanje so povabili mlade planince iz vseh sosednjih PD na Notranjskem in Primorskem; odziv pa je bil precej skromen. Na tem srečanju je predsednik PD Logatec pozdravil navzoče in v nagovoru vzbudil planinsko mladino k nadaljnemu delu na planinskem področju.

Zanimiv je bil nastop mladih planincev in cicibanov. Manjkalo niti ni petja in glasbe. Mladi logaški planinci so ob tej priložnosti razvili prapor, ki jim ga je podarilo PD za njihovo vestno delo v MO. Na srečanju so pričakovali več odziva tako med občani kot med vabljenimi PD, saj bi tako še bolj izpričali vrednosti dela, ki ga je že doslej opravila planinska mladina.

J. Č.

PLANINCI IN BORCI PROSLAVILI DAN BORCA NA KALIŠAH

Lep sončen dan je privabil kar precej ljudi na Dan borca na Kališe, da bi skupaj z logaškimi planinci in člani ZB slavili ta praznik.

Logatec si je za Dan logaških planincev izbral 4. julij, Dan borca. Vsako leto organizira ob tem dnevu, skupaj s člani ZB občine Logatec, pohod na Kališe. Po proslavi se je razvilo veselo planinsko vzdušje, s harmoniko, petjem in plesom.

Planinci, mladina in borci, so položili venec k spomeniku, logaški taborniki pa so postavili propagandni tabor. Navzočim so prikazali nekaj taboriških veščin, med katere sodi tudi postavitve šotora. Želimo, da bi še naprej sodelovali s planinci v Logatcu. Razpoloženje in dobra volja je trajala tja do poznega večera. Tudi na tej prireditvi so pogršali predstavnike oblasti in tiste občane, ki bi s svojo navzočnostjo lahko še bolj prispevali razvijati množičnost na tem pohodu. Pohod in proslavo bodo naslednj organizirali vsako leto na Dan borca.

PD Logatec se bo prizadevalo, da bo v prihodnje udeležba še večja.

Janez Čanžek

AKTIVNOST PD MATICA MURSKA SOBOTA, PO BELTINCI

Tudi planinci, člani PO Beltinci iz Prekmurja, so aktivni, saj se udeležujejo pohodov in izletov, ki jih organizirajo sami, ali pa skupaj s PD Matica Murska Sobota.

V PO Beltinci je vpisanih 110 članov, največ mladih, je pa seveda tudi nekaj starejših pa pionirjev in cicibančkov. Vsak drugi četrtek imajo sestanke v Beltincih pri Baligačevih; na teh sestankih načrtujejo izlete in pohode, obujajo spomine na že prehojene poti. V poletnih mesecih so sestanki kar zunaj ob ognju, kjer »papajo« domač kruh in ga namažejo z zaseko, vzdušje pa popestri še pesem.

Letos so se udeležili pohoda na Stol in Snežnik, za prvomajske praznike pa so obiskali njim najbližje Pohorje. Tedaj je bilo dosti dežja pa tudi snega. Tako so prvi dan prehodili pot od Mariborske koče do Roglje; tu so prespali, ker pa se jutraj vreme ni izboljšalo, so se vrnili. Desetčlansko skupino je v juliju pot vodila na Triglav, v avgustu pa v Kamniške planine, organizirajo tudi že tradicionalni Dimekov memorial — spust s čolni po Muri, v sodelovanju z brodarskim društvom Mura iz Kroga in s kajakaši iz sosednje Hrvatske. Čez leto se oblikujejo manjše skupine in posamezniki, ki po svojih željah in zmognostih osvajajo vrhove. Vsako leto jeseni še enkrat obiščejo čudovito živopisano Pohorje, kjer si naberejo kostanjev, vendar s tem njihovo izletništvo in življenje v naravi še ni zaključeno, saj ves čas še marljivo kolesarijo po Pomurski poti in obiskujejo idilične in vedno zanimive Murine rokave.

Marinka Jerič

NOVICE S ŠALEŠKE PLANINSKE POTI

PD Velenje je oktobra 1974 odprlo Šaleško planinsko pot, ki se vijuga okoli 130 km po občinah Velenje, Celje, Slovenj Gradec, Mozirje in Žalec. V sedmih letih je pot prehodilo 755 planincev iz Slovenije, Hrvaške, Srbije, Koroške in Štajerske v Avstriji.

Pot ima 21 kontrolnih točk z vpisnimi knjigami in posebnimi žigi. Od avgusta 1981 je sprememba na kontrolni točki 14. Namesto domačije pri Mežnarju (Marija Pirtovšek, Skorno 48), katere prebivalci so se preselili v Šoštanj, odslej hrani žig kmetija Močovnik (Valentin Podvratnik, Skorno 46), ki se nahaja severno od spomenika NOB, odkritega letos — delo italijanskega kiparja Valeria Miroglia. Spremenjen odsek poti v dolžini okoli 0,5 km je na novo označen.

NOVICA IZ MOZIRJA

V kulturnem domu v Mozirju je tamkajšnja ZTKO SO Mozirje priredila slavnostno akademijo, na kateri so podelili Bloudkove značke in občinske plakete. Med zaslužnimi telesno-vzgojnimi delavci so bili tudi planinci. Že iz uvodnega govora predsednika IO ZTKO, tov. Franca Šuleka je bilo mogoče razbrati, da so planinci med najbolj prizadevnimi v občini. To so potrdila tudi priznanja, ki so jih posamezniki prejeli.

Letos so v občini Žalec podelili prve Bloudkove značke. Med drugimi so jih prejeli Peter Jež, gospodar PD Luče, za dolgoletno delo v planinski organizaciji, v gorski reševalni službi in za nesebično delo pri gradnji postojanke na Loki, saj je gradnjo te koče tudi vodil.

Bronasto Bloudkovo značko je prejel Alojz Mikek, predsednik PD Ljubno ob Savinji, za dolgoletno delo v planinski organizaciji, za nesebično delo pri gradnji bivaka na Travniku. Tov. Mikek je bil med tistimi, ki so iztrgali pozabi Bolnico Celje, na novo so markirali poti k Bolnici, vsako leto pa tja organizirajo spominski pohod.

Tudi plakete ZTKO Mozirje so letos podelili prvič. Prejeli so jih Ferdo Rifelj, ustanovni član PD Gornji grad, za uspešno delo v planinski organizaciji, posebej še pri gradnji in obnovi doma na Menini planini; Ignac Štebe, gospodar PD Solčava, za tridesetletno delo v planinski organizaciji, za delo pri obnovi planinskih postojank in za delo v markacijskih odsekih; Martin Aubrecht, organizator na področju planinstva, podpredsednik PD Mozirje in predsednik komisije za planinstvo pri ZTKO Mozirje, za dolgoletno in ustvarjalno delo v planinski organizaciji. Bil je med tistimi, ki so postavili planinsko kočo v Gaju v Mozirju. Pavla Kreče je do-

bila priznanje za delo v Partizanu, aktivna pa je tudi v planinski organizaciji.

Med kandidati za nagrade občine Mozirje je letos tudi GRS, postaja Celje, ob njenem 50-letnem jubileju. Savinjske novice pa so objavile novico, da bodo reševalci praznovali v okviru praznika občine Mozirje v Logarski dolini.

Predlog Komisije za planinstvo pri ZTKO Mozirje bo prav gotovo uresničen. Ne bo tako, kot je bilo v občini Žalec, ko so planinsko skupino »Nada Cilenšek«, Griže predlagali za občinsko priznanje, predvsem za gojitev tradicij NOB, pa ga niso realizirali. Po drugi strani pa je PD Zabukovica, v okviru katerega dela planinska skupina, prejelo Plaketo Zveznega odbora ZZB NOB Jugoslavije za poseben prispevek pri doseganju ciljev Zveze združenj borcev.

Franc Ježovnik

PLANINSKI TABOR OB KORITNICI

V prvi polovici julija je bilo v dolini Koritnice, v neposredni bližini Loga pod Mangrtom, zelo živahno. Tam so si postavili šotore mladi planinci novogoriškega PD, ki so imeli v gosteh tudi planince iz Sežane in Trsta. Namenoma so izbrali za kraj svojega bivanja to lepo dolino, ki jo obkrožajo Jalovec, Mangrt, Jerebica in Rombon, saj predstavlja čudovito izhodiščno točko za vzpone na bližnje vrhove.

Za dobro organizacijo tabora kot tudi za pisan program je poskrbelo enajst mladinskih vodnikov in mentorjev. Aktivnosti so zajemale vzpone v hribe, skrajšano planinsko šolo, različna predavanja in športne aktivnosti. Planinci so obiskali izvir Koritnice, se povzpeli na sedlo med Jerebico in Rombonom, na Kotovo sedlo in Mangrt. V tem času so se naučili marsikaterih planinskih veščin, saj so na bližnjem ledeniku preizkusili vrвно ograjo, sidrišče v snegu in skali in se seznanili z uporabo tehnične opreme in z osnovami prve pomoči. Organizirali so tudi obrambni dan in se spoznali s konceptom naše teritorialne obrambe in s pehotnim orožjem. Z velikim veseljem so se udeležili tudi predavanja o letošnji odpravi na Lhotse, ki ga je za krajane Loga pod Mangrtom in za udeležence tega tabora pripravil Peter Podgornik, član novogoriškega alpinističnega odseka, ki se je udeležil te odprave.

Vse prehitro so minili dnevi, ki so jih preživeli mladi v tem taboru. Navajali so se na večjo samostojnost, iznajdljivost, vzdržljivost, disciplino, poglobljali ljubezen do narave in krepiли tovarištvo. Vse to pa so vrednosti, ki morajo biti lastne vsakemu planincu.

Metka Zalar

PLANINSKE POSTOJANKE: LEDINE

Letošnja sezona na Ledinah se je pričela s 15. junijem in tako že četrto leto veliki mrožici predstavlja uporabno možnost kot izhodišče za plezanje v stenah, za pohodništvo in smučanje.

Letošnja debelina snega na Ledinah je po ocenah najtanjša v zadnjih petnajstih letih, vendar pa to smučarjev ne moti, saj je kakovost površine snega zadovoljliva.

»Kranjska koča na Ledinah« je v sezoni zasedena, posebej pa je treba poudariti, da to velja tudi za dneve med tednom. V juliju in v avgustu, to je v šestdesetih dneh, bi potrebovali mnogo večjo kapaciteto,

kot pa jo ta dom zmore, vendar pa je treba gospodarno misliti, saj za 60 do 90 dni graditi »balaste« ni gospodarno. Prav pri tem bi morali opozoriti planinske gospodarstvenike na treznost in strokovnost v odločanju, saj od osem do deset sobot in nedelj v letu, ki predstavljajo konice v obisku, ne bo sredstev za novogradnjo, še manj za vzdrževanje. Kako ustreči množičnim obiskovalcem v kritičnih konicah? Pri tem bi bilo potrebno okrepiti vse možnosti za usmerjanje ljudi v gore med dopusti, pa tudi med tednom. Tako bi okrepili tudi varnost na poteh, dosegli pa tudi boljši in večji izkoristek oskrbniškega dela in planinskih objektov.

F. E.

iz planinske literature

NA POTI K CILJU

Ob branju Zaplotnikove knjige POT človek preprosto mora začutiti tisti srh, ki pretrse slehernika, ko še nikdar ni zmozel previsne počti v steni, ki še nikdar ni premagoval ledene strmine na konicah derez in plezal neskončno dolge metre na robu padca, ko v steni še nikdar ni padel in še nikdar ni trepetal od utrujenosti in prvinke sreče na vrhu gore. Čemu vse to, čemu toliko nepopisnega trpljenja za vrh neke gore, za nekaj kvadratnih metrov zemeljske površine, nikomur potrebne, povsem nekoristne?

To so vprašanja, na katera je prav gotovo toliko odgovorov, kot je alpinistov, in Nejc Zaplotnik je eden izmed njih, eden izmed najboljših, ki ta hip počno vse te »nekoristne« stvari. Eden izmed najboljših, kar jih premore svet, človek, ki sodi med peščico zemljanov, ki so stopili na vrhove treh osemtisočakov — najvišjih gora na svetu. To je Nejc Zaplotnik, samosvoj, individualist, dolgolas fant z Rupe pri Kranju, ki bi mu nekdo, če ga seveda ne pozna, težko prisodil tudi pomembno življenjsko vlogo — vlogo očeta treh majhnih fantov. Ko pa ga srečaš s tem »otroškim vrtcem«, motajočim se mu okrog nog in ko vidiš, kako žare otroške oči ob pogledu na njihovega »velikega Nejca«, njihovega »tata«, potem spoznaš, da Zaplotnik ni, noče in tudi nič več ne more biti nekdo izmed množice. Svoj »jaz« je, ko igra nogomet s sinovi in ko stoji na vrhu najvišje gore sveta — na Mount Everestu, povsem sam svoja osebnost je, ko se na ledeniku Bal-toro tiho, bolj v mislih kot navzven, poslavlja od izginulega prijatelja, sam svoj je tudi takrat, ko zapiše prvi stavek svoje knjige, prve, a prav gotovo ne zadnje —

»Svojemu najboljšemu prijatelju na tem svetu — ženi Mojci«. Tak je pač Nejc. To vedo prijatelji, drugim pa vsega tega sploh ni treba razumeti. Vendar bomo skušali razumeti, zato je ta Nejc napisal knjigo.

»Kdor išče cilj, bo ostal prazen, ko ga bo dosegel, kdor pa najde pot, bo cilj vedno nosil v sebi,« pravi Zaplotnik in zato je tudi naslovil knjigo: POT. Kratko, zgovorno. Pot, moja pot v življenje in skozi življenje je potovanje, na katerem si ne prizanašam, ne prenesem nikakršnega samoljubja, en sam asketizem, strogost do samega sebe in do sopotnikov. Trdo, kruto načelo, ki se ga lahko brez odstopanj drže le najbolj odločni, najbolj disciplinirani, ljudje, ki institucionalne discipline sploh ne prenašajo. Z njo se sprijaznijo glede na okoliščine, vendar je nikdar ne sprejmejo za svojo. Zanje velja le notranja disciplina, disciplina lastnega početja in zaradi nje lahko vse svoje življenje podredijo tem strogim pravilom. Kadar se sproščajo, to store zgolj zaradi »uravnavanja pritiska« v kotlu, ki lahko eksplodira, če bi energija ne odtekala po »pomožnih« kanalih. »Včasih mi je bilo,« pravi Nejc, »da bi razbil šank na Brionih (lokal v Kranju).« Tudi tak je Nejc.

Njegova knjiga je napeto branje, čeprav to sploh ni hotela biti, kajti Zaplotnikova POT je alpinistov življenjepiš, splošno s prvimi koraki v rojstni vasi in prvimi »alpinističnimi« poskusi v bregovih nad Kokro in se raztegne čez vsa leta njegovega življenja za gore in v gorah, do njegovih korakov na najvišje vrhove zemeljske oble. Ta življenjepiš pa je avtor napisal prezgodaj in se za to »napako« lahko odkupi le, če bo pisanje nadaljeval, v dobri naši domači, slovenski planinski literaturi.

Mar je tovrstno pisanje res literatura, mar res sodi v neko nacionalno književnost? Lahko je zgolj reportaža, občuteno napisana reportaža. Vendar, dobra reportaža je tudi literatura, ne le časnikarska zvrst, in Zaplotnikova knjiga je odlična reportaža. Takšna je Mahkotova »Sfinga«, je Cedilnikov »Congma je hodil spredaj«, je Škarjev »Everest«. Vsa ta dela lahko stopijo ob bok Avčinovim, Lipovškovim in Jerinovim tekstom, pisanim iz podobnih nagibov — spregovoriti o svojem odnosu do gora, do alpinizma — vendar na srečo tako različnim, da sleherni knjiga zahteva svojo razlago. Vse to pisanje je literatura, vse to je branje, ki zahteva bralčevo zbranost in vživljanje v vsebino. V slehernem opisu zmagozlatva, poraza ali popolnega izničenja je hkrati tudi miselni proces prehajanja iz neposredne aktivnosti v zavest o tej aktivnosti, zavest, ki to početje intelektualno opraviči ali zavrne.

Zaplotnikova knjiga je od prve do zadnje črke za alpinizem. Napisana je doživeto, iz osebne skušnje, vse že vnaprej razumljivo ji je tuje, za to sproti išče odgovorov na zastavljena vprašanja. Nejc vseskozi dvomi v smisel svojega početja, čeprav si tudi vseskozi sam odgovarja, da je prav tak način njegovega življenja tisti pravi, takšen, kakršen ga zadovoljuje, osrečuje. Po odgovore na ta vprašanja se ne zateka nikamor, vse hoče sam premisliti, osmisлити, hkrati pa ga preveva vseenost, ko se sooča s pomisleki okolja, v katerem živi. Saj tega razumevanja ob vsestranski podpori otrok, žene in prijateljev tudi ne potrebuje.

Zaplotnikova POT je torej knjiga, vredna pozornosti, njen avtor pa deležen še enega priznanja. Nadvse odkrit je, nad njim ne stojе nikakršne avtoritete. Zaveda se svojega mesta v tej družbi, alpinistični in tudi družbi nasploh. Zato piše iz srca in čeprav ne dosega na sleherni strani takšnih višin, kakršne zmorejo njegove besede o Everestu in Gašemberumu, nikjer ne podleže cenenosti in plehkosti. Zaveda se, da nekomu nekaj sporoča in to počne pošteno. To pa je za knjigo, kakršna je POT, najlepše spremstvo v javnost.

Mitja Košir

PLANINSKI VODNIK

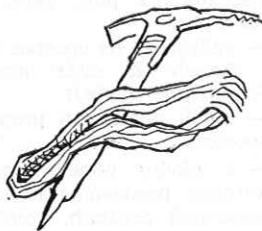
(Založba MGZ za Gorenjsko in gorenjska planinska društva)

Droban zvezčič, v katerem najdemo »izbor lahkih in srednje težkih, krajinsko zanimivih izletov — tur, za gosta, planinca z Bleda, Bohinja in Kranjske gore (Zgornje Savske doline)«; avtorji so pa Marjan Šolar, Egon Mihelič, Jaka Čop, zemljevid pa je prispeval Zvonimir Stermšek.

Ta izbor lahkih in srednje zahtevnih izletov oziroma tur je torej očitno namenjen za turiste-planince iz Bleda oziroma v enem izmed turistično urejenih krajev v Dolini ali v Bohinju. Vodnik je takega formata, da ga lahko uporabimo kot vložek v zemljevid Julijskih Alp (vzhodni del), Julijske Alpe — Bohinj in pa Karavanke. Izbor je pregleden, uporaben tudi za planince, je pa nekaj jezikovnih nerodnosti, ki bodo seveda očitne slovenskemu uporabniku; tujcu, ki lahko prebira Vodnik v nemščini, srbohrvaščini ali angleščini, pa bo vseka kor prijetno pomagalo pri izbiri in načrtovanju izletov v okolico, kjer prebiva.

GRİŽE Z ZABUKOVICO

Zbornik, izšel je julija letos, »predstavlja prvi celovitejši pregled razvoja tega območja in njegove vloge v širšem okolju, predvsem na območju Spodnje Savinjske doline«, kot je rečeno v prvem uvodnem odstavku te knjige. Zanimiva, vsestransko obdelana knjiga, ki ne pozablja tudi planinskega delovanja na tem področju. Prav zavoljo tega je prav, da zapišemo besedo, dve o planinski vsebini tega zbornika. Franc Ježovnik, sicer marljiv sodelavec tudi v našem glasilu, obširno piše, na strani 261, o PD Zabukovica in pa o priljubljeni Savinjski poti. Oba ta dva sestavka pričata, kot tudi številna poročila o delu planincev na tem območju, ki jih objavlja tudi PV, da je planinstvo tu doma s koreninami, saj je 30-letnica PD Zabukovica prav gotovo jubilej, ko tradicionalnosti v planinstvu tudi tu ne gre prezreti. To še posebej, ker je razvoj planinstva tu tesno povezan z razvojem obče planinske misli, ki se je začela v Sloveniji organizirati proti koncu prejšnjega stoletja.

DELO KOMISIJE ZA VARSTVO NARAVE PRI PLANINSKI ZVEZI HRVAŠKE

Za Posvetovanje o delu na področju varstva narave za predstavnike vseh planinskih zvez posameznih republik in pokrajin na Krvavcu so delegati PZH pripravili pismo poročilo o svojem delu. Poročilo je napisal predsednik Komisije mr. Željko Kašpar. Njegovo poročilo na kratko povzemamo:

V okviru Planinske zveze Hrvaške deluje od marca 1971. leta Komisija za varstvo narave, ki skrbi za zaščito narave v gorskem svetu, za vzgojo in izobraževanje planincev, tesno pa tudi sodeluje s strokovnimi in družbeno političnimi organizacijami in društvi, ki se prav tako ukvarjajo z varstvom narave. Čeprav je bila njihova Komisija osnovana pred desetimi leti, ne pomeni ta datum začetka njihovih prizadevanj, saj so bili prav na predlog PZH sprejeti nekateri zakoni o narodnih parkih in o drugih zavarovanih območjih v gorskem svetu.

PZH sodeluje z ostalimi planinskimi zvezami, zlasti še z našo, prav tako tudi s Koordinacijsko komisijo za varstvo narave pri Planinski zvezi Jugoslavije in z UIAA. V Zagrebu je bilo leta 1978 zasedanje Komisije za varstvo narave pri UIAA, kar je bilo veliko priznanje za njihovo delo na tem področju. Že pred desetimi leti so naredili podroben program dela in se vključili v vse republiške in tudi občinske organe za varstvo narave — tako v strokovne kakor tudi družbeno politične. Tako so delegati PZH v Svetu za varstvo narave SR Hrvaške in v Komisiji za varstvo okolja pri SZDL Hrvaške. Tak način sodelovanja predstavlja enega najvažnejših faktorjev tudi za nadaljno delo njihove Komisije. V minulih letih so realizirali naslednje naloge:

- izdali so »Smernice društvom za delo na področju varstva narave«;
- sodelovali so s posameznimi planinskimi društvi in izpeljali nekatere skupne akcije in jim pomagali pri delu;
- predlagali so društvom, da v statute vključijo kot enega od najvažnejših ciljev zaščito narave v gorskem svetu;
- vsako planinsko društvo naj na območju, kjer ima planinsko postojanko ali kjer markira poti, skrbi za varstvo narave;
- vplivali so na društva, da so sodelovala v akcijah »Za čiste gore« (Medvednica, Samoborsko gorje);
- začeli postavljati propagandne table z opozorili;
- v okviru popularizacije že več let prirejajo predavanja o varstvu narave v planinskih društvih, šolah, knjižnicah, za

vojake, v planinskih šolah in na vodniških tečajih;

— društva morajo pri organizaciji planinskih in alpinističnih taborov, pri pohodih in na proslavah poskrbeti za varstvo okolice;

— organizirali so strokovni seminar o varstvu narave za predstavnike planinskih društev. Take seminarje bodo prirejali vsako leto.

— Skupaj z najvišjimi organi za varstvo narave v republiki so izdelali predloge za zaščito in razglasitev posameznih območij za naravne znamenitosti (Velebit, Medvednica, Biokovo, Plitvička jezera). Pred kratkim je najvišji saborski organ na njihov predlog zavaroval Bijeke stijene in Samarske stijene v Veliki Kapeli in jih razglasili za naravni rezervat.

— Sodelujejo z upravami narodnih parkov;

— sodelujejo pri izdaji publikacij o varstvu narave (Hrvatsko planinarstvo, razglednice, dnevni tisk...);

— pišejo članke v »Naše planine«;

— Komisija je aktivno sodelovala na različnih planinskih posvetovanjih, sestankih in srečanjih.

N. P.

BIOKOVO

Biokovo je najvišja gora našega obalnega pasu. S svojimi ogolelimi strmimi pobočji, mogočnimi stenami in melišči predstavlja fantastično ozadje Makarskemu primorju. Nič manj impresiven ni pogled z vrhov v globino. Najvišji vrh Sv. Jure (1762 m) je sicer pomaknjen nekoliko v notranjost, tako da z njega ni mogoče videti obale, pač pa s 1400—1450 m visokih robov. Zlasti z Vošca (1421 m) se nam odpira čudovit pogled na jadransko obalo.

Biokovo sestavljajo jurski apnenci, njegovo položno vznožje pa je flišnato. Robovi sten prehajajo v valovito planoto, kjer je razvit tako imenovani mrežasti kras — množica dolcev in ponikev ustvarja vtis lunine površine ali celo satovja. Na dnu mnogih ponikev so jame ledenice (pri nas na primer Paradanska ledenica v Trnovskem gozdu); te jame so lahko globoke do 100 m. Iz teh ledenic so do nedavnega nosili led na obalo.

Toplo in suho sredozemsko podnebje je značilno le za Makarsko primorje. Čeprav lahko poleti na golem biokovskem krasu vlada peklena vročina, ima to območje vse značilnosti gorske klime: poleg nižjih temperatur je več padavin, oblačnosti in megle, tudi snežna odeja je izdatna. Burja je tu izredno močna in so njeni sunki lahko smrtonosni; že več ljudi, zlasti domačinov, je vrgla po skalah.

Naravna vegetacija Biokova je temeljito spremenjena zaradi dolgotrajnega izseka-

vanja gozdov in pretirane paše, kar je vidno zlasti na primorskih pobočjih in planoti, manj pa na pobočjih nad Zagoro. Flišno vznožje pokrivajo ostanke zimzelene vegetacije (*Orno-Quercetum ilicis*), gozdiči alpskega bora (*Pinus halepensis*), žuka ali brnistra (*Spartium junceum*), nasadi oljk in smokev, vinogradi in pašniki. Med 300 in 500 m je deloma razvito grmišče kraškega gabra (*Carpinetum orientalis croaticum*), kjer pa pogosto prevladuje bodčec (*Paliurus aculeatus*). Sledijo gozdovi oziroma grmišča gabrovca in jesenske vilovine (*Seslerio autumnalis-Ostryetum*); te poraščajo, kjer dopušča teren, večji del primorskih pobočjih. Vmes se pojavlja tudi dalmatinski črni bor (*Pinus nigra subsp. dalmatica*), ki tu in tam tvori lastne gozdiče, precej pa so ga tudi nasadili; ponekod sega tudi do 1500 m. Bolj degradirane površine poraščata sibirski brin (*Juniperus sibirica*) in žajbelj (*Salvia officinalis*). Nad 1250 m se pridružuje bukev, ki tvori primorski bukov gozd (*Seslerio autumnalis — Fagetum*), ki na planoti prehaja v dinarsko bukovo-jelov gozd (*Abieti-Fagetum dinaricum*), ki je razvit v glavnem v ponikvah in v katerem je jelka redka, pogostejša je na zagorski strani. Na prisojnih rastiščih uspeva smrdljivi brin (*Juniperus sabina*). Nad tem pasom in v ponikvah z izraženo temperaturno inverzijo je razvit subalpski bukov gozd (*Fagetum subalpinum*). Najvišje predele pa poraščata žarkasta košeničica ali omelika (*Genista radiata* oz. *Cytisanthus radius*), ki jo srečujemo tudi v trentarskih gorah in na Komarči, in sibirski brin ali pa so pokriti s kamenišči in travišči, kjer prevladujejo okolistna vilovina (*Sesleria tenuifolia*), gladki šaš (*Carex laevis*) in planinski popin ali pl. sončece (*Helianthemum alpestre*). Po tratih na globljih tleh so pogostne narcise (*Narcissus stellaris*). Zaradi mešanja klimatskih vplivov je flora Biokova zelo bogata in vsebuje evmediteranske, submediteranske, ilirske, srednjeevropske in alpske vrste; od slednjih velja poleg sibirskega brina in planinskega sončeca omeniti kimastoplodni šipek (*Rosa pendulina*), planinsko kosteničevje (*Lonicera alpigena*), dvocvetno vijolico (*Viola biflora*), snežni svišč (*Gentiana nivalis*), zimzeleni gornik (*Arctostaphylos uva-ursi*), koroško zlatko (*Ranunculus carinthiacus*). Precejšnje je tudi število endemičnih vrst, ki pripadajo jadranskim in dalmatinskim endemitom, *Cerintho tristis*, *Edraianthus pumilio*, *Centaurea biokovoensis* in *Hieracium Waldsteinii subsp. biokovoensis* pa so pravi biokovski endemiti.

Tomaž Petauer

TEČAJ ZA VARSTVO NARAVE

PD Polzela je junija 1981 organiziralo tečaj za varstvo naravne in kulturne dediščine ter gorsko stražo. Prijavilo se je

18 kandidatov (16 Polzela, dva Zabukovica). Na tečaju so predavali F. Vogelcnik, B. Jordan in S. Štorman. Tečajniki so bili v Matkovem kotu, ko so si ogledali Matkov škaf. S kolesi so se odpeljali k izviru Trnavce ob novem žvneškem jezeru. Na žvneškem posestvu so si ogledali tudi bukev povešalko.

Tečajniki so dobili literaturo o zaščitnih rastlinah, zapis o varstvu naravne in kulturne dediščine in informacijo o zakonu o TNP.

Preizkus znanja so opravili vsi z dobrimi rezultati.

Kako bo poslej z GS ob novem zakonu o Triglavskem narodnem parku, bo treba še razmisliti. Zakon namreč predvideva za TNP poklicne ali amaterske naravovarstvene nadzornike. Amaterski seveda opravljajo to dolžnost prostovoljno. Amaterski naravovarstveni nadzornik lahko postane vsak jugoslovanski državljan, če je polnoleten in si pridobi ali že ima strokovno znanje in ga preveri organizacija za varstvo TNP. S pooblastilom dobi še službeni znak in legitimacijo. To bo urejeno v dveh letih od datuma, ko je bil sprejet zakon (Ur. l. SRS, št. 17-936/81). O tem bo morala razmisliti tudi planinska organizacija.

B. J.

GOZDNE POTI IN VLAKE

Ekspanzija gozdnih gospodarstev v nade-lavi, poseki traktorskih poti, vlak, postaja iz leta v leto resnejša. Samo Jezersko področje kaže eno najbolj krutih posegov, kjer se te vrste posekov, izkopov, najbolj širi. Tudi ostala področja Karavank, Pohorja, niso kaj dosti manj prizadeta. Organi za zaščito in varstvo okolja bi morali bolj neposredno sodelovati, da se bi izognili tem obširnim posegom. Problem je v tem, da so te poti v veliki meri sezonske, da glavno žilo nekako vzdržujejo, ostale »cestne kapilare« pa ostanejo prepuščene same sebi, ki se počasi spremenijo v grabne, hudournike...

Lahko bi trdili, da prav GG predstavlja sestavni del čuvarjev narave, zato bi morali resno ukrepati in izbirati transport, ki je sprejemljiv tudi za naravo, ne pa samo za trenutne koristi.

F. E

NARODNI PARK FRUŠKA GORA

Fruška gora je postala narodni park leta 1960. Leži med Donavo in Savo. V dolžino meri okrog 100 km, široka je povprečno 10 km. Najvišji vrh Crveni Čot se dviguje 539 m nad morjem. Celotna površina je okrog 130 000 ha; kot narodni park pa je zavarovanih 23 000 ha območja pokritega z gozdom.

Geološka sestava: Glavno maso sestavljajo kristalasti skrilavci, na katerih so vul-

kanske kamnine kot serpentin, trahit in tuf; med sedimentnimi kamninami pa najdemo apnenice, konglomerate, laporje in peščenjake. Podnebje je umerjeno kontinentalno.

Flora: Ker se Fruška gora dviguje nad Pannonsko nižino kot osamelec, ima tudi njena flora oziroma vegetacija otoški značaj. Med mnogimi rastlinskimi vrstami najdemo kopitnik, različne praproti, lobodiko, kukavičnice, volčine, zimzelen, bršljan, ruj, dren, glog, šipke, trdolesko; med drevesnimi vrstami pa prevladujejo lipe, hrasti, gabri, javorji, jeseni in bukve. Vse iglavce razen brina so nasadili.

Favna: Med visoko divjadjo prevladujejo srne, jeleni, lopatarji in divje svinje, med malo divjadjo pa zajci, lisice, divji mački in kune. Kot mnogokje po Jugoslaviji so naselili tudi muflone. Ptičji svet tega področja je izredno bogat, med drugim gnezdi črne štokrlje.

Kulturno zgodovinski spomeniki: Med najbolj znanimi zgodovinskimi spomeniki so številni samostani iz srednjega veka: Krušedol, Velika Remeta, Privina glava, Grgeteg, Hopovo, Beočin, Rakovac, Jazak in Mala Remeta. Ti samostani so bili središče srbske kulture na tem območju.

Iz novejšje zgodovine naj omenimo spomenik pesniku Branku Radičeviću na Stražilovu, spomenik Jovanu Jovanoviću Zmaju v Sremski Kamenici in Hopovo, kjer je nekaj časa živel in delal književnik Dositej Obradović.

Cela Fruška gora je pretkana s spominskimi obeležji iz časov naše revolucije, na Iriškem vencu pa je osredni spomenik NOB. Fruška gora je prepredena z mrežo planinskih poti. Krožna pot, tako imenovana »fruškgorska transversala«, je dolga okrog 112 km, povezuje pa najbolj pomembne točke iz bogate zakladnice kulturne dediščine, hkrati pa poteka po najlepših predelih Fruške gore.

Nada Praprotnik

JE ČISTA VODA RES ŽE POJEM, KI SODI V PRETEKLOST?

Zadnja desetletja so v ZDA napravili marsikaj, da bi pitno vodo zavarovali pred onesnaženjem. Z zakonom o zaščiti pitne vode iz leta 1974 so dosegli, da je pitna voda v državi zdaj čistejša in boljša kot včasih, žal pa so pozornost posvetili le zalogam pitne vode na zemeljskem površju. Nihče ni mislil na podzemne rezervoarje vode, ki oskrbujejo s pitno vodo 50 % Američanov. Podzemna voda se zdaj sicer počasi, toda toliko bolj vztrajno spreminja v tekočino z mnogimi zdravju škodljivimi snovmi, da utegne voda v prihodnjih desetletjih postati eden izmed glavnih virov obolenj za rakom in za drugimi boleznimi.

V povojnih letih se je v ZDA bliskovito razvila kemična industrija, predvsem petro-

kemija. Posledica hitrega razvoja pa je velika količina odpadnih vod in drugih snovi (po ocenah Organizacije za zaščito okolja »pridelajo« na leto okrog 77 bilijonov galon takih snovi; po izračunih iste organizacije pa jih uspejo odstraniti le 10 %). Večino odpadnih snovi so tovarne odlagale v mrtve rečne in morske kanale, v zapuščene rudnike, jih preprosto zakopavale v zemljo ali se jih rešile na druge podobne načine. Zgodilo se je, da se je cisterni, v kateri so odvažali odpadne snovi, med vožnjo odvil ventil in strupeni tovor je odtel kar na cesto.

Dolga leta takega ravnanja nihče ni obsojal. Menili so, da bo vse, kar so nekoč zakopali v zemljo, ostalo za vselej zakopano. Snovi pa je odnašal dež, pronicnile so globlje pod zemljo in tako prišle do podzemne vode. Odpadne snovi, ki so jih »vskladiščili« v zapuščen rudnik v upanju, da so tako še najboljše shranjene, pa so lepega dne privrele na dan v obliki zastrupljenega studenca, ki lahko v hipu razje avtomobilsko pločevino.

Takih primerov ni bilo malo in tedaj so bili prisiljeni, da so začeli zapirati studence in druge izvore pitne vode. Na gosto naseljenem Long Islandu so morali zapreti petsto studencev, ker je bila voda zastrupljena s pesticidom, ki sicer izvrstno uničuje škodljivce krompirja, je še bolj učinkovito zastrupljal studence, kamor ga je odnašal dež. Druge strupene snovi so se porazgubile v pozorni zemlji na tem področju in počasi prišle do rezervoarjev podzemne vode, ki Long Island oskrbujejo s pitno vodo.

Mesto New Jersey na primer se res lahko pohvali z močno kemično industrijo; prav zaradi nje pa so pred kratkim morali zapreti čez petsto izvirov pitne vode. V vodi so namreč našli sledove vsaj petdesetih kemikalij, mnoge med njimi pa povzročajo raka. Po mnenju strokovnjakov je ta okužena voda povzročila večino obolenj na ledvicah na tem področju.

V Michiganu je tovarna Hooker Chemical Company na svojem ozemlju izpuščala vso odpadno vodo, le-ta pa je okužila okrog 20 bilijonov galon pitne vode. V snoveh, ki so vodo okužile, so strokovnjaki našli tudi hexachloropentadiene oziroma C-56, znana povzročitelja raka. V naselju Love Canal pri Niagarskih slapovih so zaradi zastrupljene vode morali iseliti okrog tisoč prebivalcev. In še bi lahko naštevali... Razlogov za takojšnje ukrepanje se je nabralo več kot dovolj. Raziskovalne skupine so na vse več področjih odkrivale zvezo med snovmi, najdenimi v pitni vodi, in obolenji za rakom. Statistični podatki, ki so jih zbrali v Ameriškem združenju za obolenja za rakom in pa v Narodnem institutu za raka so pokazali, da v ZDA nenehno narašča število obolenj, povezanih z delovanjem kemikalij.

Tedaj šele so vladni organi priznali, da je onesnaževanje podzemnih vodnih zalog

v ZDA problem, ki mu je treba takoj posvetiti vso pozornost. Številne zvezne države so začele čistiti odlagališča kemikalij in sprejemati zakone, po katerih so kemične tovarne dolžne sežigati odpadne snovi v posebnih generatorjih. V tovarnah so namestili tudi aparature, ki natančno beležijo količino odpadnih snovi, ki nastaja pri proizvodnji in nadaljnjo usodo teh snovi. Zvezna vlada je pripravila seznam šestdesetih kemikalij, ki jih je strogo prepovedano odlagati brez zaščitnih ukrepov. Kongres je decembra odobril poseben sklad, katerega sredstva bodo uporabili za čiščenje že okuženih področij. Če bodo tovarne dosledno spoštovale zakone, ne bo težko

preprečiti nadaljnega zastrupljanja podzemne vode s kemikalijami. Temu je posvečen tudi načrt, ki ga je pripravila Organizacija za zaščito okolja. Novih zakonov naj ne bi sprejemali, pač pa naj bi poskrbeli za čim bolj dosledno uresničevanje že sprejetih zakonov. Tako bi zaščitili podzemno vodo, zagotovili kakovost vode v prihodnje in tako zavarovali zdravje in ekološki sistem. V vseh državah naj bi najprej preverili kakovost podzemnih vodnih zalog in poskusili popraviti škodo. Pripravili naj bi tudi postopek, po katerem bi dali prednost tistim načrtom, ki bodo obravnavali preprečevanje kontaminacije. (Po reviji SIERRA 4/81 prevedla M. G.)

alpinistične novice

HIMALAJA — ZIMSKA SEZONA 80/81
(Kratka kronika, prirejena po Moutainu, št. 79, maj/junij 1981)

Prva polna zimska sezona, odobrena z nepalskimi dovoljenji, obsega 7 odprav, od katerih je bila uspešna samo ena. Poročajo, da so plezalni pogoji boljši v decembru, toda večina odprav je plezala januarja. Preverjeno je, da je največ snega in najhujši veter takoj po božiču. Verjetno je najboljšše postaviti bazni tabor kolikor mogoče zgodaj, da alpinisti lahko začnejo s »ta pravim« plezanjem že 1. decembra, ko se uradno začne zimska sezona. Nekaj odprav je uspelo podaljšati dovoljenja do srede februarja, toda ta podaljšanja niso dosti koristila, saj so udeleženci večino svoje energije že izčrpali.

Še tole: Sagarmatha — Everest je pozimi zaseden do sezone 1985/86.

Zimska kronika 1980/81:

1. EVEREST:

Osemčlanska angleška odprava je zaman poskušala po zahodnem grebenu s sedla Lho La. Zapisali so, da je bilo plezanje na Lho La zelo lahko, pozabili pa so dodati, da so izkoristili našo pot iz leta 79. Zaradi hudega vetra so morali obrniti na zahodni rami.

Japonska odprava (po smeri čez Južno sedlo), vodil jo je Naomi Uemura, se je tragično končala. Med taborom 3 (7300 m) in taborom 2 je s fiksnih vrvi zdrknul Noburu Takenaka (imeli so ga za enega najboljših japonskih alpinistov) in se ubil. Pri reše-

vanju in spravljanju Takenake so pomagali tudi italijanski alpinisti, ki so istočasno plezali na Lhotse.

2. LHOTSE:

Po smeri po Zahodni globeli in čez Južno sedlo je zaman poskušala šestčlanska italijanska odprava. Dosegli so višino 8050 m. Izredno hud veter in pomoč pri transportu Takenake sta preprečila vzpon do vrha.

3. MAKALU:

Italijansko-švicarsko petčlansko odpravo je vodil Renato Casarotto. Uspeli so postaviti tri tabore na JV grebenu, hudi vetrovi pa so ustavili plezanje na višini 7220 m.

4. ANAPURNA 1:

Po Francoski smeri je poskušal Japonec Nave Sakašita z dvema šerpama. Po nesrečnem padcu v razpoko je odpotoval domov na Japonsko, da so ga operirali, za Novo leto pa se je spet vrnil v Nepal. Postavili so tri tabore; Sakašita je nad tretjim taborom plezal sam in dosegel višino 6700 m.

5. BARUNTSE:

Desetčlansko japonsko odpravo je vodil Nakamura. Plezali so po JV grebenu po smeri novozelandske odprave iz leta 1954 in japonske iz leta 1980. Na vrh so prišli štirje Japonci in Šerpa Pasang Temba.

6. GANEŠ 4 (Parbat):

Južno steno je hotel v alpskem stilu preplezati nihče drug kot ameriški ambasador v Nepal, Phil Trimble; z njim so bili

Šerpa Mingma Tenzing, Ygendra Tapa in Kamal Banderi. Obrnili so na višini 5700 m. Še naš pripis: Pionirji v himalajski zimski sezoni so bili Poljaki, letošnje zimo je bilo največ Japoncev, ko pa smo pri nas doma letos poleg Lhotseja omenjali še Daulagiri, so nekateri izgubili potrpljenje. Kar je preveč, je preveč, smo slišali. Pri alpinizmu je tako, da lahko kroniko izpopolnjuješ s svojimi dejanji, lahko pa samo prepisuješ, kar so postorili drugi.

Zgolj samo poročanje o uspehih drugih pa afirmacija ali v alpinizmu ali v okviru države — ni možna.

Janez Bizjak

ZIMSKI EVEREST — NA BARVNIH FOTOGRAFIJAH

Minister za turizem, gospod Drona Sumshere Rana je 22. julija 1981 odprl v Katmanduju fotografsko razstavo, ki prikazuje prvi zimski vzpon na Mount Everest, ki so ga 17. februarja 1980 opravili Poljaki. Fotografije so prispevali Ryszard Szafirski, Jan S. Jaworski in Andrzej Zawada, prikazujejo pa boj z vetrovi, mraz, poledenele gladke stene, izčrpane in pomrznjene obraze. Prvi zimski vzpon na Sagarmatho predstavlja mejnik v zgodovini himalaizma, piše ob tej priložnosti časopis *The Rising Nepal*. Veliko pozornost je doživela fotografija, ki prikazuje smetišče na Južnem sedlu v višini 8000 metrov, ki predstavlja veliko nevarnost za onesnaževanje te velike gore.

Razstavo so pripravili predstavniki poljskega poslaništva v Nepal — kot zadnjo akcijo v tem svojstvu. Zavoljo ekonomskih razlogov je Poljska vlada namreč poslaništvo v Nepal zaprla, kar predstavlja veliko izgubo predvsem za poljske alpiniste. Poslaništvo je bilo za prenekatero ekspedicijo dobrodošlo zatočišče, saj je poslanik Andrzej Wawrzyniak imel mnogo smisla za alpinistične ideje.

Josef Nyka

ČEHOSLOVAKI NA PAMIRJU 81

Mednarodne alpinade Pamir 81 se je udeležila tudi 18-članska skupina češkoslovaških plezalcev z vodjo Ivanom Urbanovičem. Mesec dni so se mudili na območju Pika Komunizma in so imeli več uspehov. Nekajkrat so »premagali« sedemtisočake, najbolj pa se je odrezala naveza Milo Neuman, Slavo Drlik in Karel Jakeš, ki je uspešno preplezala dva in pol kilometra visoko južno steno Pika Komunizma (7495 m); prav tako kot naveza Miro Belica — Maroš Marek s svojim prvenstvenim vzponom po zaledeneli severni steni Pika Komunizma in čez Pamirsko firnsko ploščo, in naveza Ján Vestenický — Ladislav Urbanec, ki je preplezala južno steno Pika Korženevskaja. Ivan Urbanovič mlajši pa se je spustil na smučeh s 6400 m visokega vrha Pika Četorych.

F. B.

ALPINISTI ZA ZNANOST

Institut za dendrologijo pri poljski akademiji znanosti je objavil monografijo o drevesih in grmih Hindukuša in sosednjih pokrajin (Polnish Herbarium Collection of Trees and Shrubs from Hindu Kush and Adjacent Regions, 1981). Obdelava omogoča pregled čez doslej neznane drevesne in grmičaste florne značilnosti jugozahodne Azije. Nekatere vrste so bile doslej zelo površno opisane, druge pa sploh ne. Za planince je ta informacija zanimiva, ker je celotni material zbrala skupina alpinistov, članov sedme poljske odprave v letih 1976—1978. Med njimi tudi uspešna polsko-jugoslovanska ekspedicija na Tiriči Mir, leta 1978.) Treba je dodati, da v znanstvenem delu lahko sodelujejo torej tudi alpinisti, ne da bi zato trpel njihov alpinistični program. Znanstvene ustanove za geologijo, morfologijo, botaniko, zoologijo in etnografijo taka sodelovanja slejkoprej podpirajo.

Josef Nyka

razgled po svetu

GORSKE NESREČE V ŠVICI LETA 1980

Gorske nesreče obravnavamo zato, da bi spoznali vzroke in s podatki o resničnih dogodkih prepričali planince, da je v gorah potrebna pozornost na vsakem koraku.

Iz razpredelnice v članku, ki ga je pripravil za glasilo SAC Conradin Steiner iz Luzerna, navajamo najprej vzroke nesreč v letu 1980 s primerjavo z letom 1979 in posamezne vrste smrtnih nesreč:

Vzrok nesreče	1979	1980	Vzrok (%)
1. Padec na snegu in ledu	31	29	14
2. Padec v ledeniško razpoko, padec na opasti	12	8	4
3. Padec v skali	42	17	8
4. Padec na travi in meliščih	12	30	15
5. Padec med hojo, trganjem cvetja in pri fotografiranju	19	20	10
6. Padajoče kamenje, led, strela	8	10	5
7. Snežni plazovi	32	30	15
8. Nesreče smučarjev zaradi padca in trčenja	9	13	6
9. Težave s srcem, ohladitev, izčrpanost	33	43	21
10. Neznani vzroki, pogrešani, samomor	4	5	2
Skupaj mrtvih v gorah	202	205	100

Člankarju pri obravnavanju ni dovolj to, da ugotovi le razmere v gorah, temveč navaja tudi primerjavo s prometnimi nesrečami in

utopitvami pri kopanju. Podatke kaže tale razpredelnica:

Leto	Gorske nesreče	Prometne nesreče	Utopitve
1978	206	1268	84
1979	202	1268	94
1980	205	1240	87
Razlika ±	4	28	10
Razlika v %	1,96	2,2	11,4

Iz razpredelnice, ki zadeva nesreče glede na letni čas, naj navedemo le to, da je bilo največ nesreč julija in avgusta; njih število znaša 80 ali 39 %, medtem ko je leto dni poprej znašalo 43 % vseh nesreč. Analiza, ki jo ponuja pregled smrtnih nesreč v gorah, poraja mnogo zanimivih vprašanj, omejimo se naj le na nekaj najbolj splošnih.

1. Delež tujih planincev je znaten in je lani znašal 78 oseb ali 38 % vseh smrtnih žrtev. Med njimi je 37 Nemcev, 9 Francozov, 8 Angležev, 5 Italijanov in 19 predstavnikov iz nadaljnjih desetih držav. Iz tujih gora pa se ni vrnilo 9 švicarskih planincev. 2. Kar 19 je bilo nesreč, ki so hkrati zahtevale po več žrtev. V eni nesreči so premrli štiri planinci, smrtno so se ponesrečili štiri zakonski pari, dva brata, dva krat oče in hči in enkrat oče in sin.

3. Razmerje med moškimi in ženskami je še vedno močno na strani moških. Med ponesrečenci na smučeh je bilo 48 moških in 7 žensk, med alpinisti, planinci pa 125 moških in 25 žensk. Število slednjih se je je, v primerjavi z letom 1979, povečalo za 3 %.

4. Samohodcev je bilo 54 ali 26 %, od teh 9 mladoletnih, 25 pa jih je bilo starejših od 51 let. Med njimi je bilo 9 inozemcev. Kar 11 jih je umrlo zaradi okvare srca.

5. Pet smrtnih nesreč se je primerilo ponoči zaradi padca v temi, zgrešene poti in med hojo po bližnjici.

6. Dokaj žrtev terja hoja po ledenikih in morenah in to predvsem med nenavezanimi planinci.

7. Med ponesrečenimi smučarji je mnogo mrtvih (12) zaradi tega, ker niso obvladali vožnje in so zadeli v kako zapreko ali pa

strmoglavili čez stene, polovica teh še ni izpolnila 20 let!

8. Med gorami vodi Matterhorn z 8 žrtvami, sledita pa Jungfrau s 5 in Weissmies s 4 mrtvimi, vsi so inozemci.

9. Omembe vredna je smrtnost zaradi srčnih okvar; zavoljo teh je umrlo kar 36 oseb, med njimi večina (34) v alpskem predgorju, 16 jih je bilo na smučeh. Značilno je, da je bila večina stara več kot 51 let (32) in samo 1 pod 40 let.

Iz poučnega članka bi lahko povzeli še marsikaj zanimivega, vendar bi to terjalo preveč prostora, zato naj si zainteresirani preberó izvirnik »Die tödlichen Bergunfälle in der Schweiz im Jahre 1980« v junjski številki revije »Die Alpen«.

Pavle Šegula

DESET GRAMOV ELEKTRONIKE VEČ ZA OPTIMALNO VARNOST TURNIH SMUČARJEV

Preizkušeni REDAR — reševalec izpod plazov, le-tega je že leta 1977 priporočila UIAA zaradi njegove večje zmogljivosti na frekvenci 457 kHz, so v zadnjem času opremili še z dodatnim oddajnikom na frekvenci 2275 kHz. Preimenovali so ga tudi v REDAR d (dvojni oddajnik) in zdaj v celoti ustreza zahtevam po napredku in večji varnosti zlasti v turnem smučanju. Dve mignon-alkali-mangan bateriji omogočata nepretrgano oddajanje 2500 ur, torej nenehno dnevno in nočno obratovanje skozi tri mesece. Tovarna daje za zanesljivo delovanje te visokovredne elektronske naprave triletno garancijo.

Vsakega smučarja ali tudi gornika, ki je doživel nesrečo in ima pri sebi REDAR d, je mogoče zdaj zanesljivo najti z vsako iskalno napravo, kot so to REDAR, AUTO-PHON VS 68, SKAD in PIEPS ali tudi z vsakim srednjevalovnim tranzistorskim sprejemnikom. Z manjšo varnostjo naj bi se poselej nihče ne zadovoljil.

Ta več pri varnosti velja seveda tudi nekaj več denarja — nova naprava stane 248 nemških mark. Toda v primerjavi z drugimi deli smučarske opreme, ki jih marsikdo že zaradi mode vsakih nekaj let zamenja, gre v tem primeru vsekakor za razveseljivo in vseskozi razumno izjemo. (Po objavi v letošnji prvi številki nemške revije »Deutscher Alpenverein«).

M. A.

LES ALPES 8/1981 FESTIVAL PLANINSKEGA FILMA V DIABLERETSU

Letošnji festival planinskega filma, posredoval mu je gospod Pierre Simoni, producent romanske TV, je bil v Diableretsu in sicer od 30. septembra do 4. oktobra. Letos je CAS organiziral tudi posvetovanje

na temo: Previdnost v gorah in preprečevanje nesreč. Pogovarjali so se o tehle temah:

— vzponi in smučanje, odprave, dokumentarci, scenariji, planinsko okolje.

Komite FIFAD je ustanovil posebno nagrado, ki jo bodo podelili najboljšemu filmskemu eseu. V žiriji je pet osebnosti iz planinskega in filmskega sveta, natančneje francoski alpinist in časnikar, švicarski pionir v tako imenovanem »hot dogu«, akrobatskem smučanju, predstavnik italijansko-švicarske TV, gorski vodnik, Italijan iz Val d'Aoste in delegat Združenja vaudoiških vodnikov. (O rezultatih tega festivala bomo še poročali.)

B. B.

LEDENIKI V SKUPINI GLOCKNER

Potem ko je človek prvič stopil na vrh Grossglocknerja, so ledeniki napredovali. Kaže, da so okrog leta 1850 dosegli višek, nato pa močno nazadovali, razen v obdobju 1890 do 1927, ko se je bilo zaznavno ohladilo.

Pastirica je leta 1856 segla do tesni reke Möll, kar še danes vidimo na ostrih rastlinskih mejah. Danes je ta ledenik manjši za 10 km², izgubil je 1,5 milijard m³ ledu. Stvar si je laže predstavljati, če smo ta ledenik že videli. Tam, kjer je danes čelo ledenika, je bil led leta 1856 debel več 200 m.

Če bi se stanje vrnilo v razmere, kakršne so bile nekdanje, bi bila podoba okrog Grossglocknerja močno spremenjena, izginila bi pregrada v Moserbodnu in še marsikaj, zato znanost prizadevno išče vzroke sprememb in v ta namen opravlja stalne meritve.

Videti je, da od 17 bilanc samo štiri kažejo upadanje; tako je v obdobju 1965 do 1980 ledenik Sonnblickkees pridobil 9,1 milijon m³ ledu, kar pomeni, da se je debelina ledenika povišala za povprečno 5,1 m na vsej njegovi površini. K temu so pripomogla hladnejša in deževna poletja.

Dolgoletna opazovanja potrjujejo, da se je klima spremenjala. Od sredine minulega stoletja je postajalo topleje, najvišje temperature so bile v štiridesetih letih tega stoletja, ko so bile poleti povprečno za 1°C večje, kot znaša dolgoletno poprečje. V petdesetih letih nastopa ohladitev. Ledenik Stubacher Sonnblickkees se debeli, teče hitreje, na čelu nastaja več ledu, kot ga vzame poletje. V sezoni 1978/1979 je čelo napredovalo za 4,1 m — največ, odkar so leta 1960 pričeli z meritvami. To pa ni izjema. Od leta 1965 ledeniki nasploh napredujejo, lani je bilo tako z dvema tretjinama vseh ledenikov v Alpah. Tako je tudi v skupini Glockner, četudi se vsi ledeniki ne obnašajo enako.

Seveda ni pričakovati, da se bo podoba v Alpah spremenila čez noč. Potrebna bi bila

dolga desetletja, če ne stoletja, da bi ledeniki spet segli tja, kjer so nekoč že bili. Lahko pa se tudi primeri, da bo klima spet postajala toplejša in da se bodo ledeniki manjšali.

Tako prof. dr. H. Slupetzky iz Salzburga v glasilu *Der Naturfreund*, št. 3/1981.

Pavle Šegula

ČEŠKOSLOVAŠKI PLANINCI NA NAŠI TRANSVERZALI

Leta 1975 se je dvanajst češkoslovaških planincev odločilo, da bodo prehodili Slovensko planinsko transverzalo. O tem nam pišejo med drugim:

»PZŠ smo zaprosili za dnevnike, ki so nam jih takoj poslali in julija 1976 smo prehodili del transverzale od Jezerskega do Trente ter pri tem spoznali osrednje Karavanke in najvišje vrhove Julijcev. Povzpeli smo se na Stol, Triglav, Jalovec, Škrlatico in na druge vrhove.

Leta 1978 smo prehodili del transverzale od Maribora čez Pohorje, vzhodne Karavanke (Uršlja gora) in Kamniške Alpe (Ojstrica, Brana, Turska gora, Grintovec in drugi vrhovi) do Jezerskega. Spoznali smo kraje, kjer so delovali prvi češki planinci pred 80 leti (Češka koča).

Leta 1980 smo odšli iz Trente v južne Julijske Alpe (Bogatin, Krn, Vrh nad Škrbino, Vogel, Rodica, Črna prst), čez Porezen, Idrijsko hribovje in Trnovski gozd do Predmeje. Močan vtis so na nas naredili sledovi prve svetovne vojne v okolici Krna in NOV med drugo svetovno vojno.

Prihodnje leto bomo končali pohod po transverzali z zadnjim delom od Predmeje čez Nanos, Kras, Slavnik do Kopra, dnevnike pa bomo predložili, da nam bodo podelili transverzalni znak. Transverzalo od Maribora do Predmeje je prehodilo pet članov turistične zveze.

Slovenska planinska transverzala, ki povezuje najpomembnejše slovenske gore, nam je zelo všeč in jo bomo v ČSSR priporočali tudi drugim. Spoznali smo, da transverzala povezuje najlepše kraje Slovenije. Poudariti želimo požrtvovalno delo vseh PD, ki skrbijo za vzorno markiranje transverzale. Obenem se zahvaljujemo vsem oskrbnikom koč, ki so nas povsod lepo sprejeli. Upamo, da se avgusta 1982 snidemo v Ljubljani, ko bomo dokončali transverzalo. Komisija za mednarodne stike pri turistični zvezi si prizadeva za nadaljnje vsestransko spoznavanje lepote v Sloveniji. Zahvaljujemo se vsem, ki so češkoslovaškim planincem omogočili, da so spoznali vso transverzalo. Prepričani smo, da bodo tudi jugoslovanski planinci lahko spoznali češkoslovaške gore. Tako se bo v gorah in na plezalni vrvi na najboljši način razvilo resnično prijateljstvo med našimi narodi.

Ing. Jan Zvánovec
(prev. F. V.)

TURISTA 5, 6, 7/81

V vseh treh številkah je precej krajših turističnih prispevkov, v katerih avtorji z najrazličnejših vidikov opisujejo različne krajevne zanimivosti in znamenitosti.

Izletnike in popotnike bo v peti številki pritegnil opis Kmetove poti po Štiavniškem hribovju (V. Bárta) ali pa se bo odločil za devetdnevni pohod po Železnih gorah in Češkomoravskem gričevju (dr. K. Sokol); slednje opisuje tudi H. Podmela. V samoto Slovaškega rudogorja nas vodi E. Kušnierová, v Sudkov Dol V. Stárka, v eksoični Fagaraš pa I. Petřík. O družinski turistiki razmišlja dr. J. Vicenová, o navezovanju pa v 5. in 6. št. J. Novák.

V šesti številki sta za planince zanimiva sestavka o Buchlovu (1041 m, J. Netopil) in Vihorlatu (1076 m, R. Heimrichová).

V sedmi številki opisuje okolico Petrovic (samotne skale). V. Stárka, grad Skály sredi peščenjakovih skal J. Kotlář, Male Karpate P. Samuel, Južno Moravsko pa H. Podmela. O družinski turistiki razmišlja J. Nešpor, s sodobnimi optrniki nas seznanja J. Dvořák, medtem ko J. Novák teoretično razglablja o varovanju.

F. V.

HOTEJL 4/80

V glasilu brnskih gornikov je zgodovino Čo Oju pripravil L. Leder, povojno alpinistiko v ledu prikazuje J. Krch. Poleti 1980 je bila v Andih češkoslovaška alpinistična odprava (Cordillera Blanca, C. Huayhuash), o kateri na kratko poroča S. Talla. Med drobnimi novicami, nekaj jih je tudi iz naših gor, je omenjen S. Belak kot najboljši jugoslovanski gornik.

F. V.

TRIJE NOVI ČASOPISI

Leta 1963 je Toni Hiebeler osnoval znano revijo *Alpinismus*. Ta si je v zelo kratkem času našla pot med ljudi, ki jih zanimajo informacije s planinsko-alpinističnega področja. Vzpostavila je stike med alpinisti z vzhoda in zahoda, je tudi pobudnik za vesti v varni hoji po gorah, obenem pa je prav ta revija mnogo prispevala v humanem razumevanju alpinistične dejavnosti. Delovanje te revije je treba ocenjevati tudi z avtorja tega, ker je narekovala mnogo novega tudi drugim podobnim revijam po svetu. V letu 1973 je T. Hiebeler zapustil redakcijo te revije, sicer pa je še sodeloval kot svetnik in sodelavec, dokončno pa je redakcijo zapustil letos. Povezal se je z založbo Bruckmann v Münchnu, kjer je začel izdajati kar troje časopisov z alpinistično vsebino: štirinajstdnevnik *Planinske novice* iz vsega sveta, mednarodni časopis s poletnimi in zimskimi temami v

nakladi do 100 000 izvodov in mesečnik Der Bergsteiger (Planinec), osnovan leta 1923, v novi obliki.

Jozef Nyka

REŠEVALNA SLUŽBA V ŠVICARSKIH GORAH

Z razvojem letalskega reševanja se je število akcij gorskega reševalne službe v Švici ustrezno zmanjšalo. V minulemu letu je 48 postaj opravilo 156 reševanj (28 postaj je posredovalo samo enkrat ali dvakrat), 79 postaj pa ni imelo akcij, kar pa seveda ne pomeni, da je 127 postaj, kolikor jih premore SAC, odveč.

Letalci so opravili dosti več poletov, tako znana SRFW kar 1080, AGSA (Air-Glaciers SA) v Sittenu pa 321. Po teh podatkih opravi SRFW kar 21 % svojih akcij v goratih predelih oziroma tedaj, ko bi sicer morala posredovati gorska reševalna služba.

V tej zvezi opozarjajo pri SAC na dejstvo, da so gorsko reševalno službo ustanovili leta 1902 zato, da bi pomagala ponesrečenim članom, saj so bile tedaj gorske nesreče dokaj redke. Z razvojem turizma in smučanja pa so se razmere spremenile. Nesreče je bilo vse več in SAC je moral s svojo GRS biti kos novim razmeram. Dandanes je za GRS pri SAC značilna mnogostranost, obilica vloženega prostovoljnega dela, zato pa tudi potreba, da ji pri tem priskočijo na pomoč kantonske in občinske oblasti in ji finančno pomagajo. Zanimivo je, da GRS pri SAC ne prinaša v dolino mrtvih; to je sedaj naloga občine, posledica pa je, da kantoni že pomagajo SAC z letnim prispevkom 120 000 Šv. F., še več pa prispeva SRFW, predvsem zato, da bi s tem denarjem SAC vzgajali gorske reševalce.

Ob uspešnem razvoju reševanja iz zraka pa opazovalci slejkoprej ugotavljajo, da število gorskih nesreč ne pojema. Letalci so pripomogli k hitrejšemu ukrepanju, marsikdaj akcija reševalcev pešakov sploh ni več potrebna; menijo pa, da prav nenehno pripravljena letalska reševalna služba prispeva k manjši pozornosti prizadetih planincev in tako ob povečani možnosti reševanja lahko tudi več tvegajo.

(Po »Die Alpen« 6/1981, stran 120)

Pavle Šegula

ALPE KOT ŽIVLJENSKI PROSTOR

Ob besedi Alpe si večina meščanov zamišlja idilo z vrhovi, tratami, gozdovi, mirne vasi, ki so v tisoč letih svojega obstoja harmonično zrasle v celoto z okoljem.

Dandanes zahaja v alpski prostor na milijone turistov pa si ni težko zamisliti, da so za to potrebne ceste, počitniška naselja, posegi v gozdove.

Planincem ni vseeno, kako se to naredi. Jasno je, da so spremembe potrebne, da je tujski promet nujen, važno pa je, kako to storimo, saj zemlja ni nadomestljiva. Ti pomisleki so planincem že nakopali nasprotovanje med nekdanjimi zavezniki — kmeti, pa tudi v širši družbenopolitični skupnosti, češ da so zoper napredek in da s tem zavirajo blaginjo v gorskih dolinah.

Ponekod so namesto grobih posegov v naravo predlagali razvoj kmečkega turizma in tako se je število nočitev povečalo do 30 odstotkov.

Živimo v stoletju, ki je bolj kot katerokoli drugo doživelo zaton vrednot, ki so veljale za večne. Zato mora prav vsak dati svoj delež, da tudi Alpe ne bodo doživele iste usode. Ta razmišljanja Günterja Auferbauerja v Obvestilih OeAV (št. 3/1981) dopolnjujejo še misli drugih.

Mož v poznih zrelih letih, ki mu samo še žičnica ali cesta omogoča doživeti gorski svet, je srečen za vsak tak pogled, ki mu ga omogoča tehnika, mladim pa iz srca priporoča kar največ gibanja.

Problem Alp je pravzaprav problem Zemlje kot celote. Če se v svojih zahtevah ne bomo omejili, ljudem ne bodo pomagale ne gore ne Zemlja, vsega si pač ne moremo privoščiti. Ne zahtevamo razvoja po vsej sili, poskrbimo, da si ustvarimo trajne osnove za srečnejše življenje.

Pogosto zasledimo takele misli: »Zahajam na počitnice v gorsko dolino v avstrijskem delu Alp. Tudi prebivalci tu gori pričakujejo več od življenja, višji življenjski standard — pa mora to tudi biti? Gorjanci se težko zamislijo v življenje v mestih; ne poznajo naporov, ki jih skriva industrijski svet, stresa, razdvojenosti, slabega zraka, trušča in podobnega. Gorjanci si žele »lažjega življenja«. Tu pa se želje in resničnost že nič več ne ujemajo. Če bomo uničili naravo, bo to pomenilo tudi konec življenjskega prostora gorskih dolin.«

Na simpoziju »Alpe — življenjski prostor« v avstrijskem mestu Hall je bilo razpravljalcev mnogo, brali smo samo nekaj utrinkov iz obsežnih razprav. Ena od udeleženk je zapisala tudi tole: »Mnogo govorimo in pišemo o posiljevanju gorskega sveta s tehniko, ki si jo je vdinjala dobička željno, leno in udobno meščanstvo, ker je izgubilo spoštovanje do živega sveta.

Vsa prizadevanja Alpenvereina pa morajo ostati brez haska, če se bomo ubadali samo z nezaželenimi posledicami, ne pa tudi spoznali vzrokov, ki vodijo v tako stanje.«

Pavle Šegula

ČEHOSLOVAKA NA KANGČENDZENGI

Petdesetletnico svoje plezalske zveze so proslavili Čehoslovaki pred desetimi leti z vzponom na Nanga Parbat, za proslavo šestdesetletnice pa so letos izbrali Kan-

čendzenzo, tretjo najvišjo goro sveta (8598 m). Odprava (skupaj 24 članov, vodja znani Ivan Galfy) je z dvotedensko zamudo krenila 3. aprila 1981 iz vzhodno-nepalskega mesteca Daran-Bazan proti goram. Dvanajst dni so šli vsi skupaj, potem pa se je del ekspedicije namenil na Jannu, del pa je še tri dni nadaljeval pot proti Kangčendzengi.

Prvi, osnovni tabor so zgradili 19. aprila v višini 5050 m, pet višinskih taborov pa so postavili na 5200, 5800, 6650, 7300 in 7900. Imeli so samo enega šerpo, pa še ta se je čez teden dni bolan moral vrniti. V četrtem višinskem taboru so odbrali dve navezi, ki naj bi dosegli vrh, prva 20. maja, druga 24. maja. Prva naveza, Jozef Psotka (47) in Ludovit Záhoransky (42), se je po načrtu lotila izstopa iz petega višinskega tabora četrta na sedem, pri temperaturi minus 30, v vetru, sonca nikjer. Plezala sta »na sodoben način«: brez kisikovih aparatov (ostala sta za vsak primer v četrtem taboru). Sonce sta plezalca dočakala šele po deseti uri. Ponekod je bil sneg do kolen, potem spet osrenjen. V mehkem snegu sta delala po šestnajst korakov, potem dve tri minute duškala, po srenu po dvajset korakov. Ob dveh popoldne sta prispela na sedlo, sto petdeset višinskih metrov pod vrhom. Ta odsek na vrh je trajal še skoraj dve uri. Obstala sta en meter pod vrhom — upoštevala sta religiozno motivirano prepoved vrha Kančendzenge. Na vrhu sta zasadila svojo češkoslovaško zastavo, tako kot šest tednov prej japonska odprava svojo belo-rdečo.

Ob pol desetih sta sestopila v peti višinski tabor, baje neutrujena, le z malo ozeblimi palci na nogah. Svojo nalogo sta izpolnila. Druga naveza (Stejskal-Belica) pa je imela smolo: prav na dan, ko sta Psotka in Záhoransky stala meter pod vrhom, tretje najvišje gore sveta, je nepalski radio napovedal monsune in avtomatsko prenehal oddajati vremenske napovedi za plezalce. Ne bi bilo pametno, če bi druga naveza izsiljevala vzpon na vrh.

Proti koncu junija je bila odprava spet doma, Psotko in Záhoranskega pa so novinarji izbrali za »športnika meseca maja«.

Po časopisnih virih

F. B. (Praha)

STATISTIKA O ACONCAGUI

Argentinsko planinsko društvo v Mendози je nedavno tega objavilo dokaj popolno statistiko o vseh dosedanjih vzponih na 6959 metrov visoko Aconcaguo. Prvi se je na to goro povzpел leta 1897 švicarski gorski vodnik M. Zurbriggen, od takrat naprej pa so izdali vsega 69 dovoljenj za vzpon. Od tega jih je bilo 57 za običajno, to je severno smer, 8 za poljsko (vzhodno) smer, le štiri dovoljenja pa so bila izdana

za južno steno te gore, ki jo je kot prvi preplezal R. Messner. Od 265 plezalcev, ki so poskušali priti na vrh, jih je uspelo le 79. V vsem tem času pogrešajo ali pa se je smrtno ponesrečilo 32 mož. Seveda ta statistika ne upošteva maloštevilnih poskusov vzpona na Aconcaguo iz zahodne smeri, saj je ta že v Čilu.

M. A.

PUŠČAVA ŽIVI, NAJ MAR ALPE UMRO?

Avstrijski planinci si prizadevajo, da bi Visoke Ture postale nacionalni park.

Alpe obišče na leto 100 milijonov ljudi, od tega je 60 milijonov izletnikov, preostali pa so dopustniki, ki žele preživeti dejaven dopust v lepi krajini in v miru. In vendar! V Avstriji iztrgajo naravi vsak dan 20 hektarov žive zemlje, da na njih grade ceste, hiše, tovarne. Taka dejanja so sicer potrebna, vse pa ima svoje meje. Narodni parki niso kletke za domačine in ograde za živali, razstavišča. Parki so zaščita, ki naj omogoči, da bi narava ostala neprizadeta, da je ne bi zlorabil masovni turizem. Kar namreč uničimo, je pokončano za vselej!

Jedro nacionalnega parka Visoke Ture sta Grossglockner in Venediger; 71 odstotkov skalovje in led, 29 odstotkov planine in košenice — to naj bi ostalo, kot je, in se ravnalo po lastnih, naravnih zakonih brez človekovega vpliva.

Zunanja območja parka zajemajo predele, ki so jih kultivirali ljudje skozi stoletja in jim park ne bo preprečeval naravnega razvoja. Obvarovani bodo pa pred navalom najbolj grobega, mehaniziranega masovnega turizma.

V boju za ohranitev Visokih Tur je najtrši nasprotnik projekt veleelektrarne »Osttirol«, ki bi posegla do slednjega ledeniškega potočka in temeljito spremenila podobo krajine. Turistenverein Naturfreunde se z drugimi zagovorniki ohranitve lepote Visokih Tur ogreva za take rešitve, ki gorske narave ne bi prizadele, in hkrati opozarja na ugotovitve strokovnjakov, da gre 65,5 odstotkov danes razpoložljive energije v izgubo. Ta bi bila lahko mnogo manjša, če bi temu vprašanju posvetili več pozornosti in bi se ljudje navadili varčevati.

Pavle Šegula

POGAČNIKOV DOM NA KRIŠKIH PODIH — 2052 m

Dom je bil zgrajen leta 1951, dozidan leta 1973, oskrbuje ga PD Radovljica od vsega začetka.

Prostor za dom, ki stoji na Grivi, sta izbrala dr. Jakob Prešeren in Jože Pavlin. Prvotno naj bi se bil imenoval »Radovljiški dom na Kriških podih«. Na dan, ko je bila otvoritev, pa so ga preimenovali v »Pogačnikov dom na Kriških podih« — po

Pogačnikov dom na Kriških podih (2052 m)

Foto I. Pipan

Jožetu Pogačniku, takratnemu podpredsedniku PZS, ki se je na poti k otvoritvi doma 7. 10. 1951 smrtno ponesrečil. Leta 1973 so dozidali prizidek, v katerem so sanitarije, umivalnica in pralnica. Izhodiščne točke: Vršič, Razor, Škrlatica, Križ, Stenar, Bovški Gamsovec.

Kapacitete: 70 ležišč v skupnih spalnicah in na skupnem ležišču.

Dom je odprl od 1. 7. do 30. 9. (oz. do zadnje nedelje v septembru).

Informacije: Planinsko društvo Radovljica, 64240 Radovljica, in Verena Mencinger, Na Vrtači 3, 64248 Lesce.

na kratko ...

VABILO ZA OBISK BIOKOVA

HTP (hotelsko turistično poduzeće) Makarska riviera je izdalo priložnostni plakat, ki vabi na obisk gozdarsko-planinskega doma Vošac (1300 m) in pa spominski naravni park Biokovo.

»Stoletni bukovi in smrekovi gozdovi, gorski zrak, srečanja s planinsko favno, prekrasni razgledi na Makarsko riviero, srednje dalmatinsko otočje in na del jugozahodne Bosne in Hercegovine — vse to vam bo ostalo v prijetnem spominu.« Planinstvo in turizem z roko v roki, škoda le, da plakat učinkuje le kot obvestilo in vabilo z modrimi črkami na belem papirju.

KOLEDAR PRIREDITEV '82

Izvršni odbor PZS je letos sklenil, da dovolj zgodaj začne akcijo, v kateri naj bi zbrali vse potrebne podatke za sestavo

Koledarja prireditev v letu 1982. V sklepu je še posebej rečeno, naj bi PD vključevala v ta koledar tudi tiste prireditve, ki so republiškega pa tudi medrepubliškega pomena, in sodelovanje z zamejskimi Slovenci.

Upajmo, da bo Koledarček za prihodnje leto bogatejši, predvsem pa popolnejši, saj je v letošnjem letu bilo tudi več pomembnih prireditev, ki jih društva v Koledarju niso zabeležila.

PRIPIS K SLIKI OTON ŽUPANČIČ — POGOVOR S SNEŽNIKOM

Pisatelj Lev Nikolajevič Tolstoj je v povesti Kozaki zapisal: »Sreča — to je biti z naravo, jo gledati in z njo govoriti.« Pesnik Oton Župančič je bil z dušo in telesom vdan naravi: globoko jo je doživljal in tenko poslušal njeno govorico. In tako so gozdovi Zakaza na Jasnih Po-

OTON ŽUPANČIČ-POGOVOR S SNEŽNIKOM-

Snežnik skozi okno gleda me ves čas,
kako paro mi tače po papirju:
„Minljivi smacirbni protivsemirju
to tvoje pisanje, in ti, in jaz ...“

„Ti, ki komolca si razprl in rame
udobno sklenil, pa si še visok,
da s lemenom zadeneš ob obok,
je mera tudi zale?“ ...Tudi zame.

Danes in jutri in še nekaj časa
ponosno kopljemo se v vsaki zori,
a pisano človeku je in gori:
imena nič spomina več, ne glasa.“

Ijanah šumeli o vesoljni ljubezni in tako je gorski očak Snežnik razodel orakelj vesoljne minljivosti: »imena nič, spomina več, ne glasa«.

(Navdih za razgovor s Snežnikom je Oton Župančič dobil v letih 1933 in 1934, ko je bil na letnem oddihu v Koča vasi, odkoder je imel izredno lep razgled na Veliki Snežnik in na njegove nižje vzpetine, ki se ga držijo na levi in desni strani kot očkova ramena in komolci.

Župančič je v Koča vasi pisal tudi pesmi Ostrnice.)

Drago Karolin

PD BLOKOVO, MAKARSKA

To društvo je 12. in 13. septembra organiziralo — ob 40-letnici vstaje narodov in narodnosti Jugoslavije in za Dan mornarice, 10. septembra — pohod po partizanski poti od Gornjih Brel do Šošica; ob tem so odprli tudi planinsko kočo Slobodan Ravlič na Lokvi (1467 m).

(Slobodan Ravlič je umrl v neurju na Biokovu, ko je opravljal svojo planinsko dolžnost.)

SIGNALI 6/81

Glasiło delavcev TOZD in DS SSS podjetja za PTT promet iz Ljubljane objavlja obširno reportažo o Srečanju na Lisci (XIV. zbor planincev ptt Slovenije, 14. 6. 1981). V uvodnem besedilu je rečeno: Zbor je privabil več sto planincev PD iz vse Slovenije in Jugoslavije, ptt delavcev in ljubiteljev planin. Planinsko srečanje je po-

tekalo v pristrčnem vzdušju, utrjevanju priateljjskih vezí in zaobljubi Titovi poti, poti bratstva, enotnosti in tovarštva med našimi narodi in narodnostmi.

PD VELENJE

9. izlet 12.—13. 7. 1981 je veljal Dobroči, Begunjšici in Stolu. 40 planincev, članov PD Velenje — vodil jih je Roman Germadnik — je dva dni občudovalo gorski svet v Karavankah.

Turo so začeli z Dobročo, od tu so nadaljevali pot do Roblekovega doma na Begunjšici. Obiskali so vrh te gore, se spuštali do Zelenice, se spet povzpeli do Prešernove kočice na Stolu. Turo pa so končali pri Valvazorjevem domu oziroma v Žirovnici.

Julijana Hočevár

SREČANJE PLANINCEV NA ZASNEŽENEM STOLU

Četrto srečanje planincev, članov PD Viharnik iz Ljubljane in PD Željezničar iz Zagreba, je potekalo v znamenju Dneva vstaje slovenskega naroda. Planinci so se srečali ob Prešernovi koči na Stolu. Iz Zagreba se je tega srečanja udeležilo 40 planincev. Letos je bilo prav v dneh tega srečanja (25.—27. julija) izredno slabo vreme, saj je v gorah zapadlo tudi nekaj snega, kljub temu pa se je nekaj udeležencev povzpelo na vrh Stola.

Povzeto po poročilu
J. Sakomana

KOLIKO VRHOV NAD 2000 METROV JE V NAŠIH ALPAH?

Odgovor je zahtevnejši, kot se na prvi pogled zdi, saj se je pogosto težko odločiti, kaj je vrh in kaj je le nepomembna vzpetina ali štrlina. Če se opredelimo, da

je vrh izrazita vzpetina, ki se za najmanj 100 metrov dviga nad neposredno okolico, je odgovor tale:

V naših gorah je skupaj 214 vrhov, visokih nad 2000 m, od tega jih je 27 v Kamniških in Savinjskih Alpah, 19 v Karavankah in kar 168 v Julijskih Alpah (glej tabelo):

Gorstvo	Vrhovi med 2000—2250 m	Vrhovi med 2250—2500 m	Vrhovi nad 2500 m	Skupaj
Julijske Alpe	80	67	21	168
Karavanke	19	—	—	19
Kamniške in Sav. Alpe	15	9	3	27
Skupaj	114	76	24	214

Zanimiva je tudi srednja višina teh vrhov po pogorjih. Julijski dvatisočaki so povprečno visoki 2277 metrov, v Kamniških

in Savinjskih Alpah 2230 metrov, najnižji pa so v Karavankah, samo 2099 metrov.

Karel Natek

Nenavaden gost pod Triglavom (začetek del na Kredarici — avgust '81)

Foto J. Kmet

DRAGOTOV DOM NA HOMU, 608 m

PD Zabukovica je zgradilo na griču Hom, 608 m, planinsko postojanko. Grič Hom leži na desnem bregu Savinje na gričevju, ki razmejuje Savinjsko in Savsko dolino. Leta 1967 je bila končana adaptacija nekdanje mežnarije pri cerkvi na Homu. 17. 9. 1967 je bila otvoritev prve koče, 1970 so uredili verando pri domu in pozidali klet, 1972 so uredili cesto na Hom; zadnji del je zelo zahteven, kar ohranja planinski pomen doma; 16. 9. 1973 so odprli razširjeni dom.

Novi dom pa so odprli leta 1975, leta 1979 je dom dobil telefon.

Koča je ena izmed točk Savinjske planinske poti in predstavlja izhodišče na Golavo—Marijo Reko, na Kamnik (točka Savinjske poti — bivak 857 m), iz Kamnika ali mimo Kamnika na Mrzlico (1122 m), Gozdnik (1090 m bivak na vrhu — točka Savinjske poti) in naprej na Šmohor.

Koča razpolaga s 40 ležišči. Odprta pa je poleti ob sobotah popoldne do 20. ure, ob nedeljah od 8. do 20. ure, pozimi pa samo ob nedeljah popoldne.

Informacije pri gospodarju koče Milanu Podveržanu, Migojnice 63302, Griže — zaposlen pri Savinjskem magazinu Zabukovica, 63302 Griže, telefon 707-148, ali Franc Ježovnik, Migojnica, 63302 Griže, telefon 707-213, služba: SDK, ekspozitura Žalec, telefon v službi 710-058.

RODNA GRUDA 8—9/81

Poletna številka je z naslovno barvno fotografijo želela podčrtati tradicionalni slovenski poletni »poudarek«: pohode v gore. Fotografijo je prispevala Ančka Tomšič.

SIGNALI, 81/11

V tej številki glasila delavcev TOZD in DS SSS podjetja za PTT promet Ljubljana najdemo dva sestavka na temo »planinstvo pri nas«. Prvega je prispeval Jože Dobnik, ko poroča o 25. zboru ptt planincev Jugoslavije (glej poročilo tudi v rubriki Društvene novice!); drugega pa je napisal Pavle Segula o Bevkovem vrhu in Sivki.

PD ŠENTJUR PRI CELJU

Koča na Resevni, 682 m, praznuje letos 20-letnico, društvo, ki jo oskrbuje pa 30-letnico. Tako je to PD Šentjur pri Celju oba ta dva jubileja združil v enotno praznovanje, ki je bilo 20. sept. pri Planinskem domu na Resevni.

KOŠEK

Tak naslov so dali svojemu glasilu mladi planinci, ki so se udeležili letošnjega VI. republiškega tabora pionirjev planincev v

Dragotov dom, Hom 608 m

Naravske Ledine, 1128 m, PD Ravne na Koroškem

Foto F. Ocepek

Bavšici. Tabor je trajal teden dni in sicer od 2. do 9. avgusta. Po vsebini glasila Košek sodeč je bilo v taboru živahno, dejavnost na višku, opravili pa so tudi dosti izletov, saj jim je bilo vreme nadvse naklonjeno. Pohvaliti gre tudi zanimanje za časnikarsko delo med mladimi, saj se v Košku oglašajo kar devet imen, poleg seveda tistih, ki so se podpisali kar s številko šotora. Delo v taboru sta s svojo navzočnostjo obogatila tudi Peter Podgornik, ko jim je govoril o Lhotseju 81, in pa Boris Mlekuž, ki jim je odkril prenekatero skrivnost z okoliških gor.

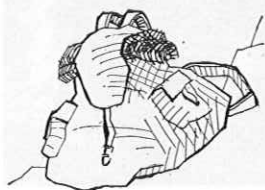
PLANINSKA KOČA NA NARAVSKIH LEDINAH, 1128 m

Planinsko kočo na Naravskih ledinah oskrbuje PD Ravne na Koroškem. Kočo so adaptirali in razširili leta 1978, to društvo pa jo upravlja od leta 1964. Prej je bila last Rudnika Mežica, ki jo je uporabljal za stanovanje pri raziskovalnih delih na področju Uršlje gore.

Koča je na SZ strani Uršlje gore, med Savinjsko in Mežiško dolino. V neposredni bližini je bila javka dravograjskega okrožja; tod je šla tudi prehodna pot kurirjev NOB. V bližini sta tudi dva spomenika padlim v NOB. Od kočje drži pot na Uršljo goro (1.30 ure primerne hoje), do Andrejevega doma na Slemenu po gozdni avtomobilski cesti, približno 12 km, mimo Smučarske kočje in zimsko rekreacijskega centra Ošven. Na voljo ima skupaj 32 postelj, od tega jih je 18 v skupni spalnici, 4 sobe imajo po dve postelji, ena soba pa tri. Imajo tudi vikend hišico z dvema posteljama in vikend z eno posteljo. V koči je 40 sedežev, ob koči pa so nameščene klopi za približno 200 obiskovalcev. V bližini je odbojarsko igrišče in urejeno igrišče za otroke.

Kočo redno oskrbujejo od 1. maja do 30. oktobra. Pozimi pa je odprta le ob sobotah in nedeljah, oskrbovana pa je zasilno.

Informacije: PD Ravne na Koroškem, pa tudi po telefonu Železnara Ravne (062) 861 131, interna 539 in 725.

vam nudi

<i>Zemljevide:</i>	1. Julijske Alpe — Bohinj 1 : 20 000 (1980)	100,00
	2. Julijske Alpe — Triglav 1 : 20 000 (1980)	100,00
	3. Julijske Alpe — vzhodni del 1 : 50 000 (1980)	100,00
	4. Julijske Alpe — zahodni del 1 : 50 000 (1980)	100,00
	5. Karavanke 1 : 50 000 (1980)	120,00
	6. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 (1979)	60,00
	7. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 (stari)	7,00
	8. Polhograjsko hribovje 1 : 50 000 (1977)	60,00
	9. Pohorje — vzhodni del 1 : 50 000 (1975)	18,00
	10. Kozjak 1 : 50 000 (1976)	25,00
	11. Škofjeloško hribovje 1 : 40 000 (1981)	100,00
	12. Panoramska karta Gorenjske	10,00
<i>Planinske vodnike:</i>	1. Julijske Alpe (1978)	100,00
	2. Karavanke, 2. popravljena izdaja (1975)	100,00
	3. Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	120,00
	4. Po gorah severovzhodne Slovenije (1980)	240,00
	5. Blegoš (1980)	70,00
	6. Lubnik (1977)	70,00
	7. Ratitovec (1978)	70,00
	8. Bil sem na Triglavu (1973)	12,00
	9. Durmitor (1979)	100,00
<i>Vodnike in dnevnike po veznih poteh:</i>	1. Slovenska planinska pot (1979)	130,00
	Dnevnik	45,00
	2. Od Drave do Jadrana — E 6 YU (1977)	70,00
	3. Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije (1980)	150,00
	Dnevnik	25,00
	4. Notranjska planinska pot (1977)	25,00
	5. Loška planinska pot (1973)	40,00
	6. Ljubljanska mladinska pot (1975)	20,00
	7. Gorenjska partizanska pot (19)	30,00
	8. Bohinjska planinska pot (1978)	30,00
	9. Jezerska planinska pot (1980)	50,00
	10. Vodnik po Poti NOB — Domžale (1980)	50,00
	11. Vodnik po Badjurovi krožni poti (1974)	20,00
	Dnevnik	20,00
	12. Saleška planinska pot (1974)	40,00
	Dnevnik	10,00
	13. Savinjska planinska pot (1980) — dnevnik	20,00
	14. Bratska planinska pot Ljubljana—Zagreb (1980)	60,00
	15. Trdinova pot (1975)	70,00
<i>Alpinistične ter druge vodnike:</i>	Dnevnik	30,00
	16. Pot prijateljstva (1980), trijezičen	100,00
	17. Transverzalni vodič po planinama Bosne i Hercegovine (1975)	36,00
	18. Kranjski vrhovi (1981)	50,00
	1. Ravenska Kočna (1977)	125,00
	2. Paklenica (1979)	60,00
	3. Stijene Hrvatske (1975)	120,00
	4. Stijene Jugoslavije I (1977)	120,00
	5. Stijene Jugoslavije II (1979)	225,00
	6. Klek stijene penjači (1980)	100,00
	7. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1978) — trijezičen	90,00
	8. Planinarstvo i alpinizam, Z. Smerke	150,00
	1. Die Slowenische Berg-Transversale, 2. popravljena izdaja (1979)	70,00
	2. Triglav — ein kurzer Führer (1980)	120,00
	3. How To Climb Triglav (1979)	70,00
	4. Triglav v angleščini (1975)	5,00
	5. Triglav v italijanščini (1975)	5,00
	6. Priloga za vodnik po E 6 YU v nemščini	30,00
	7. Ravenska Kočna — Kletterführer (1978)	190,00
	8. Escursioni nelle Alpi Giulie Orientali (1973)	105,00
	9. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1978), slovensko-nemško-italijanski	90,00

<i>Vzgojno</i>	1. Alpinistična šola I (1979)	47,00
<i>literaturo:</i>	2. Planinska šola (1980)	60,00
	3. Program snovi za MV in PŠ (1975)	7,00
	4. Oris zgodovine planinstva (1978)	35,00
	5. Jakob Aljaž (1980)	50,00
	6. Dr. Henrik Tuma (1976)	25,00
	7. Pesmi z gora (1980)	20,00
	8. Nevarnosti v gorah (1978)	60,00
	9. Pozor plaz	20,00
	10. Prehrana v gorah (1978)	40,00
	11. Vremenoslovje za planince (1978)	30,00
	12. Dnevnik ciciban-planinec	14,00
	13. Dnevnik pionir-planinec	12,00
	14. Alpska flora (1980)	460,00
	15. Igse (1981)	80,00
	— Hoja in plezanje	v tisku
	— Narava v gorskem svetu	v tisku
<i>In druge</i>	1. Triglav, gora in simbol (1979)	395,00
<i>edicije:</i>	2. Kangbačen (1976)	228,00
	3. Himalaja rad te imam (1978)	445,00
	4. Everest (1979)	450,00
	5. Plakat »Makalu«	10,00
	6. Plakat »Triglav«	12,00
	7. Grafika »Everest 79«	15,00
	8. Everest 79, T. Škarja	800,00
	9. Razgled s Triglava (1978)	40,00
	10. Razglednice s Triglava (1978)	20,00
<i>Znake,</i>	1. Planinska zveza Slovenije, našitek	18,00
<i>našitke:</i>	2. Planinska zveza Slovenije, samolepilni	5,00
	3. 200 let Triglava, samolepilni	6,00
	4. Gorska straža, GS, našitek	15,00
	5. Everest 79, samolepilni	10,00
	6. »stopalo«, našitek za odeje	5,00
<i>Značke:</i>	1. Triglav, ena iz serije treh	30,00
	2. Dan planincev 1975	15,00
	3. Dan planincev 1979	20,00
	4. Dan planincev 1980	20,00
	5. Planinska zveza Slovenije	15,00
	6. Planinska zveza Jugoslavije	15,00
	7. Everest 79	60,00
	9. Everest 79, ena iz serije treh	20,00
	10. Ekvador 80, ena iz serije treh	15,00
	10. Pot prijateljstva Ljubljana—Zagreb	20,00
	11. X. planinski tabor MDO Ljubljana 1981	20,00
	12. Gorska straža (za člane GS)	25,00
	13. Dan planincev 1981	20,00
<i>in drugo</i>	1. Zastavice Planinske zveze Slovenije	70,00
<i>blago:</i>	2. Zastava planinske zveze Slovenije	
	— velika	950,00
	— srednja	650,00
	3. Vpisna knjiga za planinske postojanke	250,00
	4. Članske izkaznice	12,00
	5. Izkaznice GS	12,00
	6. Članska kartoteka	2,00
	7. Obrazec »Priznanje ...«	50,00
	8. Obrazec »Cenik za planinske postojanke«	25,00
	9. Obvezna navodila za planinske postojanke	5,00
	10. Blok »Nakaznice za prenočišče«	40,00

Rabat ob nakupu najmanj petih izvodov ene edicije, oziroma dvajsetih kosov značk je 15 %. Naročila sprejemamo tudi pisno (z naročilnico) ali po telefonu (061) 312 553 in pošljemo po povzetju.

Vse navedeno lahko kupite ob ponedeljkih med 14. in 18. uro, ob torkih, sredah, četrtek in petkih pa med 8. in 12. uro.